

Namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa

Kaccāyanabyākaraṇaṃ

1. Sandhi

- 1, 1. Attho akkharasaññāto.
 - 2, 2. Akkharāpādayo ekacattāliṣaṃ.
 - 3, 3 Tatthodantā sarā aṭṭha.
 - 4, 4. Lahumattā tayo rassā.
 - 5, 5. Aññe dīghā.
 - 6, 8. Sesā byañjanā.
 - 7, 9. Vaggā pañcapañcaso mantā.
 - 8, 10. Aṃiti niggahitaṃ.
 - 9, 11. Parasamaññā payoge.
 - 10, 12. Pubbamadhoṭṭhitamassaraṃ sarena viyojaye.
 - 11, 14. Naye paraṃ yutte.
- Iti sandhikappe paṭhamo kaṇḍo.
- 12, 13. Sarā sare lopam.
 - 13, 15. Vā paro asarūpo.
 - 14, 16. Kvacāsavaṇṇaṃ lutte.
 - 15, 17. Dīghaṃ.
 - 16, 18. Pubbo ca.
 - 17, 19. Yamedantassādeso.
 - 18, 20. Vamodudantānaṃ.
 - 19, 22. Sabbo caṃ ti.
 - 20, 27. Do dhassa ca.
 - 21, 22. Ivaṇṇo yaṃ navā.
 - 22, 28. Evādissa ri pubbo ca rasso.

Iti sandhikappe dutiyo kaṇḍo.

23, 36. Sarā pakati byañjane.

24, 35. Sare kvaci.

25, 37. Dīghaṃ.

26, 38. Rassaṃ.

27, 39. Lopañca tatrākāro.

28, 40. Para dvebhāvo ṭhāne.

29, 42. Vagge ghosāghosānaṃ tatiyapaṭhamā.

Iti sandhikappe tatiyo kaṇḍo.

30, 58. Aṃ byañjane niggahitaṃ.

31, 49. Vaggantaṃ vā vagge.

32, 50. Ehe ñaṃ.

33, 51. Sa ye ca.

34, 52. Madā sare.

35, 34. Ya va ma da na ta ra lā cāgamā.

36, 47. Kvaci o byañjane.

37, 57. Niggahitañca.

38, 53. Kvaci lopaṃ.

39, 54. Byañjane ca.

40, 55. Paro vā saro.

41, 56. Byañjano ca visañño.

Iti sandhikappe catuttho kaṇḍo.

42, 32. Gosare puthassāgamo kvaci.

43, 33. Pāssa canto rasso.

44, 24 Abbho abhi.

45, 25. Ajjho adhi.

46, 26. Te na vā ivaṇṇe.

- 47, 23. Atissa cantassa.
 48, 43. Kvacī paṭi patissa.
 49, 44. Puthassu byañjane.
 50, 45. O avassa.
 51, 59. Anupadiṭṭhānaṃ vuttayogato.

Iti sandhikappe pañcama kaṇḍo.

Sandhisuttaṃ niṭṭhitaṃ.

2. Nāma

- 52, 60. Jinavacanayuttaṃ hi.
 53, 61. Liṅgañca nippajjate.
 54, 62. Tato ca vibhattiyo.
 55, 63. Si yo aṃ yo nā hi sa naṃ smā hi sanaṃ smiṃ su.
 56, 64. Tadanuparodhena.
 57, 71. Ālapane si gasañño.
 58, 29. Ivaṇṇuvaṇṇā jhalā.
 59, 182. Te itthidhyā po.
 60, 177. Ā gho.
 61, 86. Sāgamo se.
 62, 206. Saṃsāsvevakavacanesu ca.
 63, 217. Etimāsami.
 64, 216. Tassā vā.
 65, 215. Tato sassa ssāya.
 66, 205. Gho rassam.
 67, 229. No ca dvādīto naṃmhi.
 68, 184. Amā pato smiṃsmānaṃ vā.
 69, 186. Ādīto o ca.
 70, 30. Jhalānamiyuvā sare vā.

- 71, 489. Yavakārā ca.
- 72, 185. Pasaññassa ca.
- 73, 174. Gāva se.
- 74, 169. Yosu ca.
- 75, 170. Avaṃmhi ca.
- 76, 171. Āvassu vā.
- 77, 175, Tato namaṃ patimhālutte ca samāse.
- 78, 31. O sare ca.
- 79, 46. Tabbiparītūpapade byañjane ca.
- 80, 173. Goṇa naṃmhi vā.
- 81, 172. Suhināsu ca.
- 82, 149. Aṃmo niggahitaṃ jhalapehi.
- 83, 67. Saralopo mādesapaccayādimhi saralope tu pakati.
- 84, 144. Agho rassamekavacanayosvapi ca.
- 85, 150. Na sismimanapūṃsakāni.
- 86, 227. Ubhādito naminnaṃ.
- 87, 231. Inṇamiṇṇannaṃ tīhi saṅkhyāhi.
- 88, 147. Yāsu katanikāralopesu dīghaṃ.
- 89, 87. Sunaṃhisu ca.
- 90, 252. Pañcādīnamattaṃ.
- 91, 194. Patissinīmhi.
- 92, 100. Ntussanto yosu ca.
- 93, 106. Sabbassa vā aṃsesu.
- 94, 105. Simhi vā.
- 95, 145. Aggissini.
- 96, 148. Yosvakatarasso jho.
- 97, 156. Vevosu lo ca.

- 98, 189. Mātulādīnamānattamīkāre.
- 99, 81. Smāhismiṇṇaṃ mhābhimhi vā.
- 100, 214. Na timehi katākārehi.
- 101, 80. Suhisvakāro e.
- 102, 202. Sabbanāmānaṃ naṃmhi ca.
- 103, 79. Ato nena.
- 104, 66. So.
- 105, 0. So vā.
- 106, 302. Dīghorehi.
- 107, 69. Sabbayonīnamāe.
- 108, 90. Smāsmiṇṇaṃ vā.
- 109, 295. Āya catutthekavacanassa tu.
- 110, 201. Tayo neva ca sabbanāmehi.
- 111, 179. Ghato nādīnaṃ.
- 112, 173. Pato yā.
- 113, 132. Sakhato gasse vā.
- 114, 178. Ghate ca.
- 115, 181. Na ammādito.
- 116, 157. Akatarassā lato yvālanassavevo.
- 117, 124. Jhalato sassa no vā.
- 118, 146. Ghapato ca yonaṃ lopo.
- 119, 115. Lato vokāro ca.
- Iti nāmakappe paṭhamo kaṇḍo.
- 120, 243. Amhassa mamaṃ savibhattissa se.
- 121, 233. Mayaṃ yomhi paṭhame.
- 122, 99. Ntussa nto.
- 123, 103. Ntassa se vā.

- 124, 98. Ā simhi.
- 125, 198. Aṃ napuṃsake.
- 126, 101. Avaṇṇā ca ge.
- 127, 102. To titā sasmiṃnāsu.
- 128, 104. Naṃmhi taṃ vā.
- 129, 222. Imassidamaṃsisu napuṃsake.
- 130, 225. Amussādum.
- 131, 0. Itthipumanapuṃsakasaṅkhyam.
- 132, 228. Yosu dvinnaṃ dve ca.
- 133, 230. Ticatunnaṃ tisso catasso tayocattāro tīṇi cattāri.
- 134, 251. Pañcādīnamakāro.
- 135, 118. Rājassā rañño rājino se.
- 136, 119. Raññaṃ naṃmhi vā.
- 137, 116. Nāmi rañña vā.
- 138, 121. Smiṃmhi raññe rājini.
- 139, 245. Tumhamhākaṃ tayi mayi.
- 140, 232. Tvamaṃ simhi ca.
- 141, 241. Tava mama se.
- 142, 242. Tuyhaṃ mayhañca.
- 143, 235. Taṃmamaṃmhi.
- 144, 234. Tavaṃmamañca na vā.
- 145, 238. Nāmi tayā mayā.
- 146, 236. Tumhassa tuvaṃtvamamhi.
- 147, 246. Padato dutiyācatutthīchaṭṭhīsu vo no.
- 148, 247. Hemekavacanesu ca.
- 149, 248. Na aṃmhi.
- 150, 249. Vā tatiye ca.

151, 250. Bahuvacanesu vo no.

152, 136. Pumantassā simhi.

153, 138. Amālapanekavacane.

154, 0. Samāse ca vibhāsā.

155, 137. Yosvāno.

156, 142. Āne smiṃmhi vā.

157, 140. Hivibhatthimhi ca.

151, 143. Susmimā vā.

159, 139. U nāmhi ca.

160, 197. Akammantassa ca.

Iti nāmakappe dutiyo kaṇḍo.

161, 244. Tumhamhehi namākaṃ.

162, 237. Vā yvappaṭhamo.

163, 240. Sassaṃ.

164, 200. Sabbanāmakārate paṭhamo.

165, 208. Dvandaṭṭhā vā.

166, 209. Nāññaṃ sabbanāmikaṃ.

167, 210. Bahubbīhimhi ca.

168, 203. Sabbato naṃ saṃsānaṃ.

169, 117. Rājassa rāju sunaṃ hisu ca.

170, 220. Sabbassimasse vā.

171, 219. Animi nāmhi ca.

172, 218. Anapuṃsakassā yaṃ smimhi.

173, 223. Amussa mo saṃ.

174, 211. Etatesaṃ to.

175, 212. Tassa vā nattaṃ sabbattha.

176, 213. Sasmāsmiṃsaṃsāvattaṃ 0.0011.

- 177, 221. Imasaddassa ca.
- 178, 224. Sabbato ko.
- 179, 204. Ghapato smiṃ sānaṃ saṃsā.
- 180, 207. Netāhi smimāyayā.
- 181, 95. Manogaṇādito smiṃnāmiā.
- 182, 97. Sassa co.
- 183, 48. Etesamo lope.
- 184, 96. Sa sare vāgamo.
- 185, 112. Santasaddassā so bhe bo cante.
- 186, 107. Simhi gacchantādīnaṃ ntasaddo aṃ.
- 187, 108. Sesesu ntuva.
- 188, 155. Brahmatta sakha rājādito amānaṃ.
- 189, 113. Syā ca.
- 190, 114. Yonamāno.
- 191, 130. Sakhato cāyo no.
- 192, 135. Smime.
- 193, 122. Brahmato vassa ca.
- 194, 131. Sakhantassī nonānaṃsesu.
- 195, 134. Āro himhi vā.
- 196, 133. Sunamaṃsu vā.
- 197, 125. Brahmato tu smiṃni.
- 198, 123. Uttamaṃ sanāsu.
- 199, 158. Satthupitādīnamā sismiṃ silopo ca.
- 200, 196. Aññesvārattaṃ.
- 201, 163. Vā naṃmhi.
- 202, 164. Satthunattañca.
- 203, 162. U sismiṃ salopo ca.

204, 167. Sakkamandhātādīnañca.

205, 160. Tato yonamo tu.

206, 165. Tato smimi.

207, 161. Nā ā.

207, 161. Āro rassamikāre.

209, 168. Pitādīnamasimhi.

210, 239. Tayātayinaṃ takāro tvattaṃ vā.

Iti nāmakappe tatiyo kaṇḍo.

211, 126. Attanto hismimanattaṃ.

212, 129. Tato smiṃ ni.

213, 127. Sassano.

214, 128. Smā nā.

215, 141. Jhalato ca.

216, 180. Ghapato smiṃyaṃ vā.

217, 199. Yonaṃ ni napuṃsakehi.

218, 196. Ato niccaṃ.

219, 195. Siṃ.

220, 74. Sesato lopaṃ gasipi.

221, 282. Sabbāsamāvusopasagganipātādīhi ca.

222, 327. Pumassa liṅgādīsu samāsesu.

223, 188. Aṃ yamīto pasaññato.

224, 153. Naṃ jhato katarassā.

225, 151. Yonaṃ no.

226, 154. Smiṃni.

227, 270. Kissa ka ve ca.

228, 272. Ku hiṃ haṃsu ca.

229, 226. Sesesu ca.

- 230, 262. Tra to thesu ca.
- 231, 263. Sabbassetassākāro vā.
- 232, 267. Tre niccaṃ.
- 233, 264. E tothesu ca.
- 234, 265. Imassi thaṃ dāni ha to dhesu ca.
- 235, 281. A dhunāmhi ca.
- 236, 280. Eta rahimhi.
- 237, 176. Itthiyamato āpaccayo.
- 238, 187. Nadādito vā ī.
- 239, 190. Nava ṇika ṇeyya ṇantuhi.
- 240, 193. Patibhikkhurājīkārantehi inī.
- 241, 191. Ntussa tadhīkāre.
- 242, 192. Bhavato bhoto.
- 243, 110. Bho ge tu.
- 244, 72. Akārapitādyantānamā.
- 245, 152. Jhalapā rassaṃ.
- 246, 73. Ākāro vā.

Iti nāmakappe catuttho kaṇḍo.

- 247, 261. Tvādayo vibhattisaññāyo.
- 248, 260. Kvaci to pañcamyatthe.
- 249, 266. Tratha sattamiyā sabbanāmehi.
- 250, 268. Sabbato dhi.
- 251, 269. Kiṃsmā vo.
- 252, 271. Hiṃhaṃhiñcanaṃ
- 253, 273. Tamhā ca.
- 254, 274. Imasmā hadhā ca.
- 255, 275. Yato hiṃ.

256, 0. Kāle.

257, 276. Kiṃsabbaññekayakuhi dādācanaṃ.

258, 278. Tamhā dāni ca.

259, 279. Imasmā rahidhunādāni ca.

260, 277. Sabbassa so dāmi vā.

261, 369. Avaṇṇo ye lopaṇca.

262, 391. Vuḍḍhassa jo iyiṭṭhesu.

263, 392. Pasatthassa so ca.

264, 393. Antikassa nedo.

265, 394. Bāḷhassa sādho.

266, 395. Appassa kaṇa.

267, 396. Yuvānaṇca.

268, 397. Vantumantuvīnaṇca lopo.

269, 41. Yavataṃ talaṇadakārānaṃ byañjanāni calañajakārattaṃ.

270, 120. Amha tumha ntu rāja brahmatta sakha satthu– pitādīhi smā nāva.

Iti nāmakappe pañcama kaṇḍo.

Nāmasuttaṃ niṭṭhitaṃ.

3. Kāraka

271, 88. Yasmā dapetiṃ bhayamādatte vā tadapādānaṃ. (308)

272, 309. Dhātunāmānamupasaggayogādīsvapi ca.

273, 310. Rakkhaṇatthānamicchitaṃ.

274, 311. Yena vā dassanaṃ

275, 312. Dūrantikaddhakāla nimmāna tvālopa disā yoga vibhattārappayoga suddhappamocanahetu vivittappamāṇapubbayoga bandhanaguṇavacana pañhakathana thokātattūsu ca.

276, 302. Yassa dātukāmo rocate dhārayate pā taṃ sampadānaṃ.

277, 303. Silāgha hanu ṭhā sapa dhāra piha kudha duhisso ssūya rādhikkha paccāsuṇa anupatigiṇa pubbakattārocanattha tadattha tumatthālamattha maññānādarappāṇini gatyatthakammiāsisatthasammutibhiyyasattamyatthesu ca.

- 278, 320. Yodhāro tamokāsaṃ.
- 279, 292. Yena vā kayirate taṃ karaṇaṃ.
- 280, 285. Yaṃ karoti taṃ kammaṃ.
- 281, 294. Yo karoti sa kattā.
- 282, 295. Yo kārehi sa hetu.
- 283, 316. Yassa vā pariggaho taṃ sāmī.
- 284, 283. Liṅgathe paṭhamā.
- 285, 70. Ālapane ca.
- 286, 291. Karaṇe tatiyā.
- 287, 296. Sahādiyoge ca.
- 288, 293. Kattari ca.
- 289, 297. Hetvatthe ca.
- 290, 298. Sattamyatthe ca.
- 291, 299. Yenaṅgavikāro.
- 292, 300. Visesane ca.
- 293, 301. Sampadāne catutthī.
- 294, 305. Namoyogādīsvapī ca.
- 295, 307. Apādāne pañcamī.
- 296, 314. Kāraṇatthe ca.
- 297, 284. Kammatthe dutiyā.
298. 287. Kāladdhānamaccantasamyoge.
- 299, 288. Kammappavacanīyayutte.
- 300, 286. Gati buddhi bhujā paṭha hara kara sayādīnaṃkā rite vā.
- 301, 315. Sāmismiṃ chaṭṭhī
- 302, 319. Okāse sattamī.
- 303, 321. Sāmissarādhipati dāyāda sakkhī pathibhū pasuta kusalehi ca.
- 304, 322. Niddhāraṇe ca.

- 305, 323. Anādare ca.
 306, 289. Kvaci dutiyā chaṭṭhīnamatthe.
 307, 290. Tatiyāsattamīnañca.
 308, 317. Chaṭṭhī ca.
 309, 318. Dutiyāpañcamīnañca.
 310, 324. Kammakaraṇanimittatthesu sattamī.
 311, 325. Sampadāne ca.
 312, 326. Pañcamyatthe ca.
 313, 327. Kālabhāvesu ca.
 314, 328. Upa'dhyādhikissaravacane.
 315, 329. Maṇḍitussukkesu tatiyā ca.

Iti nāmakappe kārakakappo chaṭṭho kaṇḍo.

Kārakasuttaṃ niṭṭhitam.

4. Samāsa

- 316, 331. Nāmāna samāso yuttattho.
 317, 332. Tesam vibhattiyo lopā ca.
 318, 333. Pakati cassa sarantassa.
 319, 330. Upasagganipātapubbako abyayībhāvo.
 320, 335. So napuṃsakaliṅgo.
 321. 349. Digussekatam.
 322, 359. Tathā dvande pāṇi tūriye yogga senaṅga khuddajantuka vividha viruddha visabhāgatthādīnañca.
 323, 360. Vibhāsā rukkha tiṇa pasu dhana dhañña janapadā dīnañca.
 324, 339. Dvipade tulyādhikaraṇe kammadhārayo.
 325, 348. Saṅkhyāpubbo digu.
 326, 341. Ubhe tappurisā.
 327, 351. Amādayo parapadebhi.

- 328, 352. Aññapadatthesu bahubbīhi.
- 329, 357. Nāmānaṃ samuccayo dvando.
- 330, 340. Mahataṃ mahā tulyādhikaraṇe pade.
- 331, 353. Itthiyaṃ bhāsitaṃ pumāva ce.
- 332, 343. Kammadhārayasaññe ca.
- 333, 344. Attaṃ nassa tappurise.
- 334, 345. Sare ana.
- 335, 346. Kadi kussa.
- 336, 347. Kā'ppatthesu ca.
- 337, 350. Kvaci samāsanta gatānamakāranto.
- 338, 356. Nadimhā ca.
- 339, 358. Jāyāya tudaṃ jāni patimhi.
- 340, 355. Dhanumhā ca.
- 341, 336. Aṃvibhattīnamakāranta abyāyitāvā.
- 342, 337. Saro rasso napuṃsake.
- 343, 338. Aññasmā lopo ca.

Iti nāmakappe samāsakappo sattamo kaṇḍo.

Samāsasutthaṃ niṭṭhitaṃ.

5. Taddhita

- 244, 361. Vā ṇā'pacce.
- 345, 366. Ṇāyana ṇāna vacchādito.
- 346, 367. Ṇeyyo kattiyādīhi.
- 347, 368. Ato ṇi vā.
- 348, 371. Ṇavopakvādīhi.
- 349, 372. Ṇera vidhavādito.
- 350, 373. Yena vā saṃsaṭṭhaṃ tarati carati vahati ṇiko.
- 351, 374. Tamadhīte tenakatādhi sannidhānaniyoga sippa bhaṇḍa jīvikatthesu ca.

- 352, 376. Na rāgā tassedamaññatthesu ca.
- 353, 378. Jātādīnamimiyā ca.
- 354, 379. Samūhatthe kaṇa ṇā.
- 355, 380. Gāma jana bandhu sahāyādīhi tā.
- 356, 381. Tadassa ṭhānamiyo ca.
- 357, 382. Upamatthāyitattaṃ.
- 358, 383. Tannissitatthe lo.
- 359, 384. Ālu tabbahule.
- 360, 387. Nūttatā bhāve tu.
- 361, 388. Na visamādīhi.
- 362, 389. Ramaṇīyādito kaṇa
- 363, 390. Visese taratamisikiyiṭṭhā.
- 364, 398. Tadassatthīti vī ca.
- 365, 399. Tapādito sī.
- 366, 400. Daṇḍādito ika ī.
- 367, 401. Madhvādito ro.
- 368, 402. Guṇādito vantu.
- 369, 403. Satyādīhi mantu.
- 370, 405. Saddhādito ṇa.
- 371, 404. Āyussukārāsa mantumhi.
- 372, 385. Tappakativacane mayo.
- 373, 406. Saṅkhyāpūraṇe mo.
- 374, 408. Sa chassa vā.
- 375, 412. Ekādito dasassī.
- 376, 257. Dase so niccañca.
- 377, 0. Ante niggahitañca.
- 378, 414. Ti ca.

379, 258. La da rānaṃ.

380, 255. Vīsati dasesu bā dvissa tu.

381, 254. Ekādito dassa ra saṅkhyāne.

382, 259. Aṭṭhādito ca.

383, 353. Dvekaṭṭhānamākāro vā.

384, 407. Catucche hi tha ṭhā.

385, 409. Dvitīhi tiyo.

386, 410. Tiye dutāpi ca.

387, 411. Tesamaḍḍhūpapadena aḍḍhuḍḍhadivaḍḍha diyaḍḍha' ḍḍhatiyā.

388, 68. Sarūpāna mekasesvasakiṃ.

389, 413. Gaṇanedasassa dvi ti catu pañca cha satta aṭṭhanavakānaṃ vī ti cattāra paññā cha sattāsanavā yosu yonañcīsamāsamṭhiritituti.

390, 256. Catūpapadassa lopo tu'ttarapadādicassa cu copi navā.

391, 423. Yadanupapannā nipātanā sijjhanti.

392, 418. Dvādito ko'nekatthe ca.

393, 415. Dasadasakaṃ satam dasakānaṃ satam sahassañca yomhi.

394, 416. Yāva taduttari dasaguṇitañca.

395, 417. Sakanāmehi.

396, 363. Tesam ṇo lopaṃ.

397, 420. Vibhāge dhā ca.

398, 421. Sabbanāmehi pakāravacane tu thā.

399, 422. Kimimehi thaṃ.

400, 364. Vuddhādisarassa vā'samyogantassa saṇe ca.

401, 375. Māyūnamāgamo ṭhāne.

402. 377. Āttañca.

403, 354. Kvacādimajjhuttarānaṃ dīgharassa paccayesu ca.

404, 370. Tesu vuddhi lopāgama vikāra viparitādesā ca.

405, 365. Ayuvaṇṇānañcāyo vuddhi.

Iti nāmakappe taddhitakappo aṭṭhamo kaṇḍo.

Taddhitasuttaṃ niṭṭhitam.

6. Ākhyāti

406, 429. Atha pubbāni-vibhattīnaṃ cha parassapadāni.

407, 439. Parāṇuttanopadāni.

408, 430. Dve dve paṭhamamajjhimuttamapurisā.

409, 441. Sabbesamekābhidhāne paro puriso.

410, 432. Nāmamhi payujjamānēpi tulyādhikaraṇe paṭhamo.

411, 436. Tumhe majjhimo.

412, 437. Amhe uttamo.

413, 426. Kāle.

414, 428. Vattamānā paccuppanne.

415, 451. Āṇātyāsiṭṭhe'nuttakāle pañcamī.

416, 454. Anumatiparikappetthesu sattamī.

417, 460. Apaccakkhe parokkhā'tīte.

418, 456. Hiyyopabhuti paccakkhe hiyyattanī.

419, 469. Samīpe'jjatanī.

420, 471. Māyoge sabbakāle ca.

421, 473. Anāgate bhavissantī.

422, 475. Kriyātipanne'tīte kālātipatti.

423, 426. Vattamānā tī anti, si tha, mi ma te ante, sevhe, e mhe.

424, 450. Pañcamī tu antu, hi tha, mi ma, taṃ antaṃ, ssu vho, e āmase.

425, 453. Sattamī eyya eyyuṃ, eyyāsi eyyātha, eyyāmi eyyāma, etha eraṃ, etho eyyāvho, eyyaṃ eyyāmhe.

426, 459. Parokkhā a u, e ttha, aṃ mha, ttha re, ttho vho, iṃ mhe.

427, 455. Hiyyattanī ā ū, o ttha, aṃ mhā, ttha tthuṃ, sevhaṃ, iṃ mhase.

427, 468. Ajjatanī iññaṃ ottha, iṃ mhā, ā ū, se vhaṃ, aṃ mhe.

429, 472. Ssavissantī ssati ssanti, ssasi ssatha, ssāmi ssāma, ssate ssante, ssase ssavhe, ssaṃ ssāmhe.

430, 474. Kālātipatti ssā ssaṃsu, sse ssatha, ssaṃ ssāmā, ssatha ssiṣu, ssase ssavhe, ssiṃ ssāmhase.

431, 428. Hiyyattanī sattamī pañcamī vattamānā sabbadhātukaṃ.

Iti ākhyātakappe paṭhamo kaṇḍo.

432, 362. Dhātulingehi parā paccayā.

433, 528. Tijagupakitamānehi khachasā vā.

434, 534. Bhujaghasahasupādīhitumicchathesu.

435, 536. Āya nāmato kattūpamānādācāre.

436, 537. Īyū'pamānā ca.

437, 538. Nāmamhā'tticchatthe.

438, 540. Dhātūhi ñe ñaya ñape ñāpayā kāritāni hetvatthe.

439, 539. Dhāturūpe nāmasmā ña yo ca.

440, 445. Bhāvakkammesu yo.

441, 447. Tassa cavaggayakāravakārattaṃ sadhātvantassa.

442, 448. Ivaṇṇāgamo vā.

443, 449. Pubbarūpañca.

444, 511. Tathā kattari ca.

445, 433. Bhūvādito a.

446, 509. Rudhādito niggahitapubbañca.

447, 510. Divādito yo.

448, 512. Svādito ñuṇā uṇā ca.

449, 513. Kiyādito nā.

450, 517. Gahādito ppañhā.

451, 520. Tanādito oyirā.

452, 525. Curādito ñe ñayā.

453, 444. Attanopadāni bhāve ca kammani.

454, 440. Kattari ca.

455, 530. Dhātuppaccayehi vibhattiyo.

456, 420. Kattari parassapadaṃ.

457, 424. Bhūvādayo dhātavo.

Iti ākhyātakappe dutiyo kaṇḍo.

458, 461. Kvacādivaṇṇānamekassarānaṃ dvebhāvo.

459, 462. Pubbo' bbhāso.

460, 506. Rasso.

461, 464. Dutiyacatutthānaṃ paṭhamatatiyā.

462, 467. Kavaggassa cavaggo.

463, 532. Mānakitānaṃ va tattaṃ vā.

464, 504. Hassa jo.

465, 463. Antassivaṇṇākāro vā.

466, 489. Niggahitañca.

467, 533. Tato pāmānānaṃ vāmaṃ sesu.

468, 492. Thā tiṭṭho.

469, 494. Pā pivo.

470, 514. Ñāssa jājaṃnā.

471, 483. Disassa passa dissa dakkhā vā.

472, 531. Byañjanantassa co chappaccayesu ca.

473, 529. Ko khe ca.

474, 535. Harassa gī se.

475, 465. Brūbhūnamāhabhūvā parokkhāyaṃ.

476, 442. Gamissanto ccho vā sabbāsu.

477, 479. Vacassa'jjatanimhi makārā o.

478, 438. Akāro dīghaṃ himimesu.

479, 452. Hi lopam vā.

480, 490. Hotissare' ho'he bhavissantimhi sassa ca.

481, 524. Karassa sappaccayassa kāho.

Iti ākhyātakappe tatiyo kaṇḍo.

482, 508. Dādantassaṃ mimesu.

483, 527. Asaṃyogantassa vuddhi kārīte.

484, 542. Ghaṭṭādīnaṃ vā.

485, 434. Aññesu ca.

486, 543. Guhadusānaṃ dīghaṃ.

487, 478. Vaca vasa vahādīnamukāro vassaye.

488, 481. Ha vipariyayo lo vā.

489, 519. Gahassa ghe ppe.

490, 518. Halopo ṇhāmi.

491, 523. Karassa kāsattamajjatanimhi.

492, 499. Asasmā mimānaṃ mimhā'ntalopo ca.

493, 498. Thassa tthatthaṃ.

494, 495. Tissa tissa tthitthaṃ.

495, 500. Tussa tthuttaṃ.

496, 497. Simhi ca.

497, 477. Labhasmā īaṃnaṃ tthattaṃ.

498, 480. Kusasmā dī cchi.

499, 480. Dā dhātussa dajjaṃ.

500, 486. Vadassa vajjaṃ.

501, 443. Gamissa ghammaṃ.

502, 493. Yamhi dā dhā mā ṭhā hā pā maha mathādīnamī.

503, 485. Yajassādissi.

504, 470. Sabbato uṃ iṃsu.

- 505, 482. Jaramarānaṃ jīra jīyya mīyyā vā.
- 506, 496. Sabbatthā'sassādilopo ca.
- 507, 501. Asabbadhātuke ñā.
- 508, 515. Yyessa ñāto iyā ñā.
- 509, 516. Nāssa lopo yakārattaṃ.
- 510, 487. Lopañcettamakāro.
- 511, 521. Uttamokāro.
- 512, 522. Karassākāro ca.
- 513, 435. O ava sare.
- 514, 491. E aya.
- 515, 541. Te āvāyā kārite.
- 516, 466. Ikārāgamo asabbadhātukamhi.
- 517, 488. Kvacī dhātuvibhattippaccayānaṃ dīghaviparītādesa lopāgamā ca.
- 518, 446. Attanopadāni parassapadattaṃ.
- 519, 457. Akārāgamo hiyyatthanīajjatanīkālātipattīsu.
- 520, 502. Brūto ī timhi.
- 521, 425. Dhātussanto lopo' nekasarassa.
- 522, 476. Isuyamūnamanto ccho vā.
- 523, 526. Kāritānaṃ ṇo lopaṃ.

Iti ākhyātakappe catuttho kaṇḍo.

Ākhyātasuttaṃ niṭṭhitam.

7. Kibbidhāna

- 524, 561. Dhātuyā kammādimhi ṇo.
- 525, 565. Saññāyama nu.
- 526, 567. Pure dadā ca iṃ.
- 527, 568. Sabbato ṇvutvā' vī vā.
- 528, 577. Visa ruja padādito ṇa.

- 529, 580. Bhāve ca.
- 530, 584. Kvi ca.
- 531, 589. Dharādīhi rammo.
- 532, 590. Tassīlādīsu ṇī tvā vī ca.
- 533, 591. Sadda kudha cala maṇḍattha rucādīhi yu.
- 534, 592. Pārādigamimhā rū.
- 535, 593. Bhikkhādito ca.
- 536, 594. Hanatyādīnaṃ ṇuko.
- 537, 566. Nu niggahitaṃ padante.
- 538, 595. Saṃhanā'ññāya vā ro gho.
- 539, 558. Ramhi ranto rādino.
- 540, 545. Bhāvakkammesu tabbā'nīyā.
- 541, 552. Ṅyo ca.
- 542, 557. Karamhā ricca.
- 543, 555. Bhūto'bba.
- 544, 556. Vada mada gamu yuja garahākārādīhi jja mmaggayheyyāvāro vā.
- 545, 548. Te kiccā.
- 546, 562. Aññe kitta.
- 547, 596. Nandādīhi yu.
- 548, 597. Kattukaraṇapadesesu ca.
- 549, 550. Rahādito ṇa.

Iti kibbidhānakappe paṭhamo kaṇḍo.

- 550, 549. Ṅādayo tekālikā.
- 551, 598. Saññāyaṃ dādhāto i.
- 552, 609. Ti kiccā'siṭṭhe.
- 553, 599. Itthiyamatiyavo vā.
- 554, 601. Karato ririya.

- 555, 612. Atīte ta tavantu tāvī.
 556, 622. Bhāvakkammesu ta.
 557, 606. Budhagamāditthe kattari.
 558, 602. Jito ina sabbattha.
 559, 603. Supato ca.
 560, 604. Īsaṃdusūhi kha.
 561, 636. Icchatthesu samānakattukesu tave tuṃ vā.
 562, 638. Arahasakkādīsu ca.
 563, 639. Pattavacane alammattesu ca.
 564, 640. Pubbakāle'kakattukānaṃ tuna tvāna tvā vā.
 565, 646. Vattamāne māna'ntā.
 566, 574. Sāsādīhi ratthu.
 567, 575. Pātito ritu.
 568, 576. Mānādīhi rātu.
 569, 610. Āgamā tuko.
 570, 611. Bhabbe ika.

Iti kibbidhānakappe dutiyo kaṇḍo.

- 571, 624. Paccayādaniṭṭhā nipātanā sijjhanti.
 572, 625. Sāsadisato tassa riṭṭho ca.
 573, 626. Sādisanta puccha bhanja hantādīhi ṭṭho.
 574, 613. Vasato uttha.
 575, 614. Vasa vāvu.
 576, 607. Dha ḍha bha he hi dhaḍḍhā ca.
 577, 628. Bhanjato ggo ca.
 578, 560. Bhujādīnamanto no dvi ca.
 579, 629. Vaca vā vu.
 580, 630. Gupādīnañca.

581, 616. Tarādīhi iṇṇo.

582, 631. Bhidādito inna anna iṇṇā vā.

583, 617. Susa paca sakato kkha kkā ca.

584, 618. Pakkamādīhi nto ca.

585, 619. Janādīna mā timhi ca.

586, 600. Gama khana hana ramādīnamanto.

587, 632. Rakāro ca.

588, Ṭhāpānamiī ca.

589, 621. Hantehi ho hassa ḷo vā adahanahānaṃ.

Iti kibbidhānakappe tatiyo kaṇḍo.

590, 579. Ṇamhi ranjassa jo bhāvakaṇḍesu.

591, 544. Hanassa ghāto.

592, 503. Vadho vā sabbattha.

593, 564. Ākārantānamāyo.

594, 582. Purasamupaparīhi karotissa kha kharā vā tappaccayesu ca.

595, 637. Tavetunādīsu kā.

596, 551. Gamakhanahanādīnaṃ tuṃtabbādīsu na.

597, 641. Sabbehi tunādīnaṃ yo.

598, 643. Canantehi raccaṃ.

599, 644. Disā svānasvantalo po ca.

600, 645. Mahadabhehi mma yha jja bbha ddhā ca.

601, 334. Taddhitasamāsakitakā nāmaṃ vā'tavetunādīsu ca.

602, 6. Dumhi garu.

603, 7. Dīgho ca.

604, 684. Akkharehi kāra.

605, 547. Yathāgamamikāro.

606, 642. Dadhantato yo kvaci.

Iti kibbidhānakappe catuttho kaṇḍo.

- 607, 578. Niggahita saṃyogādi no.
 608, 623. Sabbattha ge hī.
 609, 484. Sadassa sīdatthaṃ.
 610, 627. Yajassa sarassi tthe.
 611, 608. Hacetutthānamantānaṃ do dhe.
 612, 615. Dho dhakāre.
 613, 583. Gahassa ghara ñe vā.
 614, 581. Dahassa do laṃ.
 615, 586. Dhātvantassa lopo kvimhi.
 616, 587. Vidante ū.
 617, 633. Na ma ka rānamantānaṃ niyuttatamhi.
 618, 571. Na ka vatthaṃ ca jā ṇvumhi.
 619, 573. Karassa ca tattaṃ thusmiṃ.
 620, 549. Tuṃtunatabbesu vā.
 621, 553. Kāritaṃ viya ṇānubandho.
 622, 570. Anakā yu ṇvūnaṃ.
 623, 554. Ka gā ca jānaṃ.

Iti kibbidhānakappe pañcama kaṇḍo.

Kibbidhānasuttaṃ niṭṭhitaṃ.

8. Uṇādikappa

- 624, 563. Kattari kitta.
 625, 605. Bhāvakammesu kiccattakkhatthā.
 626, 634. Kammani dutiyāya tto.
 627, 652. Khyādīhi mana ma ca to vā.
 628, 653. Samādīhi thamā.
 629, 569. Gahassu'padhasse vā.

- 630, 654. Masussa sussa ccharaccherā.
- 631, 655. Āpubbacarassa ca.
- 632, 656. Ala kala salehi la yā.
- 633, 657. Yāṇa lāṇā.
- 634, 658. Mathissa thassa lo ca.
- 635, 559. Pesātisaggapattakālesu kiccā.
- 636, 659. Avassakādhamaṇesu ṇī ca.
- 637, 0. Arahasakkādīhi tuṃ.
- 638, 668. Vajādīhi pabbajjādayo nippajjante.
- 639, 585. Kvilopo ca.
- 640, 0. Sacajānaṃ ka gā ṇānubandhe.
- 641, 572. Nudādīhi yu ṇvūna manā na nā kā na na kā sakāritehi ca.
- 642, 588. I ya ta ma kiṃ esānamantassaro dīghaṃ kvaci dusassa guṇaṃ doraṃ sa kkhī ca.
- 643, 635. Bhyādīhi mati budhi pūjādīhi ca tto.
- 644, 661. Vepu sī dava vamu ku dā bhūtvādīhi thuttima ṇimā nibbatte.
- 645, 662. Akkose namhāni.
- 646, 419. Ekādito sakissa kkhattuṃ.
- 647, 663. Sunassunasso ṇa vānuvānūnanakhunānā.
- 648, 664. Taruṇassa susu ca.
- 649, 665. Yuvassuvassuvuvānanūnā.
- 650, 651. Kāle vattamānātīte ṇvādayo.
- 651, 647. Bhavissati gamādīhi ṇī ghiṇa.
- 652, 648. Kriyāyaṃ ṇvu tavo.
- 653, 307. Bhāvavācimhi catutthī.
- 654, 649. Kammani ṇo.
- 655, 650. Sese ssaṃ ntu mānānā.
- 656, 666. Chadādīhi ta traṇa.

- 657, 667. Vadādīhi ṇitto gaṇe.
 658, 668. Midādīhi tti tiyo.
 659, 669. Usuranjadasānaṃ daṃsassa daḍḍho dhaṭṭhā ca.
 660, 670. Sūvusānamūvusānamato tho ca.
 661, 671. Raṇjudādīhi dhadiddakirā kvaci jadalopo ca.
 662, 672. Paṭīto hissa herañña hīraṇa.
 663, 673. Kaḍḍādīhi ko.
 664, 674. Khādāmagamānaṃ khandhandhagandhā.
 665, 675. Paṭādīlyalaṃ.
 666, 676. Puthassa puthu pathā mo vā.
 667, 677. Sasvādīhi tu davo.
 668, 678. Jhādīhi īvaro.
 669, 679. Munādīhi ci.
 670, 680. Vidādīlyūro.
 671, 681. Hanādīhi nu ṇu tavo.
 672, 682. Kuṭṭādīhi ṭho.
 673, 683. Manupūrasuṇādīhi ussanusisā.

Iti kibbidhānakappe uṇādikappo chaṭṭho kaṇḍo.

Uṇādisuttaṃ niṭṭhitam.

Mahākaccāyanasaddāpāṭha

1. Sandhikappa

Paṭhamakaṇḍa

(Ka)

Seṭṭhaṃ tilokamahitaṃ abhivandiyaggaṃ,
 Buddhañca dhammamamalaṃ gaṇamuttamañca;
 Satthussa tassa vacanattavaraṃ subuddhaṃ,
 Vakkhāmi suttahitamettha susandhikappaṃ.

(Kha)

Seyyaṃ jineritanayena budhā labhanti,
 Tañcāpi tassa vacanatthasubodhanena;
 Atthañca akkharapadesu amohabhāvā,
 Seyyatthiko padamato vividhaṃ suṇeyyaṃ.

1, 1. Attho akkharasaññāto.

Sabbavacanānamattho akkhareheva saññāyate. Akkharavipattiyaṃ hi atthassa dunnayathā hoti, tasmā akkharakosallaṃ bahūpakāraṃ suttantesu.

2, 2. Akkharāpādayo ekacattālisaṃ.

Te ca kho akkharā api akārādayo ekacattā līsa suttantesu sopakārā.

Taṃ yathā? A ā i ī u ū e o, ka kha ga gha ṇa, ca cha ja jha ṇa, ṭa ṭha ḍa ḍha ṇa, ta tha da dha na, pa pha ba bha ma, ya ra la va sa ha ḷa aṃ, iti **akkharā** nāma.

Tena kvattho? Attho akkharasaññāto.

3, 3. Tatthodantā sarā aṭṭha.

Tattha akkharesu akārādīsu odantā aṭṭha akkharā sarā nāma honti.

Taṃ yathā? A ā i ī u ū e o, iti **sarā** nāma.

Tena kvattho? Sarā sare lopaṃ.

4, 4. Lahumattā tayo rassā.

Tattha aṭṭhasu saresu lahumattā tayo sarā rassā nāma honti.

Taṃ yathā? A i u, iti **rassā** nāma.

Tena kvattho? Rassāṃ.

5, 5. Aññe dīghā.

Tattha aṭṭhasu saresu rassehi aññe pañca sarā dīghā nāma honti.

Taṃ yathā? Ā ī ū e o, iti **dīghā** nāma.

Tena kvattho? Dīghaṃ.

6, 8. Sesā byañjanā.

Ṭhapetvā aṭṭha sare sesā akkharā **akkārādayo niggahitantā** byañjanā nāma honti.

Taṃ yathā? Ka kha ga gha ṇa, ca cha ja jha ṇa, ṭa ṭha ḍa ḍha ṇa, ta tha da dha na, pa pha ba bha ma, ya ra la va sa ha ḷa aṃ, iti **byañjanā** nāma.

Tena kvattho? Sarā pakati byañjane.

7, 9. Vaggā pañcapañcaso mantā.

Tesaṃ kho byañjanānaṃ **ka**kārādayo makārantā pañcapañcaso akkharavanto vaggā nāma honti.

Taṃ yathā? Ka kha ga gha ña, ca cha ja jha ña, ṭa ṭha ḍa ḍha ṇa, ta tha da dha na, pa pha ba bha ma, iti **vaggā** nāma.

Tena kvattho? Vaggantaṃ vā vagge.

8, 10. Aṃ iti niggahitaṃ.

Aṃ iti niggahitaṃ nāma hoti.

Tena kvattho? Aṃ byañjane niggahitaṃ.

9, 11. Parasamaññā payoge.

Yā ca pana paresu sakkataganthesu samaññā ghosāti vā aghosāti vā, tā payoge sati etthāpi yujjante.

Tattha ghosā nāma-ga gha ña, ja jha ña, ḍa ḍha ṇa, da dha na, ba bha ma, ya ra la va ha ḷa, iti **ghosā** nāma. Aghosā nāma-ka kha, ca cha, ṭa ṭha, ta tha, pa pha, sa, iti **aghosā** nāma.

Tena kvattho? Vagge ghosāghosānaṃ tatiyapaṭhamā.

10, 12. Pubbamadhoṭhita massaraṃ sarena viyojaye.

Tattha sandhiṃ kattukāmo pubbayañjanaṃ adhoṭhitaṃ assaraṃ katvā sarañca upari katvā sarena viyojaye.

Tatrāyamādi.

11, 14. Naye paraṃ yutte.

Assaraṃ kho byañjanaṃ adhoṭhataṃ parakkharaṃ naye yutte. Tatrābhiratimiccheyya.

Yuttetikasmā? Akkocchi maṃ avadhi maṃ, ajini maṃ ahāsi me. Ettha pana yuttaṃ na hoti.

Iti sandhikappe paṭhamo kaṇḍo.

Dutiyakaṇḍa

12, 13. Sarā sare lopaṃ.

Sarā kho sare pare lopaṃ papponti.

Yassindriyāni samathaṅgatāni. No hetamaṃ bhante sametāyasmā saṅghena.

13, 15. Vā paro asarūpā.

Saramhā asarūpā paro saro lopaṃ pappoti vā.

Cattāro'me bhikkhave dhammā, kinnu' māvasamaṇiyo. Vāti kasmā? Pañcindriyāni, tayassu dhammā jahitā bhavanti.

14, 16. Kvacāsacaṇṇaṃ lutte.

Saro kho paro pubbasare lutte kvaci asavaṇṇaṃ pappoti.

Saṅkhyamaṃ nopeti vedagū, bandhusseva samāgamaṃ.

Kvacīti kasmā? Yassindriyāni, tathūpamaṃ dhammavaraṃ adesayi.

15, 17. Dīghaṃ.

Saro kho paro pubbasare lutte kvaci dīghaṃ pappoti. Saddhīdha vittaṃ purisassa seṭṭhaṃ, anāgārehi cūbhayaṃ.

Kvacīti kasmā? Pañcahupāli aṅgehi samannāgato. Natthaññaṃ kiñci.

16, 18. Pubbo ca.

Pubbo ca saro parasaralope kate kvaci dīghaṃ pappoti.

Kiṃsūdha vittaṃ purisassa seṭṭhaṃ, sādhiṭi paṭissuṇitvā, **kvacīti** kasmā? Itissa muhuttampi.

17, 19. Yamedantassādeso.

Ekārassa antabhūtassa sare pare kvaci **yakārādeso** hoti.

Adhigato kho myāyaṃ dhammo, tyāhaṃ evaṃ vadeyyaṃ, tyāssa pahīnā honti.

Kvacīti kasmā? Ne' nāgatā, iti nettha.

18, 20. Vamodudantānaṃ.

Okārūkārānaṃ antabhūtānaṃ sare pare kvaci **vakārādeso** hoti.

Atha khvassa, svassa hoti, bahvābādho, vatthvettha vihitāṃ niccaṃ cakkhāpāthamāgacchati.

Kvacītikasmā? Cattāro' me bhikkhave dhammā, kinnumāva samaṇiyo.

19, 22. Sabbo caṃti.

Sabbo icceso **tisaddo** byañjano sare pare kvaci **cakāraṃ** pappoti.

Iccetaṃ kusalaṃ, iccassa vacanīyaṃ, paccuttarivā, paccāharati.

Kvacīti kasmā? Itissa muhuttampi.

20, 27. Do dhassa ca.

Dhaiccetassa sare pare kvaci **dakārādeso** hoti.

Ekamidāhaṃ bhikkhave samayaṃ.

Kvacīti kasmā? Idheva maraṇaṃ bhavissati.

Vaggahaṇena dhakārassa hakārādeso hoti sāhu dassana mariyānaṃ.

Suttavibhāgena bahudhā siyā-

To dassa, yathā? Sugato.

Ṭo tassa, yathā? Dukkaṭaṃ.

Dho tassa, yathā? Gandhabbo.

Tro ttassa, yathā? Atrajo.

Ko gassa, yathā? Kulūpako.

Lo rassa, yathā? Mahāsālo.

Jo yassa, yathā? Gavajo.

Bbo vissa, yathā? Kubbato.

Ko yassa, yathā? Sake.

Yo jassa, yathā? Niyāṃputtaṃ.

Ko tassa, yathā? Niyako.

Cco ttassa, yathā bhacco.

Pho passa, yathā? Nipphatti.

Kho kassa, yathā? Nikkhamati. Icevamādī yojetabbā.

21, 21. Ivaṇṇo yaṃ navā.

Pubbo ivaṇṇo sare pare yakāraṃ pappoti navā. Paṭisunthāravutyassa, sabbā vityānubhūyate.

Navāti kasmā? Pañcahaṅgehi samannāgato, muttacāgī anuddhato.

22, 28. Evādiṣṣa ri pubbo ca rasso.

Saramhā parassa evassa ekārassa ādiṣṣa rikāro hoti, pubbo ca saro rasso hoti navā.

Yathariva vasudhātalañca sabbāṃ, tathariva guṇavā supūjaniyo.

Navāti kasmā? Yathā eva, tathā eva.

Iti sandhikappe dutiyo kaṇḍo.

Tatiyakaṇḍa

23, 26. Sarā pakati byañjane.

Sarā kho byañjane pare pakatirūpāni honti.

Manopubbaṅgamā dhammā, pamādo maccuno padaṃ, tiṇṇo pāraṅgato ahu.

24, 35. Sare kvaci.

Sarā kho sare pare kvaci pakatirūpāni honti.

Ko imaṃ pathaviṃ vicessati.

Kvacīti kasmā? Appassutāyaṃ puriso.

25, 37. Dīghaṃ.

Sarā kho byañjane pare kvaci dīghaṃ papponti.

Sammā dhammaṃ vipassato, evaṃ gāme munī care, khantī paramaṃ tapo titikkhā.

Kvacīti kasmā? Idha modati pecca modati, patilīyati, paṭihaññati.

26, 38. Rassaṃ.

Sarā kho byañjane pare kvaci rassaṃ papponti.

Bhovādināma so hoti, yathābhāvi guṇena so.

Kvacīti kasmā? Sammāsamādhi, sāvittī chandaso mukhaṃ, upanīyati jīvitamappamāyu.

27, 39. Lopaṅca tatrākāro.

Sarā kho byañjane pare kvaci lopaṃ papponti. Tatra ca lope kate akārāgamo hoti.

Sa sīlavā. Sa paññavā esa dhammo sanantano, sa ve kāsāvamarahati, sa mānakāmopi bhaveyya, sa ve muni jātibhayaṃ adassi.

Kvacīti kasmā? So muni, eso dhammo padissati, na so kāsāvamarahati.

28, 40. Para dvebhāvo ṭhāne.

Saramhā parassa byañjanassa dvebhāvo hoti ṭhāne.

Idhappamādo, purisassa jantuno, pabbajjaṃ kittayissāmi, cātuddasi, pañcaddasi, abhikkantataro cando.

Ṭhāneti kasmā? Idha modati pecca modati.

29, 42. Vagge ghosāghosānaṃ tatiyapaṭhamā.

Vagge kho pubbesaṃ byañjanānaṃ ghosāghosabhūtānaṃ saramhā yathāsaṅkhaṃ tatiyapaṭhamakkharā dvebhāvaṃ gacchanti ṭhāne.

Eseva cajiḥānapphalo, yatraṭṭhitaṃ nappasaheyya maccu, sele yathā pabbatamuddhaniṭṭhito, cattāriṭṭhānāni naro pamatto.

Ṭhāneti kasmā? Idha cetaso daḷhaṃ gaṇhāti thāmasā.

Iti sandhikappe tatiyo kaṇḍo.

Catutthakaṇḍa

30, 58. Aṃ byañjane niggahitaṃ.

Niggahitaṃ kho byañjane pare aṃ iti hoti.

Evamaṃ vutte, taṃ sādhuṃ paṭissuṇitvā.

31, 49. Vaggantaṃ vā vagge.

Vaggabhūte byañjane pare niggahitaṃ kho vaggantaṃ vā pappoti.

Tanniccutaṃ, dhammañcare sucariṃ, cirappavāsisaṃ purisaṃ. Santantassa manaṃ hoti, taṅkāruṇikaṃ, evaṅkha bhikkhave sikkhitabbaṃ.

Vāggahaṇenaniggahitaṃ kho **lakā**rādeso hoti. Puggalaṃ.

Vāti kasmā? Na taṃ kammaṃ kataṃ sādhu.

32, 50. Ehe uṃ.

Ekārahakāre pare niggahitaṃ kho ñakāraṃ pappoti vā.

Paccattaññeva parinibbāyissāmi, taññevettha paṭipucchissāmi, evaṅhi vo bhikkhave sikkhitabbaṃ. Tañhi tassa musā hoti.

Vāti kasmā? Evametaṃ abhiññāya, evaṃ hoti subhāsitaṃ.

33, 50. Saye ca.

Niggahitaṃ kho **yakā**re pare saha **yakā**rena **ñakā**raṃ pappoti vā.

Saññogo, saññuttaṃ.

Vāti kasmā? Saṃyogo, saṃyuttaṃ.

34, 52. Madā sare.

Niggahitassa kho sare pare **makāradakā**rādesā honti vā.

Tamaṃ brūmi brāhmaṇaṃ, etadavoca satthā.

Vāti kasmā? Akkocchi maṃ avadhi maṃ, ajini maṃ ahāsi me.

35, 34. Ya va ma da na ta ra lā cāgamā.

Sare pare **yakāro vakāro makāro dakāro nakāro takāro rakāro lakāro** ime āgamā honti vā.

Nayimassa vijjā, yathayidaṃ cittaṃ. Migī bhantā vudikkhati, sittā te lahu messati, asittā te garu messati. Asso bhadro kasāmiva, sammadaññā vimuttānaṃ. Manasādaññā vimuttānaṃ, attadatthamabhiññāya. Ciramaṇāyati, ito nāyati. Yasmātiha bhikkhave, tasmātiha bhikkhave, ajjatagge

pāṇupetaṃ. Sabbhireva samāsetha, āraggeriva sāsapo, sāsaporiva āraggā. Chaḷabhiññā, saḷāyatanaṃ.

Vāti kasmā? Evaṃ mahiddhiyā esā, akkocchi maṃ avadhi maṃ, ajini maṃ ahāsi me, ajeyyo anugāmiko.

Caggahaṇena idheva **makā**rassa **pakā**ro hoti. Cirappavāsiṃ purisaṃ.

Kakārassa ca **dakā**ro hoti. Sadatthapasuto siyā.

Dakārassa ca **takā**ro hoti, sugato.

36, 47. Kvacī o byañjane.

Byañjane pare kvaci **okā**rāgamo hoti.

Atippago kho tāva sāvattiyāṃ piṇḍāya caritaṃ. Parosahassaṃ.

Kvacīki kasmā? Etha passathimaṃ lokaṃ, andhībhūto ayaṃ loko.

37, 57. Niggahitañca.

Niggahitañcāgamo hoti sare vā byañjane vā pare kvaci.

Cakkhumudapādi, avamsiro, yāvañcidha bhikkhave purimaṃ jātiṃ sarāmi, aṇuṃthūlāni sabbaso, manopubbaṅgamā dhammā.

Kvacīti kasmā? Idheva naṃ pasaṃsanti, pecca sagge pamodati, na hi etehi yānehi, gaccheyya agataṃ disaṃ.

Caggahaṇena visaddassa ca pakāro hoti. Pacessati, vicessati vā.

38, 53. Kvacī lopaṃ.

Niggahitaṃ kho sare pare kvaci lopaṃ pappoti.

Tāsāhaṃ santike, vidūnaggamiti.

Kvacīti kasmā? Ahameva nūna bālo etamatthaṃ viditvāna.

39, 54. Byañjane ca.

Niggahitaṃ kho byañjane pare kvaci lopaṃ pappoti.

Ariyasaccānadassanaṃ, etaṃ buddhānasāsaṃ.

Kvacīti kasmā? Etaṃ maṅgalamuttamaṃ, taṃ vo vadāmi bhaddante.

40, 55. Paro vāsaro.

Niggahitaṃhā paro saro lopaṃ pappoti vā.

Bhāsitaṃ abhinandunti, uttattaṃva, yathābījaṃva, yathādhaññaṃva.

Vāti kasmā? Ahameva nūna bālo, etadahosi.

41, 56. Byañjano ca visañño.

Niggahitambhā parasmim sare lutte yadi byañjano sasañño visañño hoti.

Evamsa te āsavo, pupphamsā uppajji.

Lutteti kasmā? Evamassa vidūnaggamiti.

Caggahaṇena tiṇṇaṃ byañjanānamantare ye sarūpā, tesampi lopo hoti. Agyāgāraṃ, paṭisanthāravutyassa.

Iti sandhikappe catuttho kaṇḍo.

Pañcamakaṇḍa

42, 32. Gosare puthassāgamo kvaci.

Puthaiccetassa ante sare pare kvaci **gakārāgamo** hoti.

Puthage va.

43, 33. Pāssa canto rasso.

Pāiccetassa ante sare pare kvaci **gakārāgamo** hoti, anto ca saro rasso hoti.

Pageva vutyassa.

Kvacīti kasmā? Pā eva vutyassa.

44, 24. Abbho abhi.

Abhiiccetassa sare pare **abbhā**deso hoti. Abbhudīritaṃ, abbhuggacchati.

45, 25. Ajjho adhi.

Adhiiccetassa sare pare **ajjhā**deso hoti.

Ajjhokāse, ajjhāgamā.

46, 26. Te na vā ivaṇṇe.

Te ca kho **abhiadhi**iccete ivaṇṇe sare **abbho ajjho**itivuttarūpā naṃ honti vā.

Abhicchitaṃ, adhīritaṃ.

Vāti kasmā? Abbhīritaṃ, ajjhiṇamutto.

47, 23. Atissa cantassa.

Atiiccetassa antabhūtassa **tisaddassa** ivaṇṇe sare “sabbo caṃ tī”ti vuttarūpaṃ na hoti.

Atīsigaṇo, atīritam.

Ivaṇṇeti kasmā? Accantam.

48, 43. Kvaci paṭi patissa.

Paṭiiccetassa sare vā byañjane vā pare kvaci **paṭiādeso** hoti.

Paṭaggi dātabbo, paṭihaññati.

Kvacīti kasmā? Paccantimesu janapadesu, patilīyati, patirūpadesavāso ca.

49, 44. Puthassu byañjane.

Puthaiccetassa anto saro byañjane pare **ukāro** hoti.

Puthujjano, puthubhūtam.

Antaggahaṇena aputhassāpi sare pare antassa **ukāro** hoti, manuññam.

50, 45. O avassa.

Avaiccetassa byañjane pare kvaci **okāro** hoti.

Andhakārena onaddhā.

Kvacīti kasmā? Avasussatu me sarīre maṃsalohitam.

51, 59. Anupadiṭṭhānaṃ vuttayogato.

Anupadiṭṭhānaṃ upasagganipātānaṃ sarasandhīhi byañjanasandhīhi vuttasandhīhi ca yathāyogaṃ yojetabbam.

Pāpanaṃ, parāyaṇaṃ, upāyanaṃ, upāhanaṃ, nyāyogo, nigupadhi, anubodho, duvūpasantaṃ, suvūpasantaṃ, dvālayo, svālayo, durākhyātaṃ, svākhyāto, udīritam, samuddiṭṭham, viyaggaṃ, vijjhaggaṃ, byaggaṃ, avayāgamaṃ, anveti, anupaghāto, anacchariyaṃ, pariyesanā, parāmāso, evaṃ sare ca hontī.

Pariggaho, paggaho, pakkamo, parakkamo, nikkamo, nikkasāvo, nillayanaṃ, dullayanaṃ, dumbhikkham, dubbuttaṃ, sandiṭṭham, duggaho, viggaho, niggato, abhikkamo, paṭikkamo, evaṃ **byañjane** ca. Sesā sabbe yojetabbā.

Iti sandhikappe pañcama kaṇḍo.

Sandhikappo niṭṭhito.

2. Nāmakappa

Paṭhamakaṇḍa

52, 60. Jinavacanayuttaṃ hi.

“Jinavacanayuttaṃ hi” iccetaṃ adhiḱāratthaṃ veditabbam.

53, 61. Liṅgañca nippajjate.

Yathā yathā jinavacanayuttaṃ hi liṅgaṃ, tathā tathā idha liṅgañca nippajjate.

Taṃ yathā? Eso no satthā, brahmā attā, sakhā, rājā.

54, 62. Tato ca vibhattiyo.

Tato jinavacanayuttehi liṅgehi vibhattiyo parā honti.

55, 63. Si yo, aṃ yo, nā hi, sa naṃ, smā hi, sa naṃ, smiṃ su.

Kā ca pana tāyo vibhattiyo? Si, yo iti paṭhamā, aṃ, yoiti dutiyā, nā hi iti tatiyā, sa, naṃiti catutthī, smā, hi iti pañcamī, sa, naṃ iti chaṭṭhī, smiṃ, su iti sattamī.

Vibhattiiccanena kvattho? Amhassa mamaṃ savibhattissa se.

56, 64. Tadanuparodhena.

Yathā yathā tesam jinavacanānaṃ anuparodho. Tathā tathā idha liṅgañca nippajjate.

57, 71. Ālapane si ga sañño.

Ālapanatthe si gasañño hoti.

Bhoti ayye, bhoti kaññe, bhoti kharādiye.

Ālapaneti kimatthaṃ? Sā ayyā.

Sīti kimatthaṃ? Bhotiyo ayyāyo.

Gaiccanena kvattho? Ghate ca.

58, 29. Ivaṇṇuvaṇṇā jhalā.

Ivaṇṇuvaṇṇāiccete **jhalasaññā** honti yathāsaṅkhyam.

Isino, aggino, gahapatino, daṇḍino. Setuno, ketuno, bhikkhuno. Sayambhuno, abhibhuno.

Jhalaiccanena kvattho? Jhalato sassa no vā.

59, 182. Te itthikhyā po.

Te ivaṇṇuvaṇṇā yadā itthikhyā, tadā **pasaññā** honti.

Rattiyā, itthiyā, dhenuyā, vadhuyā.

Itthikhyāti kimatthaṃ? Isinā, bhikkhunā.

Saiccanena kvattho? Pato yā.

60, 177. Ā gho.

Ākāro yadā itthikhyo, tadā **ghasañño** hoti.

Saddhāya, kaññāya, vīṇāya, gaṅgāya, disāya sālāya, mālāya, tulāya, dolāya, pabhāya, sobhāya, paññāya, karuṇāya nāvāya, kapālikāya.

Āti kimatthaṃ? Rattiyā, itthiyā.

Itthikhyoti kimatthaṃ? Sathhārā desito ayaṃ dhammo.

Ghaiccanena kvattho? Ghato nādīnaṃ.

61, 86. Sāgamo se.

Sakārāgamo hoti **se** vibhattimhi.

Purisassa, aggissa, isissa, daṇḍissa, bhikkhussa, sayambhussa, abhibhussa.

Seti kimattaṃ? Purisasmīṃ.

62, 206. Saṃsāsvēkavacanesu ca.

Saṃsāsu ekavacanesu vibhattādesesu **sakārāgamo** hoti.

Etissaṃ, etissā imissaṃ, imissā, tissaṃ, tissā,

Tassaṃ tassā, yassaṃ, yassā, amussaṃ, amussā.

Saṃsāsvīti kimatthaṃ? Agginā, pāṇinā.

Ekavacanesvīti kimatthaṃ? Tāsaṃ, sabbāsaṃ.

Vibhattādesesvīti kimatthaṃ? Manasā, vacasā, thāmasā.

63, 217. Etimāsami.

Etāimāiccetesamanto saro ikāro hoti **saṃsāsu** ekavacanesu vibhattādesesu.

Etissaṃ, etissā, imissaṃ, imissā.

Saṃsāsvīti kimatthaṃ? Etāya, imāya.

Ekavacanesvīti kimatthaṃ? Etāsaṃ, imāsaṃ.

64, 216. Tassā vā.

Tassā itthiyaṃ vattamānassa antassa **ākārassa** ikāro hoti vā **saṃsāsu** ekavacanesu vibhattādesesu.

Tissaṃ, tissā, tassaṃ, tassā.

65, 215. Tato sassa ssāya.

Tato **tā etā imāto** sassa vibhattissa **ssāyādeso** hoti vā.

Tissāya, etissāya, imissāya.

Vāti kimatthaṃ? Tissā, etissā, imissā.

66, 205. Gho rassam.

Gho rassamāpajjate **samsā**su ekavacanesu vibhattādesesu.

Tassam, tassā, yassam, yassā, sabbassam, sabbassā.

Samsāsvīti kimatthaṃ? Tāya, sabbāya.

Ekavacanesvīti kimatthaṃ? Tāsam, sabbāsam.

67, 229. No ca dvādito naṃmhi.

Dviiccevamādito saṅkhyāto **nakārā**gamo hoti naṃmhi vibhattimhi.

Dvinnaṃ, tinnaṃ, catunnaṃ, pañcannaṃ, channaṃ, sattannaṃ, aṭṭhannaṃ, navannaṃ, dasannaṃ.

Dvāditi kimatthaṃ? Sahassānaṃ.

Naṃmhīti kimatthaṃ? Dvīsu, tīsu.

Caggahaṇenassañcāgamo hoti. Catassannaṃ itthīnaṃ tissannaṃ vedanānaṃ.

68, 184. Amā pato smiṃsmānaṃ vā.

Paiccetasmā smiṃsmāicchetesaṃ **amā**ādesā honti vā yathāsaṅkhyam.

Matyam, matiyam, matyā, matiyā, nikatyam. Nikatiyam, nikatyā, nikatiyā, vikatyam, vikatiyam, vikatyā, vikatiyā, viratyam, viratiyam, viratyā, viratiyā, ratyam, ratiyam, ratyā, ratiyā, puthabyam, puthaviyam, puthabyā, puthaviyā, pavatyam, pavatyā, pavattiyam, pavattiyā.

69, 186. Ādito o ca.

Ādiiccetasmā smiṃvacanassa **amā**ādesā honti vā.

Ādīm, ādo.

Vāti kimatthaṃ? Ādisim, ādimhi nāthaṃ namassitvāna,

Caggahaṇena aññasmāpi **smiṃ** vacanassa **ā o amā**ādesā honti. Divā ca ratto ca haranti ye bali. Bārāṇasiṃ ahu rājā.

70, 30. Jhalānamiyuvā sare vā.

Jhalaicchetesaṃ iya uvaicete ādesā honti vā sare pare yathāsaṅkhyam.

Tiyantaṃ pacchiyāgāre, aggiyāgāre, bhikkhuvāsane nisīdati, vuthuvāsane nisīdati.

Sareti kimatthaṃ? Timalaṃ, tiphalaṃ, ticatukkaṃ, tidaṇḍaṃ, tilokaṃ, tinayanaṃ, tipāsaṃ,

tihamsaṃ, tibhavaṃ, tikhandhaṃ, tipīṭakaṃ, tivedanaṃ, catuddisaṃ, puthubhūtaṃ.

Vāti kimatthaṃ? Pañcahaṅgehi tīhākārehi. Cakkhāyatanaṃ.

Vāti vikappanattaṃ, ikārassa **ayā**deso hoti, vatthuttayaṃ.

71, 505. Yavakārā ca.

Jhalānaṃ yakāra **vakārā**desā honti sare pare yathāsankhyaṃ.

Agyāgāraṃ, pakkhāyatanaṃ, svāgataṃ, te mahāvīra.

Caggahaṇaṃ sampiṇḍanattaṃ.

72, 185. Pasañña ca.

Pasañña ca ivaṇṇassa vibhattādesa sare pare **yakārā**deso hoti.

Puthabyā, ratyā, matyā.

Sareti kimatthaṃ? Puthaviyaṃ.

73, 174. Gāva se.

Goiccetassa okārassa **āvā**deso hoti **se** vibhattimhi.

Gāvassa.

74, 169. Yosu ca.

Goiccetassa okārassa **āvā**deso hoti **yoiccetesu** paresu.

Gāvo gacchanti, gāvo passanti, gāvī gacchanti, gāvī passanti.

Caggahaṇaṃ kimatthaṃ? **Nāsmāsmiṃsu** vacanesu **āvā** deso hoti.

Gāvena, gāvā, gāve, gāvesu.

75, 170. Avamhi ca.

Goiccetassa okārassa **āvaavaiccete** ādesā honti **aṃmhi** vibhattimhi.

Gāvaṃ, gavaṃ.

Caggahaṇena sādisesesu pubbuttavacanesu **goiccetassa** okārassa **avā**deso hoti.

Gavassa, gavo, gavena, gavā, gave, gavesu.

76, 171. Āvassu vā.

Āvaiccetassa **gāvā**desassa anta sarassa **ukārā**deso hoti **vā** aṃmhi vibhattimhi.

Gāvum, gāvaṃ.

Āvasseti kimattham? Gāvo tiṭṭhanti.

77, 175. Tato namaṃ patimhā lutte ca samāse.

Tato **gosaddato** naṃvacanassa **aṃādeso** hoti, **goiccetassa okārassa avādeso** hoti **patimhi** pare alutte ca samāse.

Gavapati.

Alutteti kimattham? Gopati.

Caggahaṇena asamāsepi naṃvacanassa aṃādeso hoti, **goiccetassa okārassa avādeso** hoti.

Gavaṃ.

78, 3. Osare ca.

Goiccetassa okārassa avādeso hoti samāse ca sare pare.

Gavassakaṃ, gavelakaṃ, gavājinaṃ.

Caggahaṇena uvaṇṇaicevamantānaṃ liṅgānaṃ **uvaavaurādesā** honti **smiṃyoicchetesu** kvaci.

Bhuvī, pasavo, guravo, caturo.

Sareti kimattham? Godhano, govindo.

79, 46. Tabbiparītūpapade byañjane ca.

Tassa **avasaddassa** yadā upapade tiṭṭhamānassa tassa **okārassa viparīto** hoti byañjane pare.

Uggate sūriye, uggacchati, uggahetvā.

Caggahaṇamavadhāraṇattham. Avasāne, avakiraṇe, avakirati.

80, 173. Goṇa naṃmhi vā.

Sabbasseva **gosaddassa goṇādeso** hoti vā naṃmhi vibhattimhi.

Goṇānaṃ sattanaṃ.

Vāti kimattham?

Gonañce taramānānaṃ, ujum gacchati puṅgavo.

Sabbā gāvī ujum yanti, nette ujum gate sati.

Yogavibhāgena aññatrāpi **goṇādeso** hoti. Goṇabhūtānaṃ.

81, 172. Suhināsu ca.

Suhināicchetesu sabbassa **gosaddassa goṇādeso** hoti vā.

Goṇesu, goṇehi, goṇebhi, goṇena.

Vāti kimatthaṃ? Gosu, gohi, gobhi, gavena.

Caggahaṇena syādisesesu pubbuttaravacanesupi **goṇa gu gavayādesā** honti. Goṇo, goṇā, goṇaṃ, goṇe, goṇassa, goṇamhā. Goṇamhi, gunnaṃ, gavayehi, gavayebhi.

82, 149. Aṃmo niggahitaṃ jhalapehi.

Aṃvacanassa **makārassa** ca **jhalapaiccete**hi niggahitaṃ hoti

Aggiṃ, isiṃ, gahapatiṃ, daṇḍiṃ, mahesiṃ, bhikkhuṃ, paṭuṃ, sayambhuṃ, abhibhuṃ, rattiṃ, itthiṃ, vadhuṃ, pulliṅgaṃ, pumbhāvo, puṅkokilo.

Aṃmoti kimatthaṃ? Agginā, pāṇinā, bhikkhunā, rattiyā, itthiyā, vadhuyā.

Jhalapehīti kimatthaṃ? Sukhaṃ, dukkhaṃ.

Punārambha haṇaṃ vibhāsānivattanatthaṃ. Aggiṃ, paṭuṃ, buddhiṃ, vadhuṃ.

83, 67. Saralopo' mādesa paccayādimhi saralope tu pakati.

Saralope hoti amādesapaccayādimhi sara lope tu pakati hoti.

Purisaṃ, purise, pāpaṃ, pāpe, pāpiyo, pāpiṭṭho.

Amādesapaccayādimhīti ki tthaṃ? Appamādo amataṃ padaṃ.

Saralopeti kimatthaṃ? Purisassa, daṇḍinaṃ.

Tuggahaṇamavadhāraṇatthaṃ. Bhikkhunī, gahapatānī.

Pakatiggahaṇasāmatthena puna sandhibhāvo ca hoti. Seyyo, seṭṭho, jeyyo, jeṭṭho.

84, 144. Aghorassamekavacanayosvapi ca.

Agho saro rassamāpajjate ekavacanayoiccetesu.

Itthiṃ, itthiyo, itthiyā. Vadhuṃ, vadhuyo, vadhuyā. Daṇḍiṃ, daṇḍino, daṇḍinā. Sayambhuṃ, sayambhuvo, sayambhunā.

Aghoti kimatthaṃ? Kaññaṃ, kaññāyo, kaññāya.

Ekavacanayosvīti kimatthaṃ? Itthīhi, sayambhūhi.

Caggahaṇamavadhāraṇatthaṃ. Nadiṃ, nadiyo, nadiyā.

Apiggahaṇena na rassamāpajjate. Itthī, bhikkhunī.

85, 150. Na sismimanapuṃsakāni.

Sismiṃ anapuṃsakāni liṅgāni na rassamāpajjante. Itthī, bhikkhunī, vadhū, daṇḍī, sayambhū.

Sismiṃnti kimatthaṃ? Bhoti itthi, bhoti vadhu, bho daṇḍi, bho sayambhu.

Anapumsakānīti kimatthaṃ? Sukhakāri dānaṃ, sukhakāri sīlaṃ, sīghayāyi cittaṃ.

86, 227. Ubhādito naminnaṃ.

Ubhaiccevamādito saṅkhyāto **naṃ**vacanassa **innaṃ** hoti.

Ubhinnaṃ, duvinnaṃ.

Ubhāditoti kimatthaṃ? Ubhayesaṃ.

87, 231. Inṇamiṇṇannaṃ tīhi saṅkhyāhi.

Naṃvacanassa **inṇaṃ inṇannaṃ** iccete ādesā honti tīhi saṅkhyāhi.

Tiṇṇaṃ, tiṇṇannaṃ.

Tīhīti kimatthaṃ? Dvinnaṃ.

88, 147. Yosū katanikāralopesu dīghaṃ.

Sabbe sarā yosū katanikāralopesu dīghamāpajjante.

Aggī, bhikkhū, rattī, yāgū, aṭṭhī, aṭṭhīni, āyū, āyūni, sabbāni, yāni, tāni, kāni, katamāni, etāni, apūni, imāni.

Yosvīti kimatthaṃ? Aggī, bhikkhu, ratti, yāgu, sabbo, yo, so, ko, amuko.

Katanikāralopesvīti kimatthaṃ? Itthiyo, vadhuyo, sayambhuvo.

Punārambhaggahaṇaṃ kimatthaṃ? Niccaḍīpanatthaṃ. Aggī, bhikkhū, rattī, yāni, tāni, katamāni.

89, 87. Sunaṃhisu ca.

Sunaṃhiccetesu sabbe sarā dīghamāpajjante.

Aggīsu, aggīnaṃ, aggīhi, rattīsu, rattīnaṃ, rattīhi. Bhikkhūsu, bhikkhūnaṃ, bhikkhūhi. Purisānaṃ.

Etesvīti kimatthaṃ? Aggīnā, pāṇinā, daṇḍinā.

Caggahaṇamavadhāraṇatthaṃ. Sukhettesu brahmacārisu, dhammamakkhāsi bhagavā bhikkhunaṃ datvā sakehi pāṇibhi.

90, 252. Pañcādīnamattaṃ.

Pañcādīnaṃ saṅkhyānaṃ anto attamāpajjate **sunaṃhi**ccetesu.

Pañcasu, pañcanaṃ, pañcahi, chasu, channaṃ, chahi, sattaṃ, sattaṃnaṃ, sattaṃhi, aṭṭhasu, aṭṭhanaṃ, aṭṭhahi, navasu, navannaṃ, navahi, dasasu, dasannaṃ, dasahi.

Pañcādīnamīti kimatthaṃ? Dvīsu, dvinnaṃ, dvīhi.

Attamitibhāvaniddeso ubhayassāgamanatthaṃ, anto ukāro attamāpajjate. Catassannaṃ itthīnaṃ. Tissannaṃ vedanānaṃ.

91, 194. Patissinīmhi.

Patissanto attamāpajjate inīmhi paccaye pare.

Gahapatānī.

Inīmhīti kimatthaṃ? Gahapati.

92, 100. Ntussanto yosuca.

Ntupaccayassa anto attamāpajjate **sunamhiyo**iccesesu paresu.

Guṇavantesu, guṇavantānaṃ, guṇavantehi, guṇavantā, guṇavante.

Ntusseti kimatthaṃ? Isīnaṃ.

Etesvīti kimatthaṃ? Guṇavā.

Caggahaṇena aññesu vacanesu attañca hoti. Guṇavantasmim, guṇavantena.

Antaggahaṇena ntupaccayassa anto attamāpajjate, **yonañca** ikāro hoti. Guṇavanti.

93, 106. Sabbassa vā aṃsesu.

Sabbasseva **ntupaccayassa** attam hoti vā **aṃsa**iccesesu.

Satimaṃ bhikkhu, satimantaṃ bhikkhuṃ vā, bandhumantaṃ rājānaṃ, bandhumantaṃ rājānaṃ vā, satimassa bhikkhuno, satimato bhikkhuno vā, bandhumassa rañño suṅkaṃ, bandhumato rañño vā suṅkaṃ deti.

Etesvīti kimatthaṃ? Satimā bhikkhu, bandhumā rājā.

94, 105. Simhi vā.

Ntupaccayassa antassa attam hoti vā **simhi** vibhattimhi.

Himavanto pabbato.

Vāti kimatthaṃ? Himavā pabbato.

95, 145. Aggissini.

Aggissantassa ini hoti vā **simhi** vibhattimhi.

Purato aggini, pacchato aggini, dakkhiṇato aggini, vāmato aggini.

Vāti kimatthaṃ? Aggi.

96, 148. Yosvakatarasso jho.

Yosu akatarasso **jho** attamāpajjate.

Aggayo munayo, isayo, gahapatayo.

Yosvīti kimatthaṃ? Aggīsu.

Akatarassoti kimatthaṃ? Daṇḍino.

Jhoti kimatthaṃ? Rattiyo.

97, 156. Vevosu lo ca.

Vevoiccesu akatarasso **lo** attamāpajjate.

Bhikkhave, bhikkhavo, hetave, hetavo.

Akatarassoti kimatthaṃ? Sayambhuvo, vessabhuvo, parābhibhuvo.

Vevosvīti kimatthaṃ? Hetunā, ketunā, setunā.

Caggahaṇamanukaḍḍhanatthaṃ.

98, 186. Mātulādīnamānattamīkāre.

Mātulaiccevamādīnaṃ anto **ānattamāpajjate** īkāre paccaye pare.

Mātulānī, ayyakānī, varuṇānī.

Īkāreti kimatthaṃ? Bhikkhunī, rājīnī, jālinī, gahapatānī.

Ānattaggahaṇena nadīccetassa **dīsaddassa jjojjā** ādesā honti saha vibhattiyā **yonāsaiccesu**.
Najjo sandanti, najjā kataṃ taraṅgaṃ, najjā nerañjarāya tīre.

99, 81. Smāhismiṇṇaṃmhābhīhivā.

Sabbato līngato **smāhismiṇṇ** iccesesaṃ **mhābhīhī**ccete ādesā honti vā yathāsaṅkhyāṃ.

Purisaṃhā, purisaṃmā, purisebhi, purisehi, purisaṃhi, purisaṃmiṇṇ.

Smāhismiṇṇaṃnamiti kimatthaṃ? Vaṇṇavantaṃ agandhakaṃ viruḷhapupphaṃ, mahantaṃ
chattaṃ mahāchattaṃ, mahantaṃ dhajaṃ mahādhajaṃ.

100, 214. Na timehi katākārehi.

Ta imaiccetehi katākārehi **smāsmiṇṇ naṃmhā**hīccete ādesā neva honti.

Asmā ṭhānā bhayaṃ uppajjati, asmīṇṇ ṭhāne bhayaṃ tiṭṭhati, asmā, asmīṇṇ.

Katākārehīti kimatthaṃ? Tamhā, tamhi, imamaṃhā, imamaṃhi.

101, 80. Suhisvakāro e.

Suhiicetesu akāro ettamāpajjate.

Sabbesu, yesu, tesu, kesu, purisesu, imesu, kusalesu, tumhesu, amhesu, sabbehi, yehi, tehi, kehi, purisehi, imehi, kusalehi, tumhehi, amhehi.

102, 202. Sabbanāmānaṃ naṃmhi ca.

Sabbesaṃ sabbanāmānaṃ anto akāro ettamāpajjate naṃmhi vibhattimhi.

Sabbesaṃ, sabbesānaṃ, yesaṃ, yesānaṃ, tesāṃ, tesānaṃ, imesaṃ, imesānaṃ, kesāṃ, kesānaṃ, itaresaṃ, itaresānaṃ, katamesaṃ, katamesānaṃ. **Sabbanāmānaṃ** kimatthaṃ? Buddhānaṃ bhagavantānaṃ āciṅṅasaṃāciṅṅo.

Akāroti kimatthaṃ? Amūsaṃ, amūsānaṃ.

Naṃmhīti kimatthaṃ? Sabbe, ime.

Caggahaṇa manukaḍḍhanatthaṃ.

103, 79. Ato nena.

Tasmā akārato **nā**vacanassa **enā**deso hoti.

Sabbena, yena, tena, kena, anena, purisena, rūpena.

Atoti kimatthaṃ? Muninā, amunā, bhikkhunā.

Nāti kimatthaṃ? Tasmā.

104, 66. So.

Tasmā akārato **si**vacanassa **okā**rādeso hoti.

Sabbo, yo, so, ko, amuko, puriso.

Sīti kimatthaṃ? Purisānaṃ.

Atoti kimatthaṃ? Sayambhū.

105, 0. So vā.

Tasmā akārato **nā**vacanassa **so**ādeso hoti vā.

Atthaso dhammaṃ jānāti, byañjanaso atthaṃ jānāti, akkharaso, suttaso, padaso, yasaso. Upāyaso, sabbaso, thāmaso, ṭhānaso.

Vāti kimatthaṃ? Pādena vā pādārahena vā atirekapādena vā yo bhikkhu theyyacittena parassa bhaṇḍaṃ gaṇhāti, so bhikkhu pārājiko hoti asaṃvāso.

106, 313. Dīghorehi.

Dīghaoraiccetehi **smā**vacanassa **so**ādeso hoti vā.

Dīghaso, oraso, dīghamhā, oramhā.

Dīghorehiti kimatthaṃ? Saramhā, vacanamhā.

107, 69. Sabbayonīnamāe.

Tasmā akārato sabbesaṃ **yonīnamāe** ādesā honti vā yathāsaṅkhyam.

Purisā, purise, rūpā, rūpe.

Vāti kimatthaṃ? Aggayo, munayo, isayo.

Yonīnanti kimatthaṃ? Purisassa, rūpassa.

Akārato kimatthaṃ? Daṇḍino, aṭṭhīni, aggī pajjalanti, munī caranti.

108, 90. Smāsmiṃnaṃvā.

Tasmā akārato sabbesaṃ **smāsmiṃ** iccetesam ā e ādesā honti vā yathāsaṅkhyam.

Purisā, purisasmā, purise, purisasmim.

Akārato kimatthaṃ? Daṇḍinā, daṇḍismim, bhikkhunā, bhikkhusmim.

109, 304. Āya catutthekavacanassatu.

Tasmā akārato catutthekavacanassa **āyā**deso hoti vā.

Atthāya hitāya sukhāya devamanussānaṃ buddho loke uppajjati.

Atoti kimatthaṃ? Isissa.

Catutthīti kimatthaṃ? Purisassa mukhaṃ.

Ekavacanasseti kimatthaṃ? Purisānaṃ dadāti.

Vāti kimatthaṃ? Dātā hoti samaṇassa vā brāhmaṇassa vā.

Tuggahaṇenatthañca hoti. Atthatthaṃ, hitatthaṃ, sukhatthaṃ.

110, 201. Tayo neva ca sabbanāmehi.

Tehi sabbanāmehi akārantehi **smāsmiṃ** saiccetesam tayo ā e āyādesā neva honti.

Sabbasmā, sabbasmim, sabbassa. Yasmā, yasmim, yassa. Tasmā, tasmim, tassa. Kasmā, kasmim, kassa. Imasmā, imasmim, imassa.

Sabbanāmehīti kimatthaṃ? Pāpā, pāpe, pāpāya.

Caggahaṇamanukaḍḍhanatthaṃ.

111, 179. Ghato nādīnaṃ.

Tasmā **ghato nādī**namekavacanānaṃ vibhattigaṇānaṃ **āyā**deso hoti.

Kaññāya kataṃ kammaṃ, kaññāya dīyate, kaññāya nissaṇṇaṃ vatthaṃ. Kaññāya pariggaho, kaññāya patiṭṭhitam sīlam.

Ghatoti kimatthaṃ? Rattiyā, itthiyā, dhenuyā, vadhuyā.

Nādīnamiti kimatthaṃ? Kaññaṃ passati, vijjaṃ, vīṇaṃ, gaṅgaṃ.

Ekavacanānamiti kimatthaṃ? Sabbāsu, yāsu, tāsū, kāsū, imāsū, pabhāsū.

112, 183. Pato yā.

Tasmā **pato nādī**namekavacanānaṃ vibhattigaṇānaṃ **yā**deso hoti.

Rattiyā, itthiyā, deviyā, dhenuyā, yāguyā, vadhuyā.

Nādīnamiti kimatthaṃ? Rattī, rattim, itthī, itthim.

Patoti kimatthaṃ? Kaññāya, vīṇāya, gaṅgāya, pabhāya, sobhāya.

Ekavacanānamiti kimatthaṃ? Rattīnaṃ, itthīnaṃ.

113, 132. Sakhato gasse vā.

Tasmā **sakhato gassa akāra ākāra ikāra īkāra ekārā**desā honti vā.

Bho sakha, bho sakhā, bho sakhi, bho sakhī, bho sakhe.

114, 178. Ghate ca.

Tasmā **ghato gassa ekārā**deso hoti.

Bhoti ayye, bhoti kaññe, bhoti kharādiye.

Caggahaṇamavadhāraṇatthaṃ, sannitṭhānaṃ.

115, 181. Na ammādito.

Tato **ammādito gassa ekārā**ttaṃ na hoti.

Bhoti ammā, bhoti annā, bhoti ambā, bhoti tātā.

Ammāditi kimatthaṃ? Bhoti kaññe.

116, 157. Akatarassā lato yvālapanassa vevo.

Tasmā akatarassā lato **yvā**lapanassa **vevo**ādesā honti.

Bhikkhave, bhikkhavo, hetave, hetavo.

Akatarassāti kimatthaṃ? Sayambhuvo.

Latoti kimatthaṃ? Nāgiyo, dhenuyo, yāguyo.

Ālapanasseti kimatthaṃ? Te hetavo, te bhikkhavo.

117, 124. Jhalato sassano vā.

Tasmā **jhalato** sassa vibhattissa **no** ādeso hoti vā.

Aggino, aggissa, sakhino, sakhissa, daṇḍino, daṇḍissa, bhikkhuno, bhikkhussa, sayambhuno, sayambhussa.

Sasseti kimatthaṃ? Isinā, bhikkhunā.

Jhalatoti kimatthaṃ? Purisassa.

118, 146. Ghapato ca yonaṃ lopo.

Tehi **ghapajhalaiccetehi yonaṃ** lopo hoti vā.

Kaññā, kaññāyo. Rattī, rattiyo, itthī, itthiyo, yāgū, yāguyo, vadhū, vadhuyo. Aggī, aggayo. Bhikkhū, bhikkhavo. Sayambhū, sayambhuvo. Aṭṭhī, aṭṭhīni, āyū, āyūni.

Caggahaṇamanukaḍḍhanatthaṃ.

119, 155. Lato vokāro ca.

Tasmā lato **yonaṃ vokāro** hoti vā.

Bhikkhavo, bhikkhū, sayambhuvo, sayambhū.

Kāraggaṇaṇaṃ kimatthaṃ? **Yonaṃ no** ca hoti. Jantuno.

Caggahaṇamavadhāraṇatthaṃ, amū purisā tiṭṭhanti, amū purise passatha.

Iti nāmakappe paṭhamo kaṇḍo.

Dutiyakaṇḍa

120, 243. Amhassa mamaṃ sapibhattissa se.

Sabbasseva **amhasaddassa** savibhattissa **mamaṃ** ādeso hoti **se** vibhattimhi.

Mamaṃ dīyate purisena, mamaṃ pariggaho.

121, 233. Mayaṃ yomhi paṭhame.

Sabbasseva **amhasaddassa** savibhattissa **mayaṃ** ādeso hoti **yomhi** paṭhame.

Mayaṃ gacchāma, mayaṃ dema.

Amhasseti kimatthaṃ? Purisā tiṭṭhanti.

Yomhīti kimatthaṃ? Ahaṃ gacchāmi.

Paṭhameti kimatthaṃ? Amhākaṃ passasi tvaṃ.

122, 99. Ntussa nto.

Sabbasseva ntupaccayassa savibhattissa **nto**ādeso hoti **yomhi** paṭhame.

Guṇavanto tiṭṭhanti.

Ntusseti kimatthaṃ? Sabbe sattā gacchanti.

Paṭhameti kimatthaṃ? Guṇavante passanti janā.

123, 103. Ntassa se vā.

Sabbasseva **ntupaccayassa** savibhattissa **ntassā**deso hoti **vā se** vibhattimhi.

Sīlavantassa jhāyino, sīlavato jhāyino vā.

Seti kimatthaṃ? Sīlavā tiṭṭhati.

124, 98. Ā simhi.

Sabbassevantupaccayassa savibhattissa **ā**ādeso hoti **simhi** vibhattimhi.

Guṇavā, paññavā, sīlavā, balavā, dhanavā, matimā, satimā, dhitimā.

Ntusseti kimatthaṃ? Puriso tiṭṭhati.

Simhīti kimatthaṃ? Sīlavanto tiṭṭhanti.

125, 198. Aṃ napuṃsake.

Sabbasseva **ntupaccayassa** savibhattissa **aṃ**ādeso hoti **simhi** vibhattimhi napuṃsake vattamānassa.

Guṇavaṃ cittavaṃ tiṭṭhati, rucivaṃ pupphaṃ virocati.

Simhīti kimatthaṃ? Vaṇṇavantaṃ **agandhakaṃ** virūḷhapupphaṃ passasi tvaṃ.

126, 101. Avaṇṇā ca ge.

Sabbasseva **ntupaccayassa** savibhattissa **aṃ** **avaṇṇā** ca honti **ge** pare.

Bho guṇavaṃ, bho guṇava, bho guṇavā.

Caggahaṇamanukaddhanatthaṃ.

127, 102. To ti tā sa smiṃ nāsu.

Sabbasseva **ntupaccayassa** savibhattissa **totitā**ādesā honti **vā sasmim** **nā**iccesu yathāsaṅkhyavaṃ.

Guṇavato, guṇavantassa, guṇavati, guṇavantasmim, guṇavatā, guṇavantena, satimato,

satimantassa, satimati, satimantasmim, satimatā, satimantena.

Etesvīti kimatthaṃ? Guṇavā. Satimā.

128, 104. Naṃmhi taṃ vā.

Sabbasseva **ntupaccayassa** savibhattissa **taṃ**ādeso hoti vā naṃmhi vibhattimhi.

Guṇavataṃ, guṇavantānaṃ, satimataṃ, satimantānaṃ.

Naṃmhīti kimatthaṃ? Guṇavanto tiṭṭhanti, satimanto tiṭṭhanti.

129, 222. Imassidamaṃsisu napuṃsake.

Sabbasseva **imasaddassa** savibhattissa **idaṃ**ādeso hoti vā **aṃsisu** napuṃsake vattamānassa.

Idaṃ cittaṃ passasi, idaṃ cittaṃ tiṭṭhati, imaṃ cittaṃ passasi. Imaṃ cittaṃ tiṭṭhati.

Nathuṃsaketi kimatthaṃ? Imaṃ purisaṃ passasi. Ayaṃ puriso tiṭṭhati.

138, 225. Amussādum.

Sabbasseva **amusaddassa** savibhattissa **adum**ādeso hoti **aṃsisu** napuṃsake vattamānassa.

Adum pupphaṃ passasi, adum pupphaṃ virocati.

Napuṃsaketi kimatthaṃ? Amuṃ rājānaṃ passasi, asu rājā tiṭṭhati.

131, 0. Itthipumanapuṃsakasaṅkhyam.

“Itthipumanapuṃsakasaṅkhyam” iccetaṃ adhikāratthaṃ veditabbaṃ.

132, 228. Yosvīti dvinnam dve ca.

Dvinnam saṅkhyānaṃ itthipumanapuṃsake vattamānānaṃ savibhattīnaṃ **dve** hoti **yoiccetesu**.

Dve itthiyo, dve dhammā. Dve rūpāni.

Yosvīti kimatthaṃ? Dvīsu.

Caggahaṇena duve dvaya ubha ubhaya duvi ca honti **yonānamiccetesu**. Duve samaṇā. Duve brāhmaṇā, duve janā, dvayena, dvayam, ubhinnaṃ, ubhayesaṃ duvinnaṃ.

133, 230. Ti catunnam tisso catasso tayo cattāro tīṇi cattāri.

Ticatunnam saṅkhyānaṃ itthipumanapuṃsake vattamānānaṃ savibhattīnaṃ **tisso catasso tayo cattāro tīṇi cattāri**iccete ādesā honti yathāsaṅkhyam **yoiccetesu**.

Tisso vedanā catasso disā, tayo janā, jane, cattāro purisā, purise, tīṇi āyatanāni, cattāri ariyasaccāni.

Yosvīti kimatthaṃ? Tīsu, catūsū.

134, 251. Pañcādīnamakāro.

Pañcādīnaṃ saṅkhyānaṃ itthipumanapuṃsake vattamānānaṃ savibhattissa antassa sarassa akāro hoti yoiccetesu.

Pañca, pañca, cha, cha, satta, satta, aṭṭha, aṭṭha, nava, nava, dasa, dasa.

Pañcādīnaṃ kimatthaṃ? Dve, tayo.

135, 118. Rājassa rañño rājino se.

Sabbasseva **rājas**addassa savibhattissa **rañño rājino**iccete ādesā honti **se** vibhattimhi.

Rañño, rājino.

Seti kimatthaṃ? Raññā.

136, 119. Raññaṃ naṃmhi vā.

Sabbasseva **rājas**addassa savibhattissa **raññaṃ**ādeso hoti vā **naṃmhi** vibhattimhi.

Raññaṃ, rājūnaṃ idaṃ raṭṭhaṃ.

137, 116. Nāmhiraññā vā.

Sabbasseva **rājas**addassa savibhattissa **raññā**ādeso hoti vā **nāmhi** vibhattimhi.

Tena raññā kataṃ. Rājena vā kataṃ.

Nāmhiṃ kimatthaṃ? Rañño santakaṃ.

138, 121. Smiṃmhi raññe rājini.

Sabbasseva **rājas**addassa savibhattissa **raññerājini**iccete ādesā honti **smiṃmhi**vibhattimhi.

Raññe, rājini sīlaṃ tiṭṭhati.

139, 245. Tumhākaṃ tayimayi.

Sabbesaṃ **tumha amha** saddānaṃ savibhattīnaṃ **tayi mayi**iccete ādeso honti yathāsaṅkhyāṃ **smiṃmhi** vibhattimhi.

Tayi, mayi.

Smiṃmhiṃ kimatthaṃ? Tvaṃ bhavasi, ahaṃ bhavāmi.

140, 232. Tvamaṃ simhi ca.

Sabbesaṃ **tumha amha**saddānaṃ savibhattīnaṃ **tvam ahaṃ**iccete ādesā honti yathāsaṅkhyāṃ **simhi** vibhattimhi.

Tvaṃ, ahaṃ.

Simhīti kimatthaṃ? Tayi, mayi.

Caggahaṇena tuvaṃ ca hoti. Tuvaṃ sathā.

141, 241. Tava mamase.

Sabbesaṃ **tumha amhasaddānaṃ** savibhattīnaṃ **tavamama**iccete ādesā honti yathāsankhyaṃ **se** vibhattimhi.

Tava, mama.

Seti kimatthaṃ? Tayi, mayi.

142, 242. Tuyhaṃ mayhañca.

Sabbesaṃ **tumha amhasaddānaṃ** savibhattīnaṃ **tuyhaṃ mayhaṃ**iccete ādesā honti yathāsankhyaṃ **se** vibhattimhi.

Tuyhaṃ, mayhaṃ dhanaṃ dīyate.

Seti kimatthaṃ? Tayā, mayā.

143, 235. Taṃ mamaṃmhi.

Sabbesaṃ **tumha amhasaddānaṃ** savibhattīnaṃ **taṃ ma**iccete ādesā honti yathāsankhyaṃ **aṃmhi** vibhattimhi.

Taṃ, maṃ.

Aṃmhīti kimatthaṃ? Tayā mayā.

144, 234. Tavaṃ mamañca navā.

Sabbesaṃ **tumha amhasaddānaṃ** savibhattīnaṃ **tavaṃ mamaṃ**iccete ādesā honti navā yathāsankhyaṃ **aṃmhi** vibhattimhi.

Tavaṃ, mamaṃ passati.

Navāti kimatthaṃ? Taṃ, maṃ passati.

Caggahaṇamanukaḍḍhanatthaṃ.

145, 238. Nāmhī tayā mayā.

Sabbesaṃ **tumha amhasaddānaṃ** savibhattīnaṃ **tayā mayā**iccete ādesā honti yathāsankhyaṃ **nāmhī** vibhattimhi.

Tayā, mayā kataṃ.

Nāmhīti kimatthaṃ? Tumhehi, amhehi.

146, 236. Tumhassa tuvaṃ tvamaṃmhi.

Sabbassa **tumhas**addassa savibhattissa **tuvaṃ tvam** iccete ādesā honti aṃmhi vibhattimhi.

Kaliṅgarassa tuvaṃ maññe, kaṭṭhassa tvam maññe.

147, 246. Padato dutiyā catutthī chaṭṭhīsu vono.

Sabbesaṃ **tumhaamhas**addānaṃ savibhattīnaṃ yadā padasmā paresaṃ **vo no**ādesā honti navā yathāsāṅkhyam **dutiyā catutthīchaṭṭhī**ccetesu bahuvacanesu.

Pahāya vo bhikkhave gamissāmi, mā no ajja vikantiṃsu, rañño sūdā mahānase, evaṃ **dutiyatthe.**

Dhammaṃ vo bhikkhave desessāmi, saṃvibhajetha no rajjena, evaṃ **catutthyatthe.**

Tuṭṭhosmi vo bhikkhave pakatiyā, satthā no bhagavā anuppatto, evaṃ **chaṭṭhyatthe.**

Navāti kimatthaṃ? Eso amhākaṃ satthā.

Tumhambhākamiti kimatthaṃ? Ete isayo passasi.

Padatoti kimatthaṃ? Tumhākaṃ satthā.

Etesvīti kimatthaṃ? Gacchatha tumhe.

148, 247. Temekavacanesu ca.

Sabbesaṃ **tumha amhas**addānaṃ savibhattīnaṃ yadā padasmā paresaṃ **te me** ādesā honti yathāsāṅkhyam **catutthīchaṭṭhī**ccetesu ekavacanesu.

Dadāmi te gāmarāni pañca, dadāhi me gāmarānaṃ, idaṃ te raṭṭhaṃ, ayaṃ me putto.

Padatoti kimatthaṃ? Tava ñāti, mama ñāti.

149, 148. Na aṃmhi.

Sabbesaṃ **tumha amhas**addānaṃ savibhattīnaṃ yadā padasmā paresaṃ **te me**ādesā na honti **aṃmhi** vibhattimhi.

Passeyya taṃ vassasataṃ arogaṃ, so maṃ bravīti.

150, 249. Vā tatiye ca.

Sabbesaṃ **tumhaamhas**addānaṃ savibhattīnaṃ yadā padasmā paresaṃ **teme**ādesā honti vā yathāsāṅkhyam tatiyekavacane pare.

Kataṃ te pāpaṃ, kataṃ me pāpaṃ, kataṃ tayā pāpaṃ, kataṃ mayā pāpaṃ.

Padatoti kimatthaṃ? Tayā kataṃ, mayā kataṃ.

151, 250. Bahuvacanesu vono.

Sabbesaṃ **tumhaamhas**addānaṃ savibhattīnaṃ yadā padasmā paresaṃ **vono**ādesā honti yathāsāṅkhyam tatiyābahuvacanesu paresu.

Kataṃ vo kammaṃ, kataṃ no kammaṃ.

Padatoti kimatthaṃ? Tumhehi kataṃ, amhehi kataṃ.

Bahuvacanaggahaṇena yomhi paṭhame vo **noādesā** honti. Gāmaṃ vo gaccheyyātha, gāmaṃ no gaccheyyāma.

152, 236. Pumantassā simhi.

Pumaiccevamantassa savibhattissa **āādeso** hoti **simhi** vibhattimhi.

Pumā tiṭṭhati.

Simhīti kimatthaṃ? Pumāno tiṭṭhanti.

Antaggahaṇena maghava yuvaiccevamādīnamantassasavibhattissa **āādeso** hoti. Maghavā, yuvā.

153, 138. Amālapanekavacane.

Pumaiccevamantassa savibhattissa **aṃādeso** hoti ālapanekavacane pare.

He pumaṃ.

Ālapaneti kimatthaṃ? Pumā.

Ekavacaneti kimatthaṃ? He pumāno.

154, 0. Samāse ca vibhāsā.

Pumaiccevamantassa samāse ca **aṃādeso** hoti vibhāsā samāse kate.

Itthī ca pumā ca napuṃsakaṃ ca itthipumanapuṃsakāni. Itthipumanapuṃsakānaṃ samūho itthipumanapuṃsakasamūho.

Vibhāsāti kimatthaṃ? Itthipumanapuṃsakāni.

155, 137. Yosvāno.

Pumaiccevamantassa savibhattissa **ānoādeso** hoti **yosu** vibhattīsu.

Pumāno, he pumāno.

Yosvīti kimatthaṃ? Pumā.

156, 142. Āne smimmi vā.

Pumaiccevamantassa savibhattissa **āne** ādeso hoti vā **smimmi** vibhattimhi.

Pumāne, pume vā.

157, 140. Hivibhattimhi ca.

Pumaiccevamantassa hīvibhattimhi ca **āne**ādeso hoti.

Pumānehi, pumānebhi.

Puna **vibhattiggahaṇaṃ** kimatthaṃ? **Savibhattiggahaṇa**nivattanatthaṃ. Pumānehi.

Caggahaṇena maghava yuvaiccevamādīnamantassa ānaādeso hoti **si yo aṃyo** iccetesu vibhattīsu, **pumakammathām**antassa **cukāro** hoti **sasmā** su vibhattīsu. Maghavāno, maghavānā. Maghavānaṃ, maghavāne. Yuvāno, yuvānā, yuvānaṃ, yuvāne, pumuno, pumunā. Kammuno, kammunā, thāmuno, thāmunā.

158, 143. Susmimā vā.

Pumaiccevamantassa suiccetasmimvibhattimhi **ā**ādeso hoti vā.

Pumāsu, pumesu vā.

156, 139. Unāmi ca.

Pumaiccevamantassa āuādesā honti vā **nāmi** vibhattimhi.

Pumānā, pumunā, pumena vā.

Caggahaṇamanukaḍḍhanatthaṃ.

160, 167. A kammantassa ca.

Kammaiccevamantassa ca ua ādesā honti vā **nāmi** vibhattimhi.

Kammunā, kammanā, kammena vā.

Caggahaṇena maghavayuvaiccevamantassa āāde so hoti kvaci **nāsuic**cetesu vibhattīsu. Maghavānā, maghavāsu, maghavesu, maghavena vā. Yuvānā, yuvāsu, yuvesu, yuvena vā.

Iti nāmakappe dutiyo kaṇḍo.

Tatiyakaṇḍa

161, 244. Tumha'mhehi namākaṃ.

Tehi **tumhaamhehi** naṃvacanassa **ākaṃ** hoti.

Tumhākaṃ, amhākaṃ.

Namiti kimatthaṃ? Tumhehi, amhehi.

162, 237. Vā yvappaṭhamo.

Tehi **tumhaamhehi yo** appaṭhamo **ākaṃ**hoti vā.

Tumhākaṃ passāmi, tumhe passāmi vā. Amhākaṃ passasi, amhe passasi vā.

Yoti kimatthaṃ? Tumhehi, amhehi.

Appaṭhamoti kimatthaṃ? Gacchatha tumhe, gacchāma mayaṃ.

Vātivikappanatthena yonaṃ aṃ ānaṃ honti. Tumhaṃ tumhānaṃ. Amhaṃ, amhānaṃ.

163, 240. Sassaṃ.

Tehi **humhaamhehi sassa** vibhattissa **aṃ** ādeso hoti vā.

Tumhaṃ dīyate, tava dīyate. Tumhaṃ pariggaho, tava pariggaho. Amhaṃ dīyate, mama dīyate. Amhaṃ pariggaho, mama pariggaho.

Sasseti kimatthaṃ? Tumhesu, amhesu.

164, 200. Sabbanāma'kārate paṭhamo.

Sabbesaṃ sabbanāmānaṃ **akārato yo** paṭhamo **ettamāpajjate**.

Sabbe, ye, te, ke, tumhe, amhe, ime.

Sabbanāmāti kimatthaṃ? Devā, asurā, nāgā, gandhabbā, manussā.

Akāratoti kimatthaṃ? Amū purisā tiṭṭhanti.

Yoti kimatthaṃ? Sabbo, yo, so, ko, ayaṃ.

Paṭhamaggahaṇaṃ uttarasuttatthaṃ.

165, 208. Dvandaṭṭhā vā.

Tasmā sabbanāma'kārate **dvandaṭṭhā yo** paṭhamo **ettamāpajjate vā**.

Katarakatame, katarakatamā vā.

Sabbanāmāti kimatthaṃ? Devāsuraṇāga gandhabbamanussā.

Dvandaṭṭhāti kimatthaṃ te, sabbe.

166, 209. Nāññaṃ sabbanāmikaṃ.

Sabbanāmikānaṃ **dvandaṭṭhe nāññaṃ kāriyaṃ** hoti,

Pubbāparānaṃ, pubbutarānaṃ, adharuttarānaṃ.

167, 210. Bahubbīhimhi ca.

Bahubbīhimhi ca samāse sabbanāmavidhānaṃ **nāññaṃ kāriyaṃ** hoti.

Piyapubbāya, piyapubbānaṃ, piyapubbe, piyapubbassa.

Ceti kimatthaṃ? Sabbanāmavidhānaṃ hoti, dakkhiṇa pubbassaṃ, dakkhiṇapubbassā, uttarapubbassaṃ, uttarapubbassā.

168, 203. Sabbato naṃ saṃ sānaṃ.

Sabbato sabbanāmato namvacanassa **samsāna**miccete ādesā honti.

Sabbesaṃ, sabbesānaṃ, sabbāsaṃ, sabbāsānaṃ. Yesaṃ, yesānaṃ, yāsaṃ, yāsānaṃ. Tesāṃ, tesānaṃ, tāsāṃ, tāsānaṃ. Kesāṃ, kesānaṃ, kāsaṃ, kāsānaṃ. Imesaṃ, imesānaṃ, imāsaṃ, imāsānaṃ. Amūsaṃ, amūsānaṃ.

Namiti kimatthaṃ? Sabbassa, yassa, tassa, kassa. Evaṃ sabbattha.

169, 117. Rājassa rāju sunaṃhisu ca.

Sabbasseva **rājas**addassa **rāju**ādeso hoti **sunaṃhi**ccetesu.

Rājūsu, rājūnaṃ, rājūhi, rājūbhi.

Sunaṃhiṭi kimatthaṃ? Rājā.

Caggahaṇamavadhāraṇatthaṃ. Rājesu, rājānaṃ, rājehi rājebhi.

170, 220. Sabbassimasse vā.

Sabbasseva **imas**addassa **ekāro** hoti vā **sunaṃhi**ccetesu.

Esu, imesu, esaṃ, imesaṃ, ehi, ebhi, imehi, imebhi.

Imasseti kimatthaṃ? Etesu, etesaṃ, etehi, etebhi.

171, 219. Animi nāmhi ca.

Imasaddassa sabbasseva **ana imi**ccete ādesā honti nāmhi vibhattimhi.

Anena dhammadānena. Sukhitā hotu sā pajā.

Iminā buddhapūjena, patvāna amataṃ padaṃ.

Nāmhiṭi kimatthaṃ? Imesu, imesaṃ, imehi, imebhi.

172, 218. Anapuṃsakassā yaṃ simhī.

Imasaddassa sabbasseva anapuṃsakassa **ayaṃ**ādeso hoti **simhi** vibhattimhi.

Ayaṃ puriso, ayaṃ itthī.

Anapuṃsakasseti kimatthaṃ? Imaṃ cittaṃ tiṭṭhati.

Simhiṭi kimatthaṃ? Imaṃ purisaṃ passasi tvaṃ.

173, 223. Amussa mo saṃ.

Amusaddassa anapuṃsakassa **makāro sakāramāpajjate** vā **simhi** vibhattimhi.

Asu rājā, asu itthī, amuko rājā, amukā itthī.

Anapuṃsakasseti kimatthaṃ? Aduṃ pupphaṃ virocati.

Amusseti kimatthaṃ? Ayaṃ puriso tiṭṭhati.

Simhīti kimatthaṃ? Amhaṃ purisaṃ passasi.

174, 211. Etatesaṃ to.

Eta taiccetesāṃ anapuṃsakānaṃ **takāro sakāramāpajjate** **simhi** vibhattimhi.

Eso puriso, esā itthī, so puriso, sā itthī.

Etatesamiti kimatthaṃ? Itaro puriso, itarā itthī.

Anapuṃsakānamiti kimatthaṃ? Etaṃ cittaṃ, etaṃ rūpaṃ. Taṃ cittaṃ, taṃ rūpaṃ.

157, 212. Tassa vā nattaṃ sabbattha.

Tassa sabbanāmassa **takārassa nattaṃ** hoti vā sabbattha liṅgesu.

Nāya, tāya, naṃ, taṃ, ne, te, nesu, tesu, namhi, tamhi, nāhi, tāhi, nābhi, tābhi.

176, 213. Sasmāsmiṃsaṃsāsvattaṃ.

Tassa sabbanāmassa **takārassa sabbasseva attāṃ** hoti vā **sasmāsmiṃ saṃsāiccetesu** sabbattha liṅgesu.

Assa, tassa, asmā, tasmā, smiṃ, tsmiṃ, assaṃ, tassaṃ, assā, tassā.

Takārasseti kimatthaṃ? Amussaṃ, amussā.

Etesvīti kimatthaṃ? Nesu, tesu.

177, 221. Imasaddassa ca.

Imasaddassa ca sabbasseva **attāṃ** hoti vā **sasmāsmiṃ saṃ** sāiccetesu sabbattha liṅgesu.

Assa, imassa, asmā, imasmā, smiṃ, imasmīṃ, assaṃ, imissaṃ, assā, imissā.

Imasaddasseti kimatthaṃ? Etissaṃ, etissā.

178, 22. Sabbato ko.

Sabbato sabbanāmato **kakārāgamo** hoti vā **simhi** vibhattimhi.

Sabbako, yako, sako, amuko, asuko.

Vāti kimatthaṃ? Sabbo, yo, so, ko.

Sabbanāmatoti kimatthaṃ? Puriso.

Puna **sabbatoggahaṇena** aññasāpi **kakārāgamo** hoti, hīnako, potako.

179, 204. Yapato smiṃsānaṃ saṃsā.

Sabbato sabbanāmato **ghapasaññato smiṃsaiccesam saṃsā** ādesā honti vā yathāsankhyaṃ.

Sabbassaṃ, sabbassā, sabbāyaṃ, sabbāya, imissaṃ, imissā, imāyaṃ, imāya, amussaṃ, amussā, amuyaṃ, amuyā.

Sabbanāmatoti kimatthaṃ? Itthiyaṃ, itthiyā.

Smiṃsānamiti kimatthaṃ? Amuyo.

180, 207. Netāhi smimāya yā.

Etehi sabbanāmehi **ghapasaññehi smiṃ**vacanassa neva **āya yā**ādesā honti.

Etissaṃ, etāyaṃ, imissaṃ, imāyaṃ, amussaṃ, amuyaṃ.

Smiṃnti kimatthaṃ? Tāya itthiyā mukhaṃ.

Etāhīti kimatthaṃ? Kaññāya, vīṇāya, gaṅgāya, kapālikāya.

181, 95. Manogaṇādito smiṃnāmiā.

Tasmā manogaṇādito **smiṃnā**iccesam **ikāraākārādesā** honti vā yathāsankhyaṃ.

Manasi, manusmiṃ, sirasi, sirasmīṃ, manasā, manena, vacasā, vacena, sirasā, sirena, sarasā, sarena, tapasā, tapena, vayasā, vayena, yasasā, yasena, tejasā, tejena, urasā, urena, thāmasā, thāmena.

Smiṃnānamiti kimatthaṃ? Mano, siro, tamo, tapo, tejo.

Ādiggahaṇena aññasmāpi **smiṃnānaṃ ikāraākārādesā** honti, bilasi, bilasā, padasi, padasā.

182, 97. Sassa co.

Tasmā manogaṇādito **sassa ca okāro** hoti.

Manaso, thāmaso, tapaso.

183, 48. Etesamo lope.

Etesaṃ manogaṇādīnaṃ anto **ottamāpajjate vibhattilope** kate.

Manomayaṃ, ayomayaṃ, tejosamena, tapoguṇena, siroruhena.

Ādiggahaṇaṃ kimatthaṃ? Aññesamanto **ottamāpajjate**. Āposamena, vāyosamena.

Lopeti kimatthaṃ? Padayā, tapasā, yasasā, vacasā, manasā, evamaññepi yojetabbā.

184, 96. Sa sare vāgamo.

Eteheva manogaṇādīhi vibhattādesa sare pare **sakārāgamo** hoti vā.

Manasā, vacasā, manasi, vacasi.

Vāti kimatthaṃ? Manena, tejena, vasena,

Sareti kimatthaṃ? Mano, tejo, yaso.

Puna **ādiggahaṇena** aññasimipi paccaye pare **sakārāgamo** hoti. Mānasikaṃ, vācasikaṃ.

185, 112. Santasaddassa so te bo cante.

Sabbassa **santasaddassa sakārādeso** hoti **bhakāre** pare, ante ca **bakārāgamo** hoti.

Sabbhireva samāsetha,

Sabbhikubbetha santhavaṃ.

Sataṃ saddhammamaññāya,

Seyyo hoti na pāpiyo.

Jīranti ve rājarathā sucittā.

Atho sarīrampi jaraṃ upeti.

Satañca dhammo na jaraṃ upeti,

Santo have sabbhi pavedayanti.

Sabbhūto, sabbhāvo.

Bheti kimatthaṃ? Santehi pūjito bhagavā.

Caggahaṇaṃ kvaci **sakārasseva** pasiddhatthaṃ. Sakkāro, sakkato.

196, 107. Simhigacchantādīnaṃ ntasaddo aṃ.

Simhi **gacchantādīnaṃ** ntasaddo **amāpajjate** vā.

Gacchaṃ, gacchanto, mahaṃ, mahanto, caraṃ, caranto, khādaṃ, khādanto.

Gacchantādīnamiti kimatthaṃ? Anto, danto, vanto, santo.

187, 108. Sesesu ntuva.

Gacchantādīnaṃntasaddontuppaccayova daṭṭhabbo sesesu vibhattippaccayesu.

Gacchato, mahato, gacchati, mahati, gacchatā, mahatā.

Sesesūti kimatthaṃ? Gacchaṃ, mahaṃ, caraṃ, khādaṃ.

188, 115. Brahmatta sakha rājādito amānaṃ.

Brahma atta sakha rājajcevamādito aṃvacanassa **ānaṃ** hoti vā.

Brahmānaṃ, brahmaṃ, attānaṃ, attamaṃ, sakhānaṃ, sakhaṃ, rājānaṃ, rājamaṃ.

Amiti kimatthaṃ? Rājā.

189, 113. Syā ca.

Brahma atta sakha rājajicevamādito sivacanassa ā ca hoti.

Brahmā, attā, sakhā, rājā, ātumā.

190, 114. Yonamāno.

Brahmaatta sakha rājajicevamādito yonaṃ ānoādeso hoti.

Brahmāno, attāno, sakhāno, rājāno, ātumāno.

191, 130. Sakhato cāyo no.

Tasmā **sakhato** ca **yonaṃ āyo no** ādesā honti.

Sakhāyo, sakhino.

Yonamiti kimatthaṃ? Sakhā.

192, 135. Smime.

Tasmā **sakhato smiṃ**vacanassa **ekāro** hoti. Sakhe.

193, 122. Brahmato gassa ca.

Tasmā **brahmato gassa** ca **ekāro** hoti. He brahme.

194, 131. Sakhantassi no nā naṃ sesu.

Tassa **sakhantassa** ikāro hoti **nonānaṃ**saiccesu.

Sakhino, sakhinā, sakhīnaṃ, sakhissa.

Etesvīti kimatthaṃ? Sakhārehi.

195, 134. Āro himhi vā.

Tassa **sakhantassa āro** hoti vā **himhi** vibhattimhi. Sakhārehi, sakhehi.

196, 133. Sunamaṃsu vā.

Tassa **sakhantassa āro** hoti vā **sunam aṃ**iccesu.

Sakhāresu, sakhesu, sakhārānaṃ, sakhīnaṃ, sakhāraṃ, sakhaṃ.

197, 125. Brahmato tu smiṃ ni.

Tasmā **brahmato smiṃ**vacanassa **niādeso** hoti. Brahmani.

Tuggahaṇena abrahmatopi **smiṃ** vacanassa **ni** hoti. Kammani, cammani, muddhani.

198, 123. Uttam sanāsu.

Tassa **brahmas**addassa anto uttamāpajjate **sanā**iccesesu.

Brahmuno, brahmunā.

Sanāsūti kimatthaṃ? Brahmā.

199, 158. Satthupitādīnamā sismiṃsilopoca.

Satthupituādīnamanto attamāpajjate **sismiṃ, silopo** ca hoti.

Satthā, pitā, mātā, bhātā, kattā.

Sisminti kimatthaṃ? Satthussa, pitussa, mātussa, bhātussa, kattussa.

200, 159. Aññesvārattaṃ.

Satthupituādīnamanto aññesu vacanesu **āratta**māpajjate.

Satthāraṃ, pītaṃ, mātaraṃ, bhātaraṃ, kattāraṃ, satthārehi, pītarehi, mātarehi, bhātarehi, kattārehi.

Aññesvīti kimatthaṃ? Satthā, pitā, mātā, bhātā, kattā.

201, 163. Vā naṃmhi.

Satthupituādīnamanto **āratta**māpajjate vā naṃmhi vibhattimhi.

Satthārānaṃ, pītarānaṃ, mātārānaṃ, bhātārānaṃ.

Vāti kimatthaṃ? Satthānaṃ, pītūnaṃ, mātūnaṃ, bhātūnaṃ.

202, 164. Satthunattañca.

Tassa **satthu**saddassa anto attamāpajjate vā naṃmhi vibhattimhi.

Satthānaṃ, pītānaṃ, mātānaṃ, bhātānaṃ, kattānaṃ.

Vāti kimatthaṃ? Satthārānaṃ, pītarānaṃ, mātārānaṃ, bhātārānaṃ, dhītārānaṃ.

Caggahaṇaṃ aññesampi saṅgahaṇatthaṃ.

203, 162. Usasmiṃ salopo ca.

Satthupituiccevamādīnamantassa **utta**m hoti vā **sasmiṃ, salopo** ca.

Satthu, satthussa, satthuno dīyate, pariggaho vā. Pitu, pitussa, pituno dīyate, pariggaho vā. Bhātu, bhātussa, bhātuno dīyate, pariggaho vā.

Caggahaṇaṃ dutiyasampiṇḍanatthaṃ.

204, 167. Sakkamandhātādīnañca.

Sakkamandhātuiccevamādīnamanto **utta**māpajjate **sasmiṃ, salopo** ca hoti.

Sakkamandhātu iva assa rājino vibhavo. Evaṃ kattu, gantu, dātu iccevamādī.

Punā**rambhaggahaṇaṃ** kimatthaṃ? Niccadīpanatthaṃ. Sakkamandhātu.

Caggahaṇaṃ dutiyasampiṇḍanatthaṃ.

205, 160. Tato yonamo tu.

Tato ārādesato sabbesaṃ **yo naṃ okārādeso** hoti.

Satthāro, pitaro, mātaro, bhātaro, kattāro, vattāro.

Tuggahaṇena aññasamāpi yonaṃ okāro hoti. Caturō janā, gāvo, ubho purisā.

206, 165. Tato smimi.

Tato ārādesato **smiṃ**vacanassa ikārādeso hoti.

Satthari, pitari, mātari, dhītari, bhātari, kattari, vattari.

Puna **tatogahaṇena** aññasamāpi **smiṃ**vacanassa ikāro hoti. Bhuvi.

207, 161. Nā ā.

Tato ārādesato **nā**vacanassa āādeso hoti.

Satthārā, pitarā, mātārā, bhātārā, dhītārā, kattārā, vattārā.

208, 166. Āro rassamikāre.

Ārādeso rassamāpajjate ikāre pare.

Satthari, pitari, mātari, dhītari, kattari, vattari.

209, 168. Pitādīnamasimhi.

Pitādīna mārādeso rassamāpajjate asimhi vibhattimhi.

Pitarā, mātārā, bhātārā, mītārā pitaro, mātaro, bhātaro, dhītaro.

Asimhiggahaṇaṃ tomhi pare ikārādesañāpanatthaṃ. Mātito, pitito, bhātito, duhitito.

210, 239. Tayātayīnaṃ takāro tvattaṃ vā.

Tayātayi iccetesam takāro tvattamāpajjate vā.

Tvayā, tayā, tvayī, tayī.

Etesamiti kimatthaṃ? Tuvaṃ, tavaṃ.

Iti nādhakappe tatiyo kaṇḍo.

Catutthakaṇḍa

211, 126. Attanto hismi'manattaṃ.

Tassa **attano** anto **anattamāpajjate** **himhi** vibhattimhi.

Attanehi, attanebhi.

Attantoti kimatthaṃ? Rājehi, rājebhi.

Hisminti kimatthaṃ? Attano.

Anattamitibhāvaniddesena attasaddassa sakādeso hoti sabbāsu vibhattīsu. Sako, sakā, sakaṃ, sake.

212, 329. Tato smiṃni.

Tato **attato smiṃ**vacanassa **ni** hoti. Attani.

213, 127. Sassa no.

Tato**attato sassa** vibhattissa **no** hoti, attano.

214, 128. Smā nā.

Tato **attato smā** vacanassa **nā** hoti. Attanā.

Puna **tatogahaṇena** tassa **attano takārasseva rakāro** hoti sabbesu vacanesu. Atrajo, atrajaṃ.

215, 141. Jhalato ca.

Jhalaiccetehi smāvacanassa **nā** hoti.

Agginā, daṇḍinā, bhikkhunā, sayambhunā.

Smāti kimatthaṃ? Aggayo, munayo, isayo.

216, 180. Ghapato smiṃ yaṃ vā.

Tasmā **ghapato smiṃ** vacanassa **yaṃ** hoti vā.

Kaññāyaṃ, kaññāya. Rattiyaṃ, rattiyā. Itthiyaṃ, itthiyā. Yāguyaṃ, yāguyā. Vakhuyaṃ, vadhuyā.

217, 199. Yonaṃ ni napuṃsakehi.

Sabbesaṃ **yonaṃ ni** hoti vā napuṃsakehi liṅgehi.

Aṭṭhīni, aṭṭhī, āyūni, āyū.

Napuṃsakehīti kimatthaṃ? Itthiyo.

218, 196. Ato niccaṃ.

Akāraṇtehi napuṃsakaliṅgehi **yonaṃ ni** hoti niccaṃ.

Yāni, yāni. Tāni, tāni. Kāni, kāni. Bhayāni, bhayāni. Rūpāni, rūpāni.

219, 196. Siṃ.

Akārantehi napuṃsakaliṅgehi **si**vacanassa **aṃ** hoti niccaṃ.

Sabbaṃ, yaṃ, taṃ, kaṃ, rūpaṃ.

220, 74. Sesato lopam pasipi.

Tato niddiṭṭhehi ligehehi sesakhatā **gasi**ccete lopamāpajjante.

Bhoti itthi, sā itthī. Bho daṇḍi, so daṇḍī. Bho sattha, so satthā. Bho rāja, so rājā. **Sesatoti** kimatthaṃ? Puriso gacchati.

Gasīti kimatthaṃ? Itthiyā, satthussa.

221, 282. Sabbāsamāvuso pasagganipātādīhi ca.

Sabbāsaṃ vibhattīnaṃ ekavacanabahuvacanānaṃ paṭhamā dutiyātiyā catutthī pañcamī chaṭṭhī sattamīnaṃ lopo hoti, **āvuso upasagga nipāta**iccevamādīhi ca,

Tvaṃ panāvuso, tumhe panāvuso, padaso dhammaṃ vāceyya, vihāraṃ sve upagaccheyya.

Pa, parā, ni, nī, u, du, saṃ, vi, ava, anu, pari, adhi, abhi, pati, su, ā, atī, apī, apa, upa, pahāro, parābhavo, nihāro, nīhāro, uhāro, duhāro, saṃhāro, vihāro, avahāro, anuhāro, parihāro, adhihāro, abhihāro, patihāro, suhāro, āhāro, atihāro, apihāro, apahāro, upahāro, evaṃ vīsati **upasaggehi** ca.

Yathā, tathā, evaṃ, khalu, kho, tatra, atho, atha, hi, tu ca, vā, vo, haṃ, abhaṃ, alaṃ, eva, ho aho, he, ahe, re, are, evamādīhi **nipātehi** ca yojetabbāni.

Caggahaṇama vadhāraṇatthaṃ.

222, 342. Pumassa liṅgādīsu samāsesu.

Pumaiccetassa anto lopamāpajjate liṅgādīsu parapadesu samāsesu.

Pullīṅgaṃ, pumbhāvo, puṅkokilo.

Pumasseti kimatthaṃ? Itthiliṅgaṃ, napuṃsakaliṅgaṃ.

Liṅgādīsūti kimatthaṃ? Pumitthī.

Samāsesūti kimatthaṃ? Pumassa liṅgaṃ.

223, 188. Aṃ yamīto pasaññato.

Aṃ vacanassa **yaṃ** hoti vā īto pasaññato.

Itthiyaṃ, itthiṃ.

Pasaññatoti kimatthaṃ? Daṇḍinaṃ, bhoginaṃ.

Amiti kimatthaṃ? Itthīhi.

224, 153. Naṃ jhato katarassā.

Tasmā **jhato** katarassā **aṃ** vacanassa **naṃ** hoti.

Daṇḍinaṃ, bhoginaṃ.

Jhatoti kimatthaṃ? Vessabhūṃ.

Katarassāti kimatthaṃ? Kucchiṃ.

225, 151. Yonaṃ no.

Sabbesaṃ yonaṃ **jhato** katarassā **no** hoti.

Daṇḍino bhogino, he daṇḍino, he bhogino.

Katarassāti kimatthaṃ? Aggayo, munayo, isayo.

Jhatoti kimatthaṃ? Sayambhuno.

Yonanti kimatthaṃ? Daṇḍinā, bhoginā.

226, 154. Smiṃni.

Tasmā **jhato** katarassā **smiṃ**vacanassa niāde so hoti.

Daṇḍini, bhogini.

Katarassāti kimatthaṃ? Byādhimhi.

227, 270. Kissa kaveca.

Kimiccetassa ko ca hoti **vapaccaye** pare.

Kva gatosi tvaṃ devānaṃ piyatissa.

Caggahaṇena avapaccaye parepi **ko** ca hoti. Ko taṃninditu marahati, kathaṃ bodhayituṃ dhammaṃ.

Veti kimatthaṃ? Kuto āgatosi tvaṃ.

228, 272. Kuhiṃ haṃ su ca.

Kimiccetassa ku hoti **hiṃ haṃ**iccetesu ca. Kuhiṃ gacchasi, kulaṃ gacchasi.

Caggahaṇena hiñcanaṃdācanaṃ paccayesu paresu aññatthāpi **ku** hoti. Kuhiñcanaṃ, kudācanaṃ.

229, 226. Sesesu ca.

Kimiccetassa ko hoti sesesu vibhattipaccayesu paresu.

Ko pakāro kathaṃ, kaṃ pakāraṃ kathaṃ.

Caggahaṇamanukaḍḍhanatthaṃ.

230, 262. Trabhothesu ca.

Kimiccetassa **ku** hoti **tratotha** iccetesu ca.

Kutra, kuto, kuttha.

Caggahaṇamanukaḍḍhanatthaṃ,

231, 263. Sabbassetassa, kāro vā.

Sabbassa **etas**saddassa **akāro** hoti vā **totha**iccetesu.

Ato, attha, etto, ettha.

232, 267. Tre niccaṃ.

Sabbassa **etas**saddassa **akāro** hoti niccaṃ **trapaccaye** pare.

Atra.

233, 264. E tothesu ca.

Sabbassa **etas**saddassa **ekāro** hoti vā **totha**iccetesu.

Etto, ato, ettha, attha.

234, 265. Imassi thaṃ dāni ha to dhesu ca.

Imasaddassa sabbasseva **ikāro** hoti **thaṃ dānihato dha**iccetesu.

Itthaṃ, idāni, iha, ito, idha.

235, 281. Adhunāmhi ca.

Imasaddassa sabbasseva **akāro** hoti **dhunāmhi** paccaye pare.

Adhunā.

Caggahaṇamavadhāraṇatthaṃ.

236, 280. Eta rahimhi.

Sabbasseva **ima**saddassa **etā**deso hoti **rahimhi** paccaye pare.

Etarahi.

237, 176. Itthīyato āpaccayo.

Itthiyaṃ vattamānāya **akārato āpaccayo** hoti.

Sabbā, yā, sā, kā. Katarā.

238, 187. Nadādito vā ī.

Nadādito vānadādītovā itthiyaṃ vattamānāya īpaccayo hoti.

Nadī, mahī, kumārī, taruṇī, sakhī, itthī.

239, 190. Ṇava ṇika ṇeyya ṇa ntuhi.

Ṇava ṇika ṇeyya ṇa ntuiccetehi itthiyaṃ vattamānehi īpaccayo hoti.

Māṇavī, paṇḍavī, nāvīkī, venateyyī, kunteyyī, gotamī, guṇavatī, sāmāvatī.

240, 193. Pati bhikkhurājīkārantehi inī.

Pati bhikkhu rājīkārantehi itthiyaṃ vattamānehi inīpaccayo hoti.

Gahapatānī, bhikkhunī, rājīnī, hatthinī, daṇḍīnī, medhāvinī, tapassinī.

241, 191. Ntussa tamīkāre.

Sabbasseva ntupaccayassa takāro hoti vā ikāre pare.

Guṇavatī, guṇavantī, kulavatī, kulavantī, satimatī. Satimantī, mahatī, mahantī, gottamatī, gottamantī.

242, 192. Bhavato bhoto.

Sabbasseva bhavantasaddassa bhotādeso hoti ikāre itthigate pare.

Bhoti ayye, bhoti kaññe, bhoti kharādiye.

243, 110. Bhoge tu.

Sabbasseva bhavantasaddassa bhoādeso hoti ge pare.

Bho purisa, bho aggi, bho rāja, bho sattha, bho daṇḍi, bho sayambhu.

Geti kimatthaṃ? Bhavatā, bhavaṃ.

Tuggahaṇena aññasmimpi vacane sabbassa bhavantasaddassa bhonta bhante bhonto bhadde bhotā bho toiccete ādesā hontī.

Bhonta, bhante, bhonto, bhadde, bhotā, bhoto.

244, 72. Akārapitādyantānamā.

Akāro ca pitādīnamanto ca attamāpajjate ge pare.

Bho purisā, bho rājā, bho pitā, bho mātā, bho sathā.

245, 152. Jhalapā rassam.

Jhalapaiccete rassamāpajjante **ge** pare.

Bho daṇḍi, bho sayambhu, bhoti itthi, bhotivadhu,

246, 73. Ākāro vā.

Ākāro rassamāpajjate vā **ge** pare.

Bho rāja, bho rājā, bho atta, bho attā, bho sakha, bho sakhā, bho sattha, bho satthā.

Iti nāmakappe catuttho kaṇḍo.

Pañcamakaṇḍa

247, 261. Tvādayo vibhattisaññāyo.

Toādi yesaṃ paccayānaṃ, te honti tvādayo. Te paccayā **tvādayo** vibhattisaññāva daṭṭhabbā.

Sabbato, yato, tato, kuto, ato, ito, sabbadā, yadā, tadā, kadā, idha, idāni.

248, 260. Kvacī to pañcamyatthe.

Kvacī **topaccayo** hoti pañcamyatthe.

Sabbato, yato, tato, kuto, ato, ito.

Kvacīti kimatthaṃ? Sabbasmā, imasmā.

249, 266. Tra tha sattamiyā sabbanāmehi.

Trathaiccete paccayā honti sattamyatthe sabba nāmehi.

Sabbatra, sabbattha, yatra, yattha, tatra, tattha.

250, 268. Sabbato dhi.

Sabbaiccetasmā **dhipaccayo** hoti kvacī sattamyatthe. Sabbadhi, sabbasmim.

251, 269. Kiṃ smā vo.

Kimicetasmā **vapaccayo** hoti sattamyatthe.

Kva gatosi tva devānaṃpiyatissa.

252, 271. Hiṃ haṃ hiñcanaṃ.

Kimicetasmā **hiṃhaṃhiñcanaṃ**iccete paccayā honti sattamyatthe.

Kuhiṃ, kulam, kuhiñcanaṃ.

253, 273. Tamhā ca.

Tamhā ca hi haṃiccete paccayā honti sattamyatthe. Tahim, tahaṃ.

Caggahaṇaṃ hiñcanaggahaṇanivattanatthaṃ.

254, 274. Imasmā ha dhā ca.

Imasmā hadhaiccete paccayā honti sattamyatthe. Iha, idha.

Caggahaṇamavadhāraṇatthaṃ.

255, 275. Yato hiṃ.

Tasmā **yato hiṃ**paccayo hoti sattamyatthe. Yahim.

256, 0. Kāle.

“Kāle”iccetam adhikāratthaṃ veditabbaṃ.

257, 279. Kiṃsabbaññekayakuhidādācanaṃ.

Kiṃ sabbaañña eka ya kuiccetehi dā dācanaṃiccete paccayā honti kāle sattamyatthe.

Kadā, sabbadā, aññadā, ekadā, yadā, kudācanaṃ.

258, 278. Tamhā dāni ca.

Taiccetasmā dāni dāiccete paccayā honti, kāle sattamyatthe.

Tadāni, tadā.

Caggahaṇamanukaḍḍhanatthaṃ.

259, 279. Imasmā rahi dhunā dāni ca.

Imasmā rahi dhunā dāniiccete paccayā honti kāle sattamyatthe.

Terahi, adhunā, idāni.

Caggahaṇamanukaḍḍhanatthaṃ.

260, 277. Sabbassa so dāmhi vā.

Sabbaiccetassa sakārādeso hoti vā **dāmhi** paccaye pare.

Sadā, sabbadā.

261, 369. Avaṇṇo ye lopañca.

Avaṇṇo **ye** paccaye pare lopamāpajjate.

Bāhussaccaṃ, paṇḍiccaṃ, vepullaṃ, kāruññaṃ, kosallaṃ, sāmaññaṃ, sohajjaṃ.

262, 391. Vuḍḍhassa jo iyitṭhesu.

Sabbasseva **vuḍḍha**saddassa **jo**ādeso hoti **iya itṭha**icchetesu paccayesu.

Jeyyo, jeṭṭho.

263, 392. Pasatthassa so ca.

Sabbasseva **pasatthasaddassa soādeso** hoti, **jādeso ca iyaiṭṭhaiccetesu** paccayesu.

Seyyo, seṭṭho, jeyyo, jeṭṭho.

264, 393. Antikassa nedo.

Sabbassa **antikasaddassa nedādeso** hoti **iya iṭṭhaiccetesu** paccayesu.

Nediyo, nediṭṭho.

265, 394. Bāḷhassa sādho.

Sabbassa **bāḷhasaddassa sādhdādeso** hoti **iya iṭṭhaiccetesu** paccayesu.

Sādhiyo, sādhiṭṭho.

266, 395. Appassa kaṇa.

Sabbassa **appasaddassa kaṇa ādeso** hoti **iya iṭṭhaiccetesu** paccayesu.

Kaṇiyo, kaṇiṭṭho.

267, 396. Yuvānañca.

Sabbassa **yuvasaddassa kaṇa ādeso** hoti **iya iṭṭhaiccetesu** paccayesu.

Kaniyo, kaniṭṭho.

Caggahaṇamanukaḍḍhanatthaṃ.

268, 397. Vantumantu vīnañca lopo.

Vantumantuvīccetesam paccayānaṃ lopo hoti **iyaiṭṭhaiccetesu** paccayesu.

Guṇiyo, guṇiṭṭho, satiyo, satiṭṭho, medhiyo, medhiṭṭho.

269, 401. Yavataṃ ta la ṇa dakārānaṃ byañjanāni ca la ña jakārattaṃ.

Yakāravantānaṃ ta la ṇa dakārānaṃ byañjanāni ca la ña jakārattamāpajante yathāsankhyaṃ.

Bāhussaccaṃ, paṇḍiccaṃ, vepullaṃ, kāruññaṃ, kosallaṃ, nepuññaṃ, sāmaññaṃ, sohajjaṃ.

Ya va tamiti kimatthaṃ? Tiṇadalaṃ.

Ta la ṇa dakārānamiti kimatthaṃ? Ālasyaṃ, ārogyaṃ.

Byañjanānamiti kimatthaṃ? Maccunā.

Kāraggaṇaṃ kimatthaṃ? **Yakārassa makārādesañāpanatthaṃ.** Opammaṃ.

270, 120. Amha tumhanturāja brahmatta sakhasatthu pitādīhismā nāva.

Amha tumhanturāja brahma atta sakha satthu pituiccevamādīhi smāvacaṇaṃ nāva daṭṭhabbaṃ.

Mayā, tayā, guṇavatā, raññā, brahmunā, attanā, sakhinā, satthārā, pitarā, mātārā, bhātarā, dhītarā, kattārā, vattārā.

Etehīti kimatthaṃ? Purisā.

Iti nāmakappe pañcama kaṇḍo

Nāmakappo niṭṭhito.

3. Kāarakakappa

Chaṭṭhakaṇḍa

271, 88, 308. Yasmā dapeti bhayamādatte vā tadapādānaṃ.

Yasmā vā apeti, yasmā vā bhayaṃ jāyate, yasmā vā ādatte, taṃ kārakaṃ apādānasaññaṃ hoti.

Taṃ yathā? Gāmā apenti munayo, nagarā niggato rājā, corā bhayaṃ jāyate, ācariyupajjhāyehi sikkhaṃ gaṇhāti sisso.

Apādānamiccanena kvattho? Apādāne pañcamī.

272, 309. Dhātunā mānamupasaggayogādvisvapi ca.

Dhātunāmānaṃ payoge ca upasaggayogādvisvapi ca taṃ kārakaṃ apādānasaññaṃ hoti.

Dhātūnaṃ payoge tāva jīcsetassa dhātussa **parā**pubbassa payoge yo asaho, so apādānasaññaṃ hoti.

Taṃ yathā? Buddhasmā parājenti aññatitthiyā.

Bhūicsetassa dhātussa papubbassa payoge yato acchinnappabhavo, so apādānasaññaṃ hoti.

Taṃ yathā? Himavatā pabhavanti pañca mahānadiyo, anavatattamhā pabhavanti mahāsarā, aciravatiyā pabhavanti kunnadiyo.

Nāmappayogepi taṃ kārakaṃ apādānasaññaṃ hoti.

Taṃ yathā? Urasmā jāto putto, bhūmito niggato raso, ubhato sujāto putto mātito ca pitito ca.

Upasaggayoge taṃ kārakaṃ apādānasaññaṃ hoti.

Taṃ yathā? Apasālāya āyanti vāñijā, ābrahmalokā saddo abbhuggacchati upari pabbatā devo vassati, buddhasmā pati sārīputto dhammadesanāya bhikkhū ālapati temāsaṃ, ghatamassa telasmā pati dadāti, uppalamassa padumasmā pati dadāti, kanakamassa hiraññasmā pati dadāti.

Ādiggaḥaṇena kārakamajjhepi pañcamī vibhatti hoti. Ito pakkhasmā vijjhati migam luddako, kosā vijjhati kuñjaram, māsamā bhūñjati bhojanaṃ.

Apiggahaṇena nipātapayogepi pañcamīvibhatti hoti dutiyā ca tatiyā ca. Rahitā mātujā puññaṃ katvā dānaṃ deti, rahitā mātujaṃ, rahitā mātujenā vā. Rite saddhammā kuto sukhaṃ labhati, rite saddhammaṃ, rite saddhammena vā. Te bhikkhū nānā kulā pabbajitā, vinā saddhammā natthañño koci nātho loke vijjati, vinā saddhammaṃ, vinā saddhammena vā. Vinā buddhasmā, vinā buddhaṃ, vinā buddhena vā.

Caggahaṇena aññatthāpi pañcamīvibhatti hoti. Yatohaṃ bhagini ariyāya jātiyā jāto. Yato sarāmi attānaṃ, yato pattsomi viññutaṃ, yatvādhikaraṇaṃ cakkhundriyaṃ asaṃvutaṃ viharantaṃ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāsaveyyuṃ.

273, 310. Rakkhaṇatthānamicchitaṃ.

Rakkhaṇatthānaṃ dhātūnaṃ payoge yaṃ icchitaṃ, taṃ kārakaṃ apādānasaññaṃ hoti.

Kāke rakkhanti taṇḍulā, yavā paṭisedhenti gāvo.

274, 311. Yena vā' dassanaṃ.

Yena vā adassanamicchitaṃ, taṃ kārakaṃ apādānasaññaṃ hoti.

Upajjhāyā antaradhāyati sisso, mātārā ca pitarā ca antaradhāyati putto.

Vāti kimatthaṃ? Sattamīvibhatyattaṃ. Jetavane antaradhāyati bhagavā.

275, 312. Dūranti kaddha kāla nimmāna tvālopa disāyogavibhattārappayoga suddhappamocana hetu vivittappamāṇa pubbayogabandhana guṇavacana pañha kathana thokākattūsu ca.

Dūratthe, antikatthe, addhanimmāne, kālanimmāne, tvālope, disāyoge, vibhatte, ārappayoge, suddhe, pamocane, hetvatthe, vivittatthe, pamāṇe, pubbayoge, bandhanatthe, guṇavacane, pañhe, kathane, thoke, akattari ca iccetesvatthesu, payogesu ca, taṃ kārakaṃ apādānasaññaṃ hoti.

Dūratthetāva – kīva dūro ito naḷakāragāmo, dūrato vā gamma, ārakā te moghapurisā imasmā dhammavinayā. Dutiyā ca tatiyā ca, dūraṃ gāmaṃ āvato, dūrena gāmena vā āgato. Ārakā imaṃ dhammavinayaṃ, anena dhammavinayena vā iccevamādi.

Antikatthe – antikaṃ gāmā, āsannaṃ gāmā, samīpaṃ gāmā, samīpaṃ saddhammā. Dutiyā ca tatiyā ca, antikaṃ gāmaṃ, antikaṃ gāmena vā. Āsannaṃ gāmaṃ, āsannaṃ gāmena vā. Samīpaṃ gāmaṃ. Samīpaṃ gāmena vā. Samīpaṃ saddhammaṃ, samīpaṃ saddhammena vā iccevamādi.

Addhanimmāne – ito mathurāya catūsu yojanesu saṅkassaṃ nāma nagaraṃ atthi, tattha bahū janā vasanti iccevamādi.

Kālanimmāne – ito bhikkhave ekanavutikappe vipassī nāma bhagavā loke udapādi, ito tiṇṇaṃ māsānaṃ accayena parinibbāyissati iccevamādi.

Tvālope kammādhikaraṇesu – pāsādā saṅkameyya, pāsādaṃ abhiruhitvā vā. Pabbatā saṅkameyya, pabbataṃ abhiruhitvā vā. Hatthikkhandhā saṅkameyya, hatthikkhandhaṃ abhiruhitvā vā. Āsanā vuṭṭhaheyya. Āsane nisīditvā vā iccevamādi.

Disāyoge – avicito yāva uparibhavaggamantare bahū sattanikāyā vasanti, yato khemaṃ tato bhayaṃ, puratthimato, dakkhiṇato, pacchimoto, uttarato aggī pajjalanti, yato assosum bhagavantaṃ, uddhaṃ pādatalā adho kesamatthakā iccevamādi.

Vibhatte – yato pañītatāro vā visiṭṭhatāro vā natthi. Chaṭṭhī ca, channavutīnaṃ pāsāṇḍānaṃ, dhammānaṃ pavaraṃ yadidaṃ sugatavinayo iccevaṃ mādi.

Ārappayoge – gāmadhammā vasaladhammā asaddhammā ārati virati paṭivirati, pāṇātipātā veramaṇī iccevaṃ mādi.

Suddhe – lobhaniyehi dhammehi suddho asaṃsaṭṭho, mātito ca pitito ca suddho asaṃsaṭṭho anupakuddho aḡarahito iccevaṃ mādi.

Pamocane – parimutto dukkhasmāti vadāmi, muttosmi mārabandhanā, na te muccanti maccunā iccevaṃ mādi.

Hetvatthe – kasmā hetunā, kena hetunā, kissa hetunā, kasmā nu tumhaṃ daharā na mīyare, kasmā idheva maraṇaṃ bhavissati iccevaṃ mādi.

Vivittatthe – vivitto pāpakā dhammā, vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi iccevaṃ mādi.

Pamāṇe – dīghaso navavidatthiyo sugatavidatthiyā pamāṇikā kāretabbā, majjhimassa purisassa aḡḡha teḷasahatthā iccevaṃ mādi.

Pubbayoge – pubbeva sammōdhā iccevaṃ mādi.

Bandhanatthe – satasmā bandho nāro. Tatiyā ca, satena bandho nāro raññā iṇatthena iccevaṃ mādi.

Guṇavacane – puññāya sugatiṃ yanti, cāgāya vipulaṃ dhaṇaṃ, paññāya vimuttimāno, issariyāya janaṃ rakkhati rājā iccevaṃ mādi.

Pañhe tvālope kammādhikāraṇesu – abhidhammā pucchanti, abhidhammaṃ sutvā, abhidhamme ṭhatvā vā. Vinayā pucchanti, vinayaṃ sutvā, vinaye ṭhatvā vā. Dutiyā ca tatiyā ca, abhidhammaṃ, abhidhammena vā. Vinayaṃ, vinayena vā. Evaṃ suttā, geyyā, gāthāya, veyyākaraṇā, udānā, itivuttakā, jātakā, abbhutadhammā, vedallā iccevaṃ mādi.

Kathane tvālope kammādhikāraṇesu – abhidhammā kathayanti, abhidhammaṃ sutvā, abhidhamme ṭhatvā vā. Vinayā kathayanti, vinayaṃ sutvā, vinaye ṭhatvā vā. Dutiyā ca tatiyā ca, abhidhammaṃ, abhidhammena vā. Vinayaṃ, vinayena vā. Evaṃ suttā, geyyā, gāthāya, veyyākaraṇā, udānā, itivuttakā, jātakā, abbhutadhammā, vedallā iccevaṃ mādi.

Thoke – thokā muccanti. Appamattakā muccanti, kicchā muccanti. Tatiyā ca. Thokena, appamattakena, kicchena vā iccevaṃ mādi.

Akattarica – kammaṃ katattā upacitattā ussannattā vipulattā cakkhaviññāṇaṃ uppannaṃ hoti iccevaṃ mādi.

Caggahaṇena sesesupi ye mayā nopadiṭṭhā apādānapayogikā, te payogavicakkhaṇehi yathāyogaṃ yojetabbā.

276, 302. Yassa dātukāmo rocate dhārayate vā taṃ sampadānaṃ.

Yassa vā dātukāmo yassa vārocate, yassa vā dhārayate, taṃ kāraṇaṃ sampadānasaññaṃ hoti.

Samaṇassa cīvaraṃ dadāti, samaṇassa rocate saccaṃ, devadattassa suvaṇṇacchattaṃ dhārayate yaññadatto.

Sampadānammiccanena kvattho? Sampadāne catutthī.

Vāti vikappanattam, dhātunāmānaṃ payoge vā upasaggappayoge vā nipātappayoge vā sati atthavikappanattam vāti padaṃ payujjati.

277, 303. Silāgha hanu ṭhā sapa dhāra piha kudha duhissosūya rādhikkha paccāsuṇa anupatiḡiṇa pubbakattārocanattha tadattha tumatthālamattha maññānādarappāṇini, gatyatthakammani, āsīsattha sammuti bhiyya sattamyatthesu ca.

Silāgha hanu ṭhā sapa dhāra piha kudha duha issaiccetesam dhātūnaṃ payoge, usūyatthānañca payoge, rādhikkhappayoge, paccāsuṇaanupatiḡiṇānaṃ pubbakattari, ārocanatthe, tadatthe, tumatthe, alammathe, maññatippayoge anādare appāṇini, gatyatthānaṃ dhātūnaṃ kammani, āsīsatthe ca sammuti bhiyya sattamyatthesu ca, taṃ kārakaṃ sampadānasaññaṃ hoti.

Silāghappayoge tāva – buddhassa silāghate, dhammassa silāghate, saṅghassa silāghate, sakaṃupajjhāyassa silāghate, tava silāghate mama silāghate iccevamādi.

Hanuppayoge – hanute tuyhameva, hanute mayhameva iccevamādi.

Ṭhāpayoge – upatiṭṭheyya sakyaputtānaṃ vaḍḍhakī, bhikkhussa bhuñjantassa pāṇiyena vā vidhūpanena vā upatiṭṭheyya bhikkhunī iccevamādi.

Sapappayoge – tuyhaṃ sapate, mayhaṃ sapate iccevamādi.

Dhārappayoge – suvaṇṇaṃ te dhārayate iccevamādi.

Pihappayoge – buddhassa aññatitthiyā pihayanti, devā dassanakāmā te, yato icchāmi bhaddantassa, samiddhānaṃ pihayanti daliddā iccevamādi.

Kudhaduhaissausūyappayoge – kodhayati deva dattassa, tassa kujjha mahāvīra, mā raṭṭhaṃ vinassa idaṃ. Duhayati disānaṃ meggho, titthiyā samaṇānaṃ issayanti guṇagiddhena, titthiyā samaṇānaṃ issayanti lābhagiddhena, dujjanā guṇavantānaṃ usūyanti guṇagiddhena, kā usūyā vijānataṃ iccevamādi.

Rādha ikkha iccetesam dhātūnaṃ payoge yassa akathitassa pucchanaṃ kammavikkhyāpanatthañca, taṃ kārakaṃ sampadānasaññaṃ hoti, dutiyā ca.

Ārādhohaṃ rañño, ārādhohaṃ rājānaṃ, kyāhaṃ ayyānaṃ aparajjhāmi, kyāhaṃ ayye aparajjhāmi, cakkhuṃ janassa dassanāya taṃ viya maññe, āyasmato upālittherassa upasampadāpekkho upatisso, āyasmantaṃ vā iccevamādi.

Paccāsuṇa anupatiḡiṇānaṃ pubbakattari suṇotissa paccāyoge yassa kammuno pubbassa yo kattā, so sampadānasaññaṃ hoti.

Taṃ yathā? Bhagavā bhikkhū etadavoca.

Bhikkhūti akathīta kammaṃ, etanti kathitakammaṃ. Yassa kammuno pubbassa yo kattā, so ‘bhagavā’ ti ‘yo karoti sa kattā’ ti suttavacanena kattusaññaṃ. Evaṃ yassa kammuno pubbassa yo kattā, so sampadānasaññaṃ hoti.

Taṃ yathā? Te bhikkhū bhagavato paccassosum, āsuṇanti buddhassa bhikkhū.

Giṇassa anupatiyoge yassa kammuno pubbassa yo kattā, so sampadānasaññaṃ hoti.

Taṃ yathā? Bhikkhu janaṃ dhammaṃ sāveta, tassa bhikkhuno jano anuṅgaṇāti, tassa bhikkhuno jano patigaṇāti.

Yo vadeti sa‘kattā’ti,
Vuttaṃ ‘kamma’nti vuccati;
Yo paṭiggāhako tassa,
‘Sampadānaṃ’ vijāniyā.

Icevamādi.

Ārocanaṭṭhe – ārocayāmi vo bhikkhave, āmantayāmi vo bhikkhave, paṭivedayāmi vo bhikkhave, ārocayāmi te mahārāja, āmantayāmi te mahārāja, paṭivedayāmi te mahārāja icevamādi.

Tadaṭṭhe – ūnassa pāripūriyā taṃ cīvaraṃ nikkhipitabbaṃ. Buddhassa atthāya, dhammassa atthāya, saṅghassa atthāya, jīvitāṃ pariccajāmi icevamādi.

Tumaṭṭhe -lokānukampāya atthāya hitāya sukhāya devamanussānaṃ buddho loke uppajjati. Bhikkhūnaṃ phāsuvihārāya vinayo paññatto icevamādi.

Alamaṭṭhappayoge-alamiti arahati paṭikkhittesu. Alaṃ me buddho, alaṃ me rajjaṃ, alaṃ bhikkhu pattassa, alaṃ mallo mallassa, arahati mallo mallassa. **Paṭikkhitte** alaṃ te rūpaṃ karaṇīyaṃ, alaṃ me hiraññasuvaṇṇena icevamādi.

Maññaṭṭippayoge anādare appāṇini-kaṭṭhassa tuvaṃ mañña, kaliṅgarassa tuvaṃ mañña.

Anādareti kimatthaṃ? Suvaṇṇaṃ viya taṃ mañña.

Appāṇinīti kimatthaṃ? Gadrabhaṃ tuvaṃ mañña icevamādi.

Gatyatthakammani-gāmassa pādena gato, nagarassa pādena gato, appo saggāya gacchati, saggassa gamanena vā, mūlāya paṭikkasseyya saṅgho. Dutiyā ca, gāmaṃ pādena gato, nagaraṃ pādena gato, appo saggāya gacchati, saggāya gamanena vā, mūlaṃ paṭikkasseyya saṅgho icevamādi.

Āsisaṭṭhe-āyasmato dīghāyuko hotu, bhaddaṃ bhavato hotu, kusalaṃ bhavato hotu, anāmayāṃ bhavato hotu, sukhaṃ bhavato hotu, svāgataṃ bhavato hotu, attho bhavato hotu, hitaṃ bhavato hotu icevamādi.

Sammutippayoge– aññaṭṭra saṅghasammutiyā bhikkhussa vipavattthūṃ na vaṭṭati, sādhu sammuti me tassa bhagavato dassanāya icevamādi.

Bhiyyappayoge – bhiyyoso mattāyaṃ icevamādi.

Sattamyatthe – tuyhañcassa āvi karomi, tassa me sakko pāturahosi icevamādi.

Atthaggaṇaṇena bahūsu akkharappayogesū dissati.

Taṃ yathā? Upamaṃ mata karissāmi, dhammaṃ vo desessāmi.

Sāraṭṭhe ca – desetu bhante bhagavā dhammaṃ bhikkhūnaṃ. Tassa phāsu vihārāya hoti, etassa paṇeyya, yathā no bhagavā byākareyya, tathāpi tesāṃ byākarissāma, kappati samaṇānaṃ āyogo, amhākaṃ maṇinā attho, kimattho me buddhena, seyyo me attho, bahūpakārā bhante mahāpajā patigotamī bhagavato, bahūpakārā bhikkhave mātāpitaro puttānaṃ icevamādi.

Sesesu akkharappayogesupī aññepi payogā payogavicakkaṇehi yojetabbā.

Caggahaṇaṃ vikappanattavāggahaṇānukaḍḍhanatthaṃ. Ye keci saddā sampadānappayogikā mayā nopadiṭṭhā, tesam gahaṇatthaṃ idha vikappiyati vāsaddo.

Taṃ yathā? Bhikkhusaṅghassa pabhū ayaṃ bhagavā, desassa pabhū ayaṃ rājā. Khettassa pabhū ayaṃ gahapati, araṇṇassa pabhū ayaṃ luddako iccevamādi. Kvacī dutiyā tatiyā pañcamī chaṭṭhī sattamyatthesu ca.

178, 320. Yodhāro tamokāsaṃ.

Yo ādhāro, taṃ okāsasaññaṃ hoti. **Svādhāro catubbidho** byāpiko, opasilesiko, vesayiko sāmīpiko cāti.

Tattha **byāpiko** tāva–jalesu khīraṃ tiṭṭhati, tilesu telaṃ, ucchūsu raso.

Opasilesiko–pariyaṅke rājā seti, āsane upaviṭṭho saṅgho.

Vesayiko–bhūmīsu manussā caranti, antalikkhe vāyū vāyanti. Ākāse sakuṇā pakkhandanti.

Sāmīpiko–vane hatthino caranti, gaṅgāyaṃ ghoso tiṭṭhati, vaje gāvo duhanti, sāvattiyāṃ viharati jetavane.

Okāsamiccanena kvattho? Okāse sattamī.

279, 292. Yena vā kayirate taṃ karaṇaṃ.

Yena vā kayirate, yena vā passati, yena vā suṇāti, taṃ kārakaṃ karaṇasaññaṃ hoti.

Dattena vihiṃ lunāti, vāsiyā kaṭṭhaṃ tacchati, pharasunā rukkhaṃ chindati, kudālena pathaviṃ khaṇati, satthena kammaṃ karoti. Cakkhunā rūpaṃ passati.

Karaṇam iccanena kvattho? Karaṇe tatiyā.

280, 285. Yaṃ karoti taṃ kammaṃ.

Yaṃ vā karoti, yaṃ vā passati, yaṃ vā suṇāti, taṃ kārakaṃ kammasaññaṃ hoti.

Chattaṃ karoti, rathaṃ karoti, rūpaṃ passati, saddaṃ suṇāti, kaṇṭakaṃ maddati, viṣaṃ gilati.

Kammam iccanena kvattho? Kammatthe dutiyā.

281, 294. Yo karoti sa kattā.

Yo karoti, so kattusaññaṃ hoti.

Ahinā daṭṭho naro, garuḷena hatto nāgo. Buddhena jito māro, upaguttena māro bandho.

Kattu iccanena kvattho? Kattari ca.

282, 295. Yo kāreti sa hetu.

Yo kattāraṃ kāreti, so hetusaññaṃ hoti, kattā ca.

So puriso taṃ purisaṃ kammaṃ kāreti so puriso tena purisena kammaṃ kāreti, so puriso tassa

purisassa kammaṃ kāreti. Evaṃ hāreti pāṭheti pāceti, dhāreti.

Hetuiccanena kvattho? Dhātūhi ñe ñaya ñāpe ñāpayā kāritāni hetvatthe.

283, 316. Yassa vā pariggaho taṃ sāmī.

Yassa vā pariggaho, taṃ sāmīsaññaṃ hoti.

Tassa bhikkhuno paṭivīso, tassa bhikkhuno patto, tassa bhikkhuno cīvaraṃ, attano mukhaṃ.

Sāmīcchanena kvattho? Sāmīsimiṃ chaṭṭhī.

284, 283. Liṅgatthe paṭhamā.

Liṅgatthābhīdhānamatte paṭhamāvibhatti hoti.

Puriso, purisā, eko, dve, ca, vā, he, ahe, re, are.

285, 70. Ālapane ca.

Ālapanatthā dhike liṅgatthābhīdhānamatte ca paṭhamāvibhatti hoti.

Bho purisa, bhavanto purisā, bho rāja, bhavanto rājāno, he sakhe, he sakhino.

286, 291. Karaṇe tatiyā.

Karaṇakāraṇe tatiyāvibhatti hoti.

Agginā kuṭiṃ jhāpeti, manasā ce paduṭṭhena, manasā ce pasannena, kāyena kammaṃ karoti.

287, 299. Sahādiyoge ca.

Sahādiyogatte ca tatiyāvibhatti hoti.

Sahāpi gaggena saṅgho uposathaṃ kareyya, vināpi gaggena, mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṃ, sahasena samaṃ mitā.

288, 293. Kattari ca.

Kattari ca tatiyāvibhatti hoti.

Raññaṃ hato poso, yakkhena dinno varo, ahinā daṭṭho naro.

289, 297. Hetvatthe ca.

Hetvatthe ca tatiyāvibhatti hoti.

Annena vasati, dhammena vasati, vijjāya vasati, sakkārena vasati.

290, 298. Sattamyatthe ca.

Sattamyatthe ca tatiyāvibhatti hoti.

Tena kālena, tena samayena. (Yena kālena, yena samayena,) tena kho pana samayena.

291, 299. Yenaṅgavikāro.

Yena byādhimatā aṅgena aṅgino vikāro lakkhīyate. Tattha tatiyāvibhatti hoti.

Akkhinā kāṇo, hatthena kuṇī, kāṇaṃ passati nettana, pādena khañjo, piṭṭhiyā khujjo.

292, 300. Visesane ca.

Visesanatthe ca tatiyāvibhatti hoti.

Gottena gotamo nātho, suvaṇṇena abhirūpo, tapasā uttamo.

293, 301. Sampadāne catutthī.

Sampadānakārake catutthīvibhatti hoti.

Buddhassa vā dhammassa vā saṅghassa vā dānaṃ deti, dātā hoti samaṇassa vā brāhmaṇassa vā.

294, 305. Namoyogādīsvapi ca.

Namoyogādīsvapi ca catutthīvibhatti hoti.

Namo te buddha vīratthu, sotthi pajānaṃ, namo karoḥi nāgassa, svāgataṃ te mahārāja.

295, 307. Apādāne pañcamī.

Apādānakārake pañcamīvibhatti hoti.

Pāpā cittaṃ nivāraye, abbhā muttova candimā, bhayā muccati so naro.

296, 314. Kāraṇatthe ḍha.

Kāraṇatthe ca pañcamīvibhatti hoti.

Ananubodhā appaṭivedhā catunnaṃ ariyasaccānaṃ yathābhūtaṃ adassanā.

297, 284. Kammatthe dutiyā.

Kammatthe dutiyāvibhatti hoti.

Gāvaṃ hanati, vīhayo lunāti, satthaṃ karoti, ghaṭaṃ karoti, rathaṃ karoti, dhammaṃ suṇāti, buddhaṃ pūjeti, vācaṃ bhāsati, taṇḍulaṃ vacati, coraṃ ghātetī.

298, 287. Kāladdhānamaccantaṣaṃyoge.

Kāladdhānaṃ accantaṣaṃyoge dutiyāvibhatti hoti.

Māsaṃ maṃsodanaṃ bhuñjati, saradaṃ ramaṇīyā nadī, māsaṃ sajjhāyati, yojanaṃ vanarāji, yojanaṃ dīgho pabbato, kosaṃ sajjhāyati.

Accantaṣaṃyogeti kimatthaṃ? Saṃvacchare bhojanaṃ bhuñjati.

299, 288. Kammappavadhanīyayutte.

Kammappavacanīyayutte dutiyāvibhatti hoti.

Taṃ kho pana bhavantam gotamam evam kalyāṇo kittisaddo abbhuggato, pabbajitamanupabbajimsu.

300, 286. Gati buddhi bhuja paṭha hara kara sayādīnaṃ kārite vā.

Gati buddhi bhuja paṭha hara kara sayādīnaṃ payoge kārite dutiyāvibhatti hoti vā.

Puriso purisaṃ (gāmaṃ) gāmayati, puriso purisena vā, puriso purisassa vā. Evaṃ bodhayati, bhojayati, pāṭhayati, hārayati, kārayati, sayāpayati. Evaṃ sabbattha kārite.

301, 215. Sāmismiṃ chaṭṭhī.

Sāmismiṃ chaṭṭhīvibhatti hoti.

Tassa bhikkhuno paṭivīso, tassa bhikkhuno patto, tassa bhikkhuno cīvaraṃ, attano mukhaṃ.

302, 319. Okāse sattamī.

Okāsakārake sattamīvibhatti hoti.

Gambhīre odakantike, pāpasmim ramati mano, bhagavati brahmacariyaṃ vussati kulaputto.

303, 321. Sāmissarādhipati dāyāda sakkhīpatibhū pasutakusalehi ca.

Sāmī issara adhipati dāyāda sakkhīpatibhū pasutakusala icceteḥi payoge chaṭṭhīvibhatti hoti, sattamī ca.

Goṇānaṃ sāmī, goṇesu sāmī, goṇānaṃ issaro, goṇesu issaro. Goṇānaṃ adhipati, goṇesu adhipati. Goṇānaṃ dāyādo, goṇesu dāyādo. Goṇānaṃ sakkhī, goṇesu sakkhī, goṇānaṃ patibhū, goṇesu patibhū. Goṇānaṃ pasuto, goṇesu pasuto. Goṇānaṃ kusalo, goṇesu kusalo.

304, 322. Niddhāraṇe ca.

Niddhāraṇatthe ca chaṭṭhīvibhatti hoti, sattamī ca.

Kaṇhā gāvīnaṃ sampannakhīratamā, kaṇhā gāvīsu sampannakhīratamā. Sāmā nārīnaṃ dassanīyatamā, sāmā nārīsu dassanīyatamā. Manussānaṃ khattiyō sūratamo, manussesu khattiyō sūratamo. Pathikānaṃ dhāvanto sīghatamo, pathikesu dhāvanto sīghatamo.

305, 323. Anādare ca.

Anādare chaṭṭhīvibhatti hoti, sattamī ca.

Rudato dārakassa pabbaji, rudantasmim dārake pabbaji.

306, 289. Kvaci dutiyā chaṭṭhīnamatthe.

Chaṭṭhīnamatthe kvaci dutiyāvibhatti hoti.

Apissu maṃ aggivessana tisso upamā paṭibhaṃsu.

307, 290. Tatiyāsattamīnañca.

Tatiyāsattamīnaṃ atthe ca kvaci dutiyāvibhatti hoti.

Sace maṃ samaṇo gotamo ālapissati, tvañca maṃ nābhibhāsasi. Evaṃ tatiyatthe.

Pubbaṇhasamayam nivāsetvā, ekaṃ samayaṃ bhagavā. Evaṃ sattamyatthe.

308, 317. Chaṭṭhī ca.

Tatiyāsattamīnaṃ atthe ca kvaci chaṭṭhīvibhatti hoti.

Kato me kalyāṇo, kataṃ me pāpaṃ. Evaṃ tatiyatthe.

Kusalā naccagītassa sikkhitā cāturitthiyo, kusalo tvaṃ rathassa aṅgapaccāṅgaṇaṃ. Evaṃ sattamyatthe.

Kvacīti kimatthaṃ? Yo vo ānanda mayā dhammo ca vinayo ca desito paññatto, ānando atthesu vicakkhaṇo.

309, 318. Dutiyāpañcamīnañca.

Dutiyāpañcamīnañca atthe kvaci chaṭṭhīvibhatti hoti.

Tassa bhavanti vattāro, sahasā kammaṃsa kattāro, evaṃ dutiyatthe.

Assavanatā dhammassa parihāyanti, kinnu kho ahaṃ tassa sukhasa bhāyāmi, sabbe tasanti daṇḍassa, sabbe bhāyanti maccuno, bhīto catunnaṃ āsīvisānaṃ ghoravisānaṃ, bhāyāmi ghoravisassa nāgassa. Evaṃ pañcamyatthe.

310, 324. Kamma karaṇa nimittatthesu sattamī.

Kammakaraṇanimittatthesu sattamīvibhatti hoti.

Sundarāvuso ime ājīvaka bhikkhūsu abhivādentī. Evaṃ kammatthe.

Hatthesu piṇḍāya caranti, pattesu piṇḍāya caranti, pathesu gacchantī. Evaṃ karaṇatthe.

Dīpi cammesu haññate, kuñjaro dantesu haññate, evaṃ nimittatthe.

311, 325. Sampadāne ca.

Sampadāne ca sattamīvibhatti hoti.

Saṅghe dinnam mahapphala, saṅghe gotamī dehi, saṅghe te dinne ahañceva pūjito bhavissāmi.

312, 326. Pañcamyatthe ca.

Pañcamyatthe ca sattamīvibhatti hoti.

Kadalīsu gaje rakkhanti.

313, 327. Kālabhāvesu ca.

Kālabhāvesu ca kattari payujjamāne sattamīvibhatti hoti.

Pubbaṅhasamaye gato, sāyanhasamaye āgato. Bhikkhūsu bhojīyamānesu gato, bhuttesu āgato. Gosuduyhamānesu gato, duddhāsu āgato.

314, 328. Upa'jhādhikissaravacane.

Upaadhiiccesam payoge adhikaissaravacane sattamīvibhatti hoti.

Upa khāriyam doṇo, upa nikkhe kahāpaṇam. Adhi brahmadatte pañcālā, adhi naccesu gotamī, adhi devesu buddho.

315, 329. Maṇḍitu'ssukkesu tatiyā.

Maṇḍitaussukkaiccesvatthesu tatiyāvibhatti hoti, sattamī ca.

Ñāṇena pasīdito, ñāṇasmim vā pasīdito, ñāṇena ussukko, ñāṇasmim vā ussukko tathāgato vā tathāgatagotto vā.

Iti nāmakappe kārakakappo chaṭṭho kaṇḍo.

Kārakakappo niṭṭhito.

4. Samāsakappa

Sattamakaṇḍa

316, 331. Nāmānaṃ samāso yuttattho.

Tesaṃ nāmānaṃ payujjamānapadatthānaṃ yo yuttattho, so samāsasañño hoti.

Kathinadussaṃ, āgantukabhattaṃ, jīvitindriyaṃ, samaṇabrāhmaṇā, sāriputtamoggallānā, brāhmaṇa gahapatikā.

Nāmānamiti kimatthaṃ? Devadatto pacati, yaññadatto pacati.

Yuttatthoti kimatthaṃ? Bhato rañño putto devadattassa.

Samāsaiccanena kvattho? Kvacī samāsantagatānamakāranto.

317, 332. Tesaṃ vibhattiyo lopā ca.

Tesaṃ yuttatthānaṃ samāsānaṃ vibhattiyo lopā ca honti.

Kathinadussaṃ, āgantukabhattaṃ.

Tesaṃgahaṇena samāsataddhitākhyātakitakānaṃ vibhattipaccayapadakkharāgamā ca lopā honti. Vāsiṭṭho, venateyyo.

Caggahaṇa mavadhāraṇatthaṃ, pabhaṅkaro, amataddado, medhaṅkaro, dīpaṅkaro.

318, 333. Pakati cassa sarantassa.

Luttāsu vibhattīsu assa sarantassa līngassa pakatirūpāni honti.

Cakkhusotaṃ, mukhanāsikaṃ, rājaputto, rājapuriso.

319, 330. Upasagganipātapubbako abyayībhāvo.

Upasagganipātapubbako samāso abyayībhāvasañño hoti.

Nagarassa samīpe pavattati kathā iti upanagaraṃ, darathānaṃ abhāvo niddarathaṃ, makasānaṃ abhāvo nimmakasaṃ, vuḍḍhānaṃ paṭipāṭi yathāvuḍḍhaṃ, ye ye vuḍḍhā vā yathāvuḍḍhaṃ, jīvassa yattako paricchedo yāvajīvaṃ, cittamadhikicca pavattanti te dhammāti adhicittaṃ, pabbatassa tiro tiropabbataṃ, sotassa pati pavattati nāvā iti patisotaṃ, pāsādassa anto antopāsādaṃ.

Abyayībhāvamiccanena kvattho? Aṃvibhattīna makārantā abyayībhāvā.

320, 335. So napuṃsakaliṅgo.

So abyayībhāvasamāso napuṃsakaliṅgo va daṭṭhabbo.

Kumārīsu adhikicca pavattati kathā iti adhikumāri, vadhuyā samīpe pavattati kathā iti upavadhu, gaṅgāya samīpe pavattati kathā iti upagaṅgaṃ, maṇikāya samīpe pavattati kathā iti upamaṇikaṃ.

321, 349. Digussekatthaṃ.

Digussa samāsassa ekattaṃ hoti, napuṃsakaliṅgattaṃca.

Tayo lokā tilokaṃ, tayo daṇḍā tidaṇḍaṃ, tīṇi nayanāni tinayanaṃ, tayo siṅgā tisiṅgaṃ. Catasso disā catuddisaṃ, pañca indriyāni pañcindriyaṃ.

322, 359. Tathā dvande pāṇi tūriya yoggasenaṅgakhuddajantuka vividhviruddha visabhāgatthādīnaṃca.

Tathā dvande samāse **pāṇi tūriya yogga senaṅgakhuddajantuka vividhviruddha visabhāgattha** iccevamādīnaṃ ekattaṃ hoti, napuṃsakaliṅgattaṃca.

Taṃ yathā? Cakkhu ca sotaṃca cakkhusotaṃ, mukhaṃca nāsikā ca mukhanāsikaṃ, chavi ca maṃsaṃca lohitaṃca chavimaṃsalohitaṃ. Evaṃ **pāṇyaṅgatthe**.

Saṅkho ca paṇavo ca saṅkhapaṇavaṃ, gītaṃca vāditaṃca gītavāditaṃ, daddari ca ḍiṇḍimo ca daddariḍiṇḍimaṃ. Evaṃ **tūriyaṅgatthe**.

Phālo ca pācanaṃca phālapācanaṃ, yugaṃca naṅgalaṃca yuganaṅgalaṃ. Evaṃ **yoggaṅgatthe**.

Asi ca cammaṃca asicammaṃ, dhanu ca kalāpo ca dhanukalāpaṃ, hatthī ca asso ca hatthiassaṃ, ratho ca pattiko ca rathapattikaṃ. Evaṃ **senaṅgatthe**.

Ḍaṃsā ca makasā ca ḍaṃsamakasaṃ, kuntho ca kipilliko ca kunthakipillikaṃ, kiṭṭo ca sarīsapo ca kiṭṭasarīsapaṃ. Evaṃ **khuddajantukatthe**.

Ahi ca nakulo ca ahinakulaṃ, biḷāro ca mūsiko ca biḷāramūsikaṃ, kāko ca ulūko ca kākolūkaṃ. Evaṃ **vividhviruddhatthe**.

Sīlañca paññāṇaṇca sīlapaññāṇaṇaṃ, samatho ca vipassanā ca samathavipassanaṃ, vijjā ca caraṇaṇca vijjācaraṇaṇaṃ. Evaṃ **visabhāgatthe**.

Ādiggaḥaṇaṃ kimatthaṃ? Dāsī ca dāso ca dāsīdāsaṃ, itthī ca pumā ca itthipumaṃ, patto ca cīvaraṇca pattacīvaraṇaṃ, chattaṇca upāhanā ca chattupāhanaṃ, tikaṇca catukkaṇca tikacatukkaṃ, veno ca rathakāro ca venarathakāraṃ, sākuṇiko ca māgaviko ca savakuṇikamāgavikaṃ, dīgho ca majjhimo ca dīghamajjhimaṃ iccevamādi.

323, 360. Vibhāsā rukkha tiṇa pasukha na dhañña janapadādīnaṇca.

Rukkhatiṇa pasu dhana dhañña janapadaiccevamādīnaṃ vibhāsā ekattaṃ hoti, napuṃsakalīngattaṇca dvande samāse. Assattho ca kapītaṇca ca assatthakapītaṇaṃ, assatthakapītaṇā vā. Usīraṇca bīraṇca usīrabīraṇaṃ, usīrabīraṇā vā. Ajo ca eḷako ca ajeḷakaṃ, ajeḷakā vā. Hiraññaṇca suvaṇṇaṇca hiraññasuvaṇṇaṃ, hiraññasuvaṇṇā vā. Sāli ca yavo ca sāliyavaṃ, sāliyavā vā. Kāsī ca kosalā ca kāsīkosalaṃ, kāsīkosalā vā.

Ādiggaḥaṇaṃ kimatthaṃ? Sāvajjaṇca anavajjaṇca sāvajjānavajjaṃ, sāvajjā navajjā vā. Hīnaṇca paṇītaṇca hīnapaṇītaṃ. Hīnapaṇītā vā. Kaṇho ca sukko ca kaṇhasukkaṃ, kaṇhasukkā vā.

324, 339. Dvipade tulyādhikaraṇe kammadhārayo.

Dve padāni tulyādhikaraṇāni yadā samasyante, tadā so samāso **kammadhārayasañño** hoti.

Mahanto ca so puriso cāti mahāpuriso, kaṇho ca so sappo cāti kaṇhasappo, nīlaṇca taṃ uppalañcāti nīluppalaṃ, lohitaṇca taṃ candanañcāti lohitaṇcaṇcaṇaṃ, brāhmaṇī ca sā dārikā cāti brāhmaṇadārikā, khattiyā ca sā kaññā cāti khattiyakaññā.

Kammadhārayaiccanena kvattho? Kammadhārayasaññe ca.

325, 348. Saṅkhyāpubbo digu.

Saṅkhyāpubbo kammadhārayasamāso **digusañño** hoti.

Tīṇi malāni timalaṃ, tīṇi phalāni tīphalaṃ, tayo lokā tilokaṃ, tayo daṇḍā tidaṇḍaṃ, catasso disā catuddisaṃ, pañca indriyāni pañcindriyaṃ, satta godāvāriyo sattaḡodāvāraṃ.

Diguiccanena kvattho? Digusse kattaṃ.

326, 341. Ubhe tappurisā.

Ubhe digukammadhārayasamāsā **tappurisa**aññā honti.

Na brāhmaṇo abrāhmaṇo, na vasalo avasalo, na bhikkhu abhikkhu, na pañcavassaṃ apañcavassaṃ, na pañcapūlī apañcapūlī, na sattaḡodāvāraṃsattaḡodāvāraṃ, na dasagavaṃ adasagavaṃ, na pañcagavaṃ apañcagavaṃ.

Tappurisaiccanena kvattho? Attaṃ nassa tappurise.

327, 351. Amādayo parapadebhi.

Tā amādayo nāmeḡi parapadebhi yadā samasyante, tadā so samāso **tappurisa**aññā hoti.

Bhūmiṃ gato bhūmiḡato, sabbarattiṃ sobhaṇo sabbarattisobhaṇo. Apāyaṃ gato apāyagato, issarena kataṃ issarakataṃ, sallena viddho sallaviddho, kathinassa dussaṃ kathinadussaṃ,

āgantukassa bhattaṃ āgantukabhattaṃ, methunā apeto methunāpeto, corā bhayaṃ corabhayaṃ, rañño putto rājaputto, dhaññānaṃ rāsi dhaññārāsi, rūpe sañña rūpasañña, saṃsāre dukkhaṃ saṃsāradukkhaṃ.

328, 352. Aññapadatthesu bahubbīhi.

Aññesaṃ padānaṃ atthesu dve nāmāni bahūni nāmāni yadā samasyante, tadā so samāso **bahubbīhi** sañño hoti.

Āgatā samaṇā imaṃ saṅghārāmaṃ soyaṃ āgatasamaṇo, saṅghārāmo. Jitāni indriyāni anena samaṇena soyaṃ jitindriyo, samaṇo. Dinno suṅko yassa rañño soyaṃ dinnasuṅko, rājā. Niggatā janā asmā gāmā soyaṃ niggatajano, gāmo. Chinno hatto yassa purisassa soyaṃ chinnahattho, puriso. Sampannāni sassāni yasmiṃ janapade soyaṃ sampannasasso, janapado.

Nigrodhassa parimaṇḍalo nigrodhaparimaṇḍalo, nigrodhaparimaṇḍalo iva parimaṇḍalo yo rājakumāro soyaṃ nigrodhaparimaṇḍalo. Atha vā nigrodhaparimaṇḍalo iva parimaṇḍalo yassa rājakumārassa soyaṃ nigrodhaparimaṇḍalo, rājakumāro.

Cakkhuno bhūto cakkhubhūto, cakkhubhūto iva bhūto yo bhagavā soyaṃ cakkhubhūto, bhagavā.

Suvaṇṇassa vaṇṇo suvaṇṇavaṇṇo, suvaṇṇavaṇṇo viya vaṇṇo yassa bhagavato soyaṃ suvaṇṇavaṇṇo, bhagavā.

Brahmuno saro brahmassaro, brahmassaro viya saro yassa bhagavato soyaṃ brahmassaro, bhagavā.

Sayaṃ patita paṇṇa pupphaphalavāyutoyāhārāti paṇṇaṅca pupphaṅca phalaṅca paṇṇapupphaphalāni, sayameva patitāni sayampatitāni, sayampatitāni ca tāni paṇṇapupphaphalāni ceti sayampatitapaṇṇapupphaphalāni vāyu ca toyaṅca vāyutoyāni, sayampatitapaṇṇapupphaphalāni ca vāyutoyāni ca sayampatitapaṇṇapupphaphalavāyutoyāni. Sayampatitapaṇṇapupphaphalavāyutoyāni āhārā yesaṃ te sayampatitapaṇṇapupphaphalavāyutoyāhārā, isayo. Yamettha vattabbaṃ, taṃ heṭṭhā vuttameva. Ayaṃ pana dvandakammadhārayagabbho tulyādhikaraṇabahubbīhi.

Atha vā – sayampatitapaṇṇapupphaphalavāyutoyehi āhārā yesaṃ te sayampatitapaṇṇapupphaphalavāyutoyāhārā. Ayaṃ pana bhinnādhikaraṇabahubbīhi.

Nānā dumapatita pupphavāsita sānūti nānāpakārā dumā nānādumā, nānādumehi patitāni nānādumapati tāni, nānādumapatitāni ca tāni pupphāni ceti nānādumapatitapupphāni, nānādumapatitapupphehi vāsītā nānādumapatitapupphavāsītā, nānādumapatitapupphavāsītā sānū yassa pabbatarājassa soyaṃ nānādumapatitapupphavāsitasānu, pabbatarājā. Ayaṃ pana kammadhārayatappurisagabbho tulyādhikaraṇabahubbīhi.

Atha vā – vāsītā sānū vāsitasānu, sāpekkhatte satipi gamakattā samāso. Nānādumapatitapupphehi vāsitasānū yassa pabbatarājassa soyaṃ nānādumapatitapupphavāsitasānu, pabbatarājā. Ayaṃ pana bhinnādhikaraṇabahubbīhi.

Byālabambudharabinducumbitakūṭoti ambuṃ dhāretīti ambudharo, ko so? Pajjunno. Vividhā ālambo byālambo, byālambo ca so ambudharo cāti byālabambudharo, byālabambudharassa bindū byālabambudharabindū, byālabambudharabindūhi cumbito byālabambudharabinducumbito, byālabamburebinducumbito kūṭo yassa pabbatarājassa soyaṃ byālabambudharabinducumbitakūṭo. Ayaṃ pana kammadhārayatappurisagabbho tulyādhikaraṇabahubbīhi.

Atha vā – cumbito kūṭo cumbitakūṭo, sāpekkhatte satipi gamakattā samāso.
Byālabambudharabindūhi cumbitakūṭo yassa pabbatarājassa soyaṃ
byālabambudharabinducumbitakūṭo. Ayaṃ pana bhinnādhikaraṇabahubbhīhi.

Amita bala parakkamajutīti na mitā amitā, balañca parakkamo ca juti ca
balaparakkamajutiyo, amitā balaparakkamajutiyo yassa soyaṃ amitabalaparakkamajuti, ayaṃ pana
kammadhārayadvandagabbho tulyādhikaraṇabahubbhīhi.

Pīṇorakkhaṃsa bāhūti uro ca akkhañca aṃso ca bāhu ca urakkhaṃsabāhavo, pīṇā
urakkhaṃsabāhavo yassa bhagavato soyaṃ pīṇorakkhaṃsabāhu. Ayaṃ pana dvandavabbho
tulyādhikaraṇabahubbhīhi.

Pīṇa gaṇḍa vadana thanūrujaghanāti gaṇḍo ca vadanañca thano ca ūru ca jaghanañca
gaṇḍavadanathanūrujaghanā, pīṇā gaṇḍavadanathanūrujaghanā yassā sāyaṃ
pīṇagaṇḍavadanathanūrujaghanā. Ayampi dvandagabbho tulyādhikaraṇabahubbhīhi.

**Vavara surāsura garuḍa manuja bhujaga gandhabba makuṭa kūṭa cumbita
selasaṅghaṭṭita caraṇoti** surā ca asurā ca garuḍā ca manujā ca bhujagā ca gandhabbā ca
surāsurasuragaruḍamanujabhujagagandhabbā, pavārā ca te surāsurasuragaruḍamanujabhujaga gandhabbā ceti
pavarasurāsurasuragaruḍamanujabhujagagandhabbā, pavarasurāsurasuragaruḍamanujabhujagagandhabbānaṃ
makuṭāni pavarasurāsurasuragaruḍamanujabhujagagandhabbamakuṭāni,
pavarasurāsurasuragaruḍamanujabhujagagandhabbamakuṭānaṃ kūṭāni
pavarasurāsurasuragaruḍamanujabhujagagandhabbamakuṭakūṭāni,
pavarasurāsurasuragaruḍamanujabhujagagandhabbamakuṭakūṭesu cumbitā
pavarasurāsurasuragaruḍamanujabhujagagandhabbamakuṭakūṭacumbitā,
pavarasurāsurasuragaruḍamanujabhujagagandhabbamakuṭakūṭacumbitā ca te selā cāti
pavarasurāsurasuragaruḍamanujabhujagagandhabbamakuṭakūṭacumbitaselā, pavarasurāsura
garuḍamanujabhujagagandhabbamakuṭakūṭacumbitaselehi saṅghaṭṭitā pavarasurāsura
garuḍamanujabhujagagandhabbamakuṭakūṭacumbitaselasaṅghaṭṭitā,
pavarasurāsurasuragaruḍamanujabhujagagandhabbamakuṭakūṭacumbitaselasaṅghaṭṭitā caraṇā yassa
tathāgatassa soyaṃ
pavarasurāsurasuragaruḍamanujabhujagagandhabbamakuṭakūṭacumbitaselasaṅghaṭṭitacaraṇo, tathāgato,
ayaṃ pana dvandakammadhārayatappurisagabbho tulyādhikaraṇabahubbhīhi.

Atha vā–saṅghaṭṭitā caraṇā saṅghaṭṭitacaraṇā, sāpekkhatte satipi gamakattā samāso.
Pavarasurāsura garuḍamanujabhujaga gandhabbamakuṭakūṭacumbitaselehi saṅghaṭṭitacaraṇā yassa
tathāgatassa soyaṃ pavarasurāsurasuragaruḍa manujabhujaga
gandhabbamakuṭakūṭacumbitaselasaṅghaṭṭitā caraṇo. Ayaṃ pana bhinnādhikaraṇabahubbhīhi.

Catuddisoti catasso disā yassa soyaṃ catuddiso, bhagavā.

Pañcacakkhūti pañca cakkhūni yassa tathāgatassa soyaṃ pañcacakkhu, tathāgato.

Dasabaloti dasa balāni yassa soyaṃ dasabalo, bhagavā.

Anantañāṇoti nassa anto anantaṃ, anantaṃ ñāṇaṃ yassa tathāgatassa soyaṃ anantañāṇo,
tathāgato.

Amita ghana sarīroti na mitaṃ amitaṃ, ghaṇaṃ eva sarīraṃ ghanasarīraṃ, amitaṃ
ghanasarīraṃ yassa tathāgatassa soyaṃ amitaghanasarīro, tathāgato.

Amita bala parakkama pattoti na mitā amitā, balañca parakkamo ca balaparakkamā, amitā
eva balaparakkamā amitabalaparakkamā, amitabalaparakkamā pattā yena soyaṃ
amitabalaparakkamapatto, bhagavā. Ayaṃ pana kammadhārayadvandagabbho

tulyādhikaraṇabahubbīhi.

Matta bhamara gaṇa cumbita vikasitapupphavallināgarukkho pasobhita kandaroti mattā eva bhamarā mattabhamarā, mattabhamarāṇaṃ gaṇā mattabhamaragaṇā, mattabhamaragaṇehi cumbitāni mattabhamaraṇacumbitāni, vikasitāni eva pupphāni vikasitapupphāni, mattabhamaragaṇacumbitāni vikasitapupphāni yesaṃ tehi mattabhamaragaṇacumbitavikasitapupphā, valli ca nāgarukkho ca mallināgarukkā, mattabhamaragaṇacumbitavikasitapupphā ca te vallināgarukkā ceti mattabhamaragaṇacumbitavikasitapupphavallināgarukkā, mattabhamaragaṇacumbitavikasitapupphavallināgarukkhehi upasobhitāni mattabhamaragaṇacumbitavikasitapupphavallināgarukkho pasobhitāni, mattabhamaragaṇacumbitavikasitapupphavallināgarukkho pasobhitāni kandarāni yassa pabbatarājassa soyaṃ mattabhamaragaṇacumbitavikasitapuppha vallināgarukkho paso bhitaṅkandaro, pabbatarājā. Ayaṃ pana dvandakammadhārayatappurisagabbho tulyādhikaraṇabahubbīhi.

Atha vā—upasobhitāni kandarāni upasobhitakandarāni, sāpekkhatte satipi gamakattā samāso. Mattabhamaragaṇacumbitavikasitapupphavallināgarukkhehi upasobhitakandarāni yassa pabbatarājassa soyaṃ mattabhamaragaṇacumbitavikasitapupphavallināgarukkho pasobhitakandaro, pabbatarājā. Ayaṃ pana bhinnādhikaraṇabahubbīhi.

Nānā rukkha tiṇa patita pupphopasobhita kandaroti rukkho ca tiṇaṅca rukkhatiṇāni, nānā pakārāni eva rukkhatiṇāni nānārukkhatiṇāni, nānārukkhatiṇehi patitāni nānārukkhatiṇapatitāni, nānārukkhatiṇapatitāni ca tāni pupphāni ceti nānārukkhatiṇapatitapupphāni, nānārukkhatiṇapatitapupphehi upasobhitāni nānārukkhatiṇapatita pupphopasobhitāni, nānārukkhatiṇapatitapupphopasobhitāni kandarāni yassa pabbatarājassa soyaṃ nānārukkhatiṇapatitapupphopasobhitakandaro, pabbatarājā. Ayaṃ pana dvandakammadhārayatappurisagabbho tulyādhikaraṇabahubbīhi.

Atha vā—upasobhitāni eva kandarāni upasobhitakandarāni, (sāpekkhatte satipi gamakattā samāso.) Nānārukkhatiṇapatitapupphehi upasobhitakandarāni yassa pabbatarājassa soyaṃ nānārukkhatiṇapatitapupphopasobhitakandaro, pabbatarājā. Ayaṃ pana bhinnādhikaraṇabahubbīhi.

Nānā musala phāla pabbata taru kaliṅgara sara dhanugadāsi tomarahatthāti musalo ca phālo ca pabbato ca taru ca kaliṅgaro ca saro ca dhanu ca gadā caasi ca tomaro, ca musalaphālapabbatatarukaliṅgarasaradhanugadāsitomarā, nānā pakārā eva musalaphālapabbatatarukaliṅgarasaradhanugadāsitomarā nānāmusalaphālapabbatatarukaliṅgarasaradhanugadāsitomarā, nānāmusalaphālapabbatatarukaliṅgarasaradhanugadāsitomarā hatthesu yesaṃ te nānāmusalaphālapabbatatarukaliṅgara saradhanugadāsitomarahatthā. Ayaṃ pana dvandakammadhārayagabbho bhinnādhikaraṇabahubbīhi.

Bahubbīhi iccanena kvattho? Bahubbīhimhi ca.

329, 357. Nāmānaṃ samuccayo dvando.

Nāmānaṃ ekavibhattikānaṃ yo samuccayo, so dvandasañño hoti.

Candimā ca sūriyo ca candimasūriyā, samaṇo ca brāhmaṇo ca samaṇabrāhmaṇā, sārīputto ca moggallāno ca sārīputtamoggallānā, brāhmaṇo ca gahapatiko ca brāhmaṇagahapatikā, yamo ca varuṇo ca yamavaruṇā, kuvero ca vāsavo ca kuveravāsavā.

Dvandaiccanena kvattho? Dvandaṭṭhā vā.

330, 340. Mahataṃ mahā tulyādhikaraṇe pade.

Tesaṃ **mahanta**saddānaṃ **mahā**ādeso hoti tulyādhikaraṇe pade.

Mahanto ca so puriso cāti mahāpuriso, mahantī ca sā devī cāti mahādevī, mahantañca taṃ balañcāti mahābalaṃ, mahanto ca so nāgo cāti mahānāgo, mahanto ca so yaso cāti mahāyaso, mahantañca taṃ padumavanañcāti mahāpadumavanaṃ, mahantī ca sā nadī cāti mahānadī, mahanto ca so maṇi cāti mahāmaṇi, mahanto ca so gahapatiko cāti mahāgahapatiko, mahantañca taṃ dhanañcāti mahādhanaṃ, mahanto ca so puñño cāti mahāpuñño.

Bahuvacanaggahaṇena kvaci **mahanta** saddassa **mahā**deso hoti. Mahantañca taṃ phalañcāti mahapphalaṃ, mahabbalaṃ, evaṃ mahaddhanaṃ, mahabbhayaṃ.

331, 353. Itthiyaṃ bhāsitapumitthī pumāva ce.

Itthiyaṃ tulyādhikaraṇe pade ce bhāsitapumitthī pumāva daṭṭhabbā.

Dīghā jaṅghā yassa soyaṃ dīghajaṅgho, kalyāṇabhariyo, pahūtapañño.

Bhāsitapupeti kimatthaṃ? Brāhmaṇabandhu ca sā bhariyā cātibrāhmaṇabandhubharyā.

332, 343. Kammadhārayasaññe ca.

Kammadhārayasaññe ca samāse itthiyaṃ tulyādhikaraṇe pade pubbe bhāsitapumitthī ce, pumāva daṭṭhabbā. Brāhmaṇadārikā, khattiyakaññā, khattiyakumārikā.

Bhāsitapumeti kimatthaṃ? Khattiyabandhudārikā, brāhmaṇabandhudārikā.

333, 344. Attaṃ nassa tappurise.

Nassa padassa tappurise uttarapade attāṃ hoti.

Nabrāhmaṇo abrāhmaṇo, avasalo, abhikkhu, apañcavassaṃ, apañcagavaṃ.

334, 345. Sare ana.

Nassa padassa tappurise **ana** ādeso hoti sare pare.

Na asso anasso, anissaro, anariyo.

335, 346. Kada kussa.

Kuiccetassa **kada** hoti sare pare.

Kucchitaṃ annaṃ kadannaṃ, kucchitaṃ asanaṃ kadassanaṃ.

Sareti kimatthaṃ? Kucchitā dārā yesaṃ (apuññakārānaṃ) te hontīti kudārā, kujanā. Evaṃ kuputtā, kugehā, kuvatthā, kudāsā.

336, 347. Kā'ppatthesu ca.

Kuiccetassa **kā** hoti appatthesu ca.

Kālavaṇaṃ, kāpupphaṃ.

Bahuvacanaggahaṇaṃ kimatthaṃ? Kuiccetassa anappatthesupi kvaci kā hoti, kāpurisā.

337, 350. Kvaci samāsantagatānamakāranto.

Samāsantagatānaṃ nāmānamanto saro kvaci akāro hoti.

Devānaṃ rājā devarājo, devarājā, devānaṃ sakhā devasakho, devasakhā, pañca ahāni pañcāhaṃ, sattāhaṃ, pañcagavaṃ, chattupāhanaṃ, upasaradaṃ, visālakkho, vimukho.

Kāraggahaṇaṃ kimatthaṃ? Ākāranta ikāranta ca honti, paccakkhā dhammā yassa soyanti paccakkhadhammā, surabhino gandho surabhiḅgandhi, sundaro gandho sugandhi, pūtino gandho pūtīgandhi, kucchito gandho kugandhi, duṭṭhu gandho yassa soyanti dugandhi, pūti eva gandho pūtīgandhi.

Nadīantā ca kattuantā ca kapaccayo hoti samāsante.

Bahū nadiyo yasmiṃ soyaṃ bahunadiko, janapado. Bahavo kattāro yassa soyaṃ bahukattuko, puriso.

338, 356. Nadimhā ca.

Nadimhā ca kapaccayo hoti samāsante.

Bahū nadiyo yasmiṃ soyanti bahunadiko. Bahū kantiyo yassa soyanti bahukantiko. Bahunāriko.

339, 358. Jāyāya tudam jāni patimhi.

Jāyāiccetāya tudam jāniicete ādesā honti patimhi pare.

Tudampatī, jānipatī.

340, 355. Dhanumhā ca.

Dhanumhā ca āpaccayo hoti samāsante.

Gāṇḍīvo dhanu yassa soyaṃ gāṇḍīvadhanvā.

341, 336. Am vibhattīnamakāranta abyayībhāvā.

Tasmā akāranta abyayībhāvasamāsā parāsaṃ vibhattīnaṃ kvaci am hoti.

Adhicittaṃ, yathāvuḍḍhaṃ, upakumbhaṃ, yāvajīvaṃ, tiropabbataṃ, tiropākāraṃ, tirokuṭṭaṃ, antopāsādaṃ.

Kvacīti kimatthaṃ? Adhicittassa bhikkhuno.

342, 337. Saro rasso napuṃsake.

Napuṃsake vattamānassa abyayībhāvasamāsassa liṅgassa saro rasso hoti.

Kumārīsu adhikicca pavattati kathā iti adhikumāri. Upavadhu, upagaṅgaṃ, upamaṅikaṃ.

343, 338. Aññasmā lopo ca.

Aññasmā abyayībhāvasamāsā anakārantā parāsaṃ vibhattīnaṃ lopo ca hoti.

Adhitthi, adhikumāri, upavadhu.

Iti nāmakappe samāsakappo sattamo kaṇḍo.

Samāsakappo niṭṭhito.

5. Taddhitakappa**Aṭṭhamakaṇḍa****344, 361. Vāṇa'pacce.**

Ṅapaccayo hoti vā “tassāpacca” miccetasmiṃ atthe.

Vasiṭṭhassa apaccaṃ vasiṭṭho, vasiṭṭhassa apaccaṃ vā, vasiṭṭhassa apaccaṃ vasiṭṭhī, vasiṭṭhassa apaccaṃ vasiṭṭhaṃ. Evaṃ bhāradvājo, bhāradvājī, bhāradvājaṃ. Gotamo, gotamī, gotamaṃ. Vāsudevo, vāsudevī, vāsudevaṃ. Bāladevo, bāladevī, bāladevaṃ. Vesāmitto, vesāmittī vesāmittaṃ.

345, 366. Nāyana ṇāna vacchādito.

Tasmā vacchādito gottagaṇato ṇāyanaṇānapaccayā honti vā “tassāpacca” miccetasmiṃ atthe.

Vacchassa apaccaṃvacchāyano, vacchāno, vacchassa apaccaṃ vā, vacchassa apaccaṃ vacchāyanī, vacchānī, vacchassa apaccaṃ vacchāyanaṃ, vacchānaṃ. Sakaṭassa apaccaṃ sakaṭāyano, sakaṭāno, sakaṭassa apaccaṃ vā, sakaṭāyanī, sakaṭānī, sakaṭāyanaṃ, sakaṭānaṃ. Evaṃ kaṇhāyano, kaṇhāno, kaṇhassa apaccaṃ vā. Kaṇhāyanī, kaṇhānī, kaṇhāyanaṃ, kaṇhānaṃ. Aggivessāyano, aggivessāno, aggivessāyanī, aggivessānī, aggivessāyanaṃ, aggivessānaṃ. Gacchāyano, gacchāno, gacchāyanī, gacchānī, gacchāyanaṃ, gacchānaṃ. Kappāyano, kappāno, kappāyanī, kappānī, kappāyanaṃ, kappānaṃ. Moggallāyano, moggallāno, moggallāyanī, moggallānī, moggallāyanaṃ, moggallānaṃ. Muñcāyano, muñcāno, muñcāyanī, muñcānī, muñcāyanaṃ, muñcānaṃ. Saṅghāyano, saṅghāno, saṅghāyanī, saṅghānī, saṅghāyanaṃ, saṅghānaṃ. Lomāyano, lomāno, lomāyanī, lomānī, lomāyanaṃ, lomānaṃ, sākamāyano, sākamāno, sākamāyanī, sākamānī, sākamāyanaṃ, sākamānaṃ. Nārāyano, nārāno, nārāyanī, nārānī, nārāyanaṃ, nārānaṃ. Corāyanacorāno, corāyanī, corānī, corāyanaṃ, corānaṃ, āvasālāyano, āvasālāno, āvasālāyanī, āvasālānī, āvasālāyanaṃ, āvasālānaṃ. Dvepāyano, dvepāno, dvepāyanī, dvepānī, dvepāyanaṃ, dvepānaṃ. Kuñcāyano, kuñcāno, kuñcāyanī, kuñcānī, kuñcāyanaṃ, kuñcānaṃ. Kaccāyano, kaccāno, kaccāyanī, kaccānī, kaccāyanaṃ, kaccānaṃ.

346, 367. Neyyo kattikādīhi.

Tehi gottagaṇehi kattikādīhi neyyapaccayo hoti vā “tassāpacca” miccetasmiṃ atthe.

Kattikāya apaccaṃ kattikeyyo, kattikāya apaccaṃ vā. Evaṃ venateyyo, rohiṇeyyo, gaṅgeyyo, kaddameyyo, nādeyyo, āleyyo, āheyo, kāmeyyo, suciyā apaccaṃ soceyyo, sāleyyo, bāleyyo, māleyyo, kāleyyo.

347, 368. Ato ṇi vā.

Tasmā akārato ṇipaccayo hoti vā “tassāpacca” miccetasmiṃ atthe.

Dakkhassa apaccam dakkhi, dakkhassa apaccam vā. Duṇassa apaccam doṇi, duṇassa apaccam vā, evam vāsavi, sakyaputti, nāṭaputti, dāsaputti, dāsavi, vāruṇi, gaṇḍi, bāladevi, pāvaki, jenadatti, buddhi, dhammi, saṅghi, kappi, anuruddhi.

Vāti vikappanattthena ṇikapaccayo hoti “tassāpacca”miccetasmiṃ atthe. Sakyaputtassa apaccam sakyaputtiko. Evam nāṭaputtiko, jenadattiko.

148, 371. Ṅavo’ pakvādīhi.

Upakuccevamādīhi ṇavapaccayo hoti vā “tassāpacca”miccetasmiṃ atthe.

Upakussa apaccam opakavo, upakussa apaccam vā. Manuno apaccam mānavo, manuno apaccam vā. Bhagussa apaccam bhaggavo, bhagussa apaccam vā, paṇḍussa apaccam paṇḍavo, paṇḍussa apaccam vā, bahussa apaccam bāhavo, bahussa apaccam vā.

349, 372. Ṅera vidhavādito.

Tasmā **vidhavādito ṇerapaccayo** hoti vā “tassāpacca”miccetasmiṃ atthe.

Vidhavāya apaccam vedhavero, vidhavāya apaccam vā. Bandhukiyā apaccam bandhukero, bandhukiyā apaccam vā. Samaṇassa apaccam sāmaṇero, samaṇassa apaccam vā. Evam sāmaṇerī, sāmaṇeram, nāḷikerō, nāḷikerī, nāḷikeram.

350, 373. Yena vā saṃsaṭṭham tarati carati vahati ṇiko.

Yena vā saṃsaṭṭham, yena vā tarati, yena vā carati, yena vā vahati iccetesvatthesu **ṇikapaccayo** hoti vā.

Tilena saṃsaṭṭham bhojanam telikam, tilena saṃsaṭṭham vā. Evam goḷikam, ghātikam.

Nāvāya taratīti nāviko, nāvāya tarati vā. Evam oḷumpiko.

Sakaṭena caratīti sakaṭiko, sakaṭena carati vā. Evam pattiko, daṇḍiko, dhammiko, pādiko.

Sīsena vahatīti sīsiko, sīsena vahati vā. Aṃsena vahatīti aṃsiko, aṃsena vahati vā. Evam khandhiko, aṅguliko.

Vāti vikappanattthena aññesupi ṇikapaccayo hoti. Rājagahe vasatīti rājagahiko, rājagahe vasati vā. Rājagahe jāto rājagahiko, rājagahe jāto vā. Evam māgadhiko, sāvatthiko, kāpila vatthiko, pāṭaliputtiko, vesālīko.

351, 374. Tamadhīte tenakatādi sannidhāna niyoga sippa bhaṇḍa jīvikatthesu ca.

Tamadhīte, tenakatādiatthe, tamhi sannidhānā, tattha niyutto, tamassa sippam, tamassa bhaṇḍam, tamassa jīvikam iccetesvatthesu ca **ṇikapaccayo** hoti vā.

Vinayamadhīte venayiko, vinayamadhīte vā. Evam suttantiko, ābhidhammiko, veyyākaraṇiko.

Kāyena katam kammam kāyikam, kāyena katam kammam vā. Evam vācasikam, mānasikam.

Sarīre sannidhānā vedanā sārīrikā, sarīre sannidhānā vā, evam mānasikā.

Dvāre niyutto dovāriko, dvāre niyutto vā. Evam bhaṇḍāgāriko, nāgariko, nāvakammiko.

Vīṇā assa sippaṃ veṇiko, vīṇā assa sippaṃ vā. Evaṃ pāṇaviko, modiṅgiko, vaṃsiko.

Gandho assa bhaṇḍaṃ gandhiko, gandho assa bhaṇḍaṃ vā. Evaṃ teliko, goḷiko.

Urabbhaṃ hantvā jīvātīti orabbhiko, urabbhaṃ hantvā jīvati vā. Magaṃ hantvā jīvātīti māgaviko, magaṃ hantvā jīvati vā. Evaṃ sokariko, sākuṇiko.

Ādiggaḥaṇena aññatthāpi **ṇika** paccayo yojetabbo. Jālena hatto jāliko, jālena hatto vā.

Suttana bandho suttiko, suttana bandho vā.

Cāpo assa āvudho cāpiko, cāpo assa āvudho vā. Evaṃ tomariko, muggariko, mosaliko.

Vāto assa ābādho vātiko, vāto assa ābādho vā. Evaṃ semhiko, pittiko.

Buddhe pasanno buddhiko, buddhe pasanno vā. Evaṃ dhammiko, saṅghiko.

Buddhassa santakaṃ buddhikaṃ, buddhassa santakaṃ vā. Evaṃ dhammikaṃ, saṅghikaṃ.

Vatthena kītaṃ bhaṇḍaṃ vatthikaṃ, vatthena kītaṃ bhaṇḍaṃ vā. Evaṃ kumbhikaṃ, phālikaṃ, kiṃ kaṇikaṃ, sovaṇṇikaṃ.

Kumbho assa parimāṇaṃ kumbhikaṃ, kumbho assa parimāṇaṃ vā.

Kumbhassa rāsi kumbhikaṃ, kumbhassa rāsi vā.

Kumbhaṃ arahatīti kumbhiko, kumbhaṃ arahati vā.

Akkhena dibbatīti akkhiko, akkhena dibbati vā. Evaṃ sālākiko, tindukiko, ambaphaliko. Kapiṭṭhaphaliko, nāḷikeriko iccevamādi.

352, 376. Na rāgā tasse damaññatthesu ca.

Na paccayo hoti vā rāgamhā “tena rattaṃ” iccetasmiṃ atthe, “tassedam” aññatthesu ca.

Kasāvena rattaṃ vatthaṃ kāsāvaṃ, kasāvena rattaṃ vatthaṃ vā. Evaṃ kosumbhaṃ, hāliddaṃ, pāṭaṅgaṃ, rattaṅga, mañjiṭṭhaṃ, kuṅkumaṃ.

Sūkarassa idaṃ maṃsaṃ sokaraṃ, sūkarassa idaṃ maṃsaṃ vā. Evaṃ māhisam.

Udumbarassa avidūre pavattaṃ vimānaṃ odumbaraṃ, udumbarassa avidūre pavattaṃ vimānaṃ vā.

Vidisāya avidūre nivāso vediso, vidisāya avidūre nivāso vā.

Mathurāya jāto māthuro, mathurāya jāto vā.

Mathurāya āgato māthuro, mathurāya āgato vā.

Kattikāya niyutto māso kattiko, kattikāya niyutto māso vā. Evaṃ māgasiro, phusso, māgho, phagguno, citto, vesākho, jetṭho, āsaḷho, sāvaṇo, bhaddo, assayujo.

Na vuddhi nīlapītādo, paccaye saṇakārake.

Phakāro phussasaddassa, “siro”ti sirasaṃ vade.

Sikkhānaṃ samūho sikkho, bhikkhānaṃ samūho bhikkho. Evaṃ kāpoto, māyūro, kokilo.

Buddhe, assa devatā buddho. Evaṃ bhaddo, māro, māhindo, vessavaṇo, yāmo, somo, nārāyaṇo.

Samvaccharamadhīte samvaccharo. Evaṃ mohutto, nemitto, aṅgavijjo, veyyākaraṇo, chando, bhāso, cando.

Vasādānaṃ visayo deso vāsādo. Evaṃ kumbho, sākunto, ātisāro.

Udumbarā asmiṃ padese santīti odumbaro. Sāgarehi nibbatto sāgaro. Sāgalamassa nivāso sāgalo. Mathurā assa nivāso māthuro. Mathurāya issaro māthuro. Icevamādayo yojetabbā.

353, 378. Jātādīnamimiyā ca.

Jātaicevamādīnamatthe **imā**iyapaccayā honti.

Pacchā jāto pacchimo. Evaṃ antimo, majjhimo, purimo, uparimo, heṭṭhimo, gopphimo. Bodhisattajātiyā jāto bodhisattajātiyo, evaṃ assajātiyo, hatthijātiyo, manussajātiyo.

Ādiggahaṇena niyuttatthādītopi tadassatthādītopi **ima iya ika** iccete paccayā honti. Anto niyutto antimo. Evaṃ antiyo, antiko.

Putto assa atthi, tasmīṃ vā vijjatīti puttimo. Evaṃ puttiyeva, puttiko, kappimo, kappiyo, kappiko.

Caggahaṇena kiyapaccayo hoti niyuttatthe. Jātiyaṃ niyutto jātikiyo, andhe niyutto andhakiyo, jātiyā andho jaccandho, jaccandhe niyutto jaccandhakiyo.

354, 379. Samūhatthe kaṇa ṇā.

Samūhatthe **kaṇa ṇa**iccete paccayā honti.

Rājaputtānaṃ samūho rājaputtako. Evaṃ rājaputto, mānussako, mānusso, māyūrako, māyūro, māhimsako, māhimso.

355, 380. Gāma jana bandhu sahāyādīhitā.

Gāma jana bandhu sahāyaicevamādīhi **tā**paccayo hoti samūhatthe.

Gāmānaṃ samūho gāmatā. Evaṃ janatā, bandhutā, sahāyatā, nagaratā.

356, 381. Tadassa ṭhānamiyo ca.

“Tadassa ṭhāna” miccetasmiṃ atthe **iyapaccayo** hoti.

Madanassa ṭhānaṃ madaniyaṃ, bandhanassa ṭhānaṃ bandhaniyaṃ, mucchanassa ṭhānaṃ mucchaniyaṃ, evaṃ rajaniyaṃ, kamaniyaṃ, gamaniyaṃ, dussaniyaṃ, dassaniyaṃ.

357, 382. Upamatthāyitattaṃ.

Upamatthe **āyitatta**paccayo hoti.

Dhūmo viya dissati aduṃ vanam tadidaṃ dhūmāyitattaṃ, timiraṃ viya dissati aduṃ vanam tadidaṃ timirāyitattaṃ.

358, 383. Tannissitatthe lo.

“Tannissitatthe, tadassa ṭhāna” miccetasmiṃ atthe ca lapaccayo hoti.

Duṭṭhu nissitaṃ duṭṭhullaṃ, vedaṃ nissitaṃ vedallaṃ, duṭṭhu ṭhānaṃ duṭṭhullaṃ, vedassa ṭhānaṃ vedallaṃ.

359, 384. Ālu tabbahule.

Ālupaccayo hoti tabbahulatthe.

Abhijjhā assa pakati abhijjhālu, abhijjhā assa bahulā vā abhijjhālu. Evaṃ sītālu, dhajālu, dayālu.

360, 387. Ṅya tta tā bhāve tu.

Ṅyattatāiccete paccayā honti bhāvatthe.

Alasassa bhāvo ālasyaṃ, arogassa bhāvo ārogyaṃ. Paṃsukūlikassa bhāvo paṃsukūlikattaṃ, anodarikassa bhāvo anodarikattaṃ. Saṅgaṇikārāmassa bhāvo saṅgaṇikārāmatā, niddārāmassa bhāvo niddārāmatā.

Tuggahaṇena tṇapaccayo hoti. Puthujjanattaṃ, vedanattaṃ.

361, 388. Ṅa visamādīhi.

Ṅapaccayo hoti visamādīhi “tassa bhāvo” iccetasmiṃ atthe.

Visamassa bhāvo vesamaṃ, sucissa bhāvo socaṃ.

362, 389. Ramaṇīyādito kaṇa.

Ramaṇīyaiccevamādito kaṇa paccayo hoti “tassa bhāvo” iccetasmiṃ atthe.

Ramaṇīyassa bhāvo rāmaṇīyakaṃ, manuññassa bhāvo mānuññakaṃ.

363, 390. Visese taratamisikiyīṭhā.

Visesatthe **tara tama isika iya iṭṭha**iccete paccayā honti.

Sabbe ime pāpā, ayamimesaṃ visesena pāpoti pāpataro. Evaṃ pāpatamo, pāpisiko, pāpiyo, pāpiṭṭho.

364, 398. Tadassatthīti vī ca.

“Tadassatthi” iccetasmiṃ atthe vīpaccayo hoti.

Medhā yassa atthi, tasmim vā vijjatītimedhāvī. Evaṃ māyāvī.

Caggahaṇena sopaccayo hoti. Sumedhā yassa atthi, tasmim vā vijjatīti sumedhaso.

365, 399. Tapādito sī.

Tapādito sīpaccayo hoti “tadassatthi” iccetasmiṃ atthe.

Tapo yassa atthi tasmim̐ vā vijjatīti tapassī. Evaṃ yasassī, tejjassī.

266, 400. Daṇḍādito ikaī.

Daṇḍādito ika iccete paccayā honti “tadassatthi” iccetasmiṃ atthe.

Daṇḍo yassa atthi, tasmim̐ vā vijjatīti daṇḍiko, daṇḍī. Evaṃ māliko, māli.

367, 401. Madhvādito ro.

Madhuiccevamādito **ra**paccayo hoti “tadassatthi” iccetasmiṃ atthe.

Madhu yassa atthi, tasmim̐ vā vijjatīti madhuro. Evaṃ kuṅjaro, muggaro, mukharo, susiro, (sīsaro, sukaro, suṅkaro), subharo, sucīro, rucīro.

368, 402. Guṇādito vantu.

Guṇaiccevamādito **van**tupaccayo hoti “tadassatthi” iccetasmiṃ atthe.

Guṇo yassa atthi, tasmim̐ vā vijjatīti guṇavā. Evaṃ yasavā, dhanavā, paññavā, balavā, bhagavā.

369, 403. Satyādīhi mantu.

Satiiccevamādīhi **man**tupaccayohoti “tadassatthi” iccetasmiṃ atthe.

Sati yassa atthi, tasmim̐ vā vijjatīti satimā, evaṃ jutimā, rucimā, thutimā, dhitimā, matimā, bhāṇumā.

370, 405. Saddhāditoṇa.

Saddhāiccevamādito **ṇa** paccayo hoti “tadassatthi” iccetasmiṃ atthe.

Saddhā yassa atthi, tasmim̐ vā vijjatībhi saddho, evaṃ pañño, amaccharo.

371, 404. Āyussukārāsa mantumhi.

Āyussa anto **ukāro asā**deso hoti **mantumhi** paccaye pare.

Āyu assa atthi, tasmim̐ vā vijjatīti āyasmā.

372, 385. Tappakativacane mayo.

Tappakativacanathe **may**apaccayo hoti.

Suvaṇṇena pakataṃ kammaṃ sovaṇṇamayam̐. Evaṃ rūpiyamayaṃ jatumayaṃ, rajatamayam̐, iṭṭhakamayam̐, ayomayaṃ, mattikā mayam̐, dārumayaṃ, gomayaṃ.

373, 406. Saṅkhyāpūraṇe mo.

Saṅkhyāpūraṇatthe **mapaccayo** hoti.

Pañcannaṃ pūraṇo pañcama, evaṃ sattama, aṭṭhama, navama, dasama.

374, 408. Sa chassavā.

Chassa sakārādeso hoti vā saṅkhyāpūraṇatthe.

Channaṃ pūraṇo saṭṭho, chaṭṭho vā.

375, 412. Ekādito dasasī.

Ekādito dasassa ante ipaccayo hoti vā saṅkhyāpūraṇatthe.

Eko ca dasa ca ekādasa, ekādasannaṃ pūraṇī ekādasī. Pañcaca dasa ca pañcadasa, pañcadasannaṃ pūraṇī pañcadasī. Cattāro ca dasa ca catuddasa, catuddasannaṃ pūraṇī cātuddasī.

Pūraṇeti kimatthaṃ? Ekādasa, pañcadasa.

376, 257. Dase so niccañca.

Dasasadde pare niccaṃ **chassa so** hoti.

Soḷasa.

377, 0. Ante niggahitañca.

Tāsaṃ saṅkhyānaṃ ante niggahitāgamo hoti.

Pañcadasī, cātuddasī.

378, 414. Ti ca.

Tāsaṃ saṅkhyānaṃ ante **tikārāgamo** hoti. Vīsati, tiṃsati.

379, 258. La darānaṃ.

Dakāra rakārānaṃ saṅkhyānaṃ **lakārādeso** hoti. Soḷasa, cattālīsaṃ.

380, 255. Vīsati dasesu bā dvissa tu.

Vīsati dasaiccetesu dvissa bā hoti.

Bāvīsatiṅdriyāni, bārāsa manussā.

Tuggahaṇena dvissa du di do ādesā ca hontī. Durattaṃ, dirattaṃ, diguṇaṃ, dohaḷinī.

381, 254. Ekādito dassa ra saṅkhyāne.

Ekādito dasassa dakārassa rakāro hoti vā saṅkhyāne.

Ekārāsa, ekādasa, bārāsa, dvādasa.

Saṅkhyāneti kimatthaṃ? Dvādasāyatanāni.

382, 259. Aṭṭhādito ca.

Aṭṭhaiccevamādito ca **dasas**addassa **da**kārassa **ra**kārādeso hoti vā saṅkhyāne.

Aṭṭhārasa, aṭṭhadasa.

Aṭṭhāditoti kimatthaṃ? Pañcadasa, soḷasa.

Saṅkhyāneti kimatthaṃ? Aṭṭhadasiko.

383, 253. Dvekaṭṭhānamākāro vā.

Dvi eka aṭṭhaiccevesamanto **ā**kāro hoti vā saṅkhyāne.

Dvādasa, ekādasa, aṭṭhārasa.

Saṅkhyāneti kimatthaṃ? Dvidanto, ekadanto, ekacchanno, aṭṭhatthambho.

384, 407. Catucchehī tha ṭhā.

Catu chaiccevehi **tha ṭha**icceve paccayā honti saṅkhyāpūraṇatthe.

Catuttho, chaṭṭho.

385, 409. Dvitihi tiyo.

Dvi tiiccevehi **tiya**paccayo hoti saṅkhyāpūraṇatthe.

Dutiyo, tatiyo.

386, 410. Tiye dutāpi ca.

Dvi tiiccevesaṃ **du ta**icceve ādesā honti **tiya**paccaye pare.

Dutiyo, tatiyo.

Apiggahaṇena aññesupi **dvi**icceve **du**ādeso hoti. Durattaṃ.

Caggahaṇena **dvi**icceve **dikā**ro hoti. Dirattaṃ, diguṇaṃ saṅghāṭiṃ pārupetvā.

387, 411. Tesamaḍḍhūpapadena aḍḍhuḍḍha divaḍḍha diyaḍḍhaḍḍhatiyā.

Tesaṃ **catuttha dutiya tatiyānaṃ** aḍḍhūpapadānaṃ **aḍḍhaḍḍhudivaḍḍha diyaḍḍha aḍḍhatiyā**desā honti, **aḍḍhū**papadena sahanippajjante.

Aḍḍhena catuttho aḍḍhuḍḍho, aḍḍhena dutiyo divaḍḍho, aḍḍhena dutiyo diyaḍḍho, aḍḍhena tatiyo aḍḍhatiyō.

388, 68. Sarūpānamekasesvasakiṃ.

Sarūpānaṃ padabyañjanānaṃ ekaseso hoti asakiṃ. Puriso ca puriso ca purisā.

Sarūpānamiti kimatthaṃ? Hatthī ca asso ca ratho ca pattiko ca hatthiassarathapattikā,

Asakinti kimatthaṃ? Puriso.

389, 413. Gaṇane dasassa dviticatupañcacasattaatṭhanavakānaṃ vī ti cattāra paññā cha sattāsanavā yosu, yonañcīsamāsaṃ ṭhi ri tī tuti.

Gaṇane **dasassa** dvika tika catukka pañcaka chakka sattakaatṭhaka navakānaṃ sarūpānaṃ katekasesānaṃ yathāsankhyaṃ **vī ti cattāra paññā cha satta asa navaiccādesā** honti asakiṃ **yo**su, yonañca **īsaṃ āsaṃ ṭhi ri tī tī utiiccādesā** honti. Pacchā puna nippajjante.

Vīsaṃ, tiṃsaṃ, cattālīsaṃ, paññāsaṃ, saṭṭhi, sattari, sattati, asīti, navuti.

Asakinti kimatthaṃ? Dasa.

Gaṇaneti kimatthaṃ? Dasadasakā purisā.

390, 256. Catūpapadassa lopo tuttarapadādicassa cucopi navā.

Catūpapadassa gaṇane pariyāpannassa **tukārassa** lopo hoti, uttarapadādicakārassa **cucopi** ādesā honti navā.

Cuddasa, coddasa, catuddasa.

Apiggahaṇena anupapadassāpi padādicakārassa. Lopohoti navā, **cassa cucopi** honti. Tālīsaṃ, cattālīsaṃ, cuttālīsaṃ, cottālīsaṃ.

391, 423. Yadanupapannā nipātanā sijjhanti.

Ye saddā aniddiṭṭhalakkhaṇā, akkharapadabyañjanato, itthipumanapūmsakaliṅgato, nāmupasagganipātato, abyayībhāvasamāsataddhitākhyātato, gaṇanasankhyākālakārakappayogasaññāto, sandhipakativuddhilopāgamavikāraviparitato, vibhattivibhajanato ca, te nipātanā sijjhanti.

392, 418. Dvādito ko'nekatthecca.

Dviicevamādito **kapaccayo** hoti anekatthe ca, nipātanā sijjhanti.

Satassa dvikaṃ dvisataṃ, satassa tikaṃ tisataṃ, satassa catukkaṃ catusataṃ, satassa pañcakaṃ pañcasataṃ, satassa chakkaṃ chasataṃ, satassa sattaṃ sattaṃ, satassa atṭhakaṃ atṭhasataṃ, satassa navakaṃ navasataṃ, satassa dasakaṃ dasasataṃ, sahasaṃ hoti.

393, 415. Dasadasakaṃ satam dasakānaṃ satam sahasaṃca yomhi.

Gaṇane pariyāpannassa **dasadasakassa satam** hoti, **satadasakassa sahasam** hoti yomhi pare.

Satam, sahasam.

Dvikādīnaṃ taduttarapadānañca nippajjante yathāsankhyaṃ. Satassa dvikaṃ (tadidaṃ hoti) dvisataṃ, evaṃ tisataṃ, catusataṃ, pañcasataṃ, chasataṃ, sattaṃ, atṭhasataṃ, navasataṃ, dasasataṃ, sahasam hoti.

394, 416. Yāva taduttari dasaguṇitañca.

Yāva tāsam saṅkhyānaṃ uttari dasaguṇitañca kātabbamaṃ.

Taṃ yathā? Dasassa gaṇanassa dasaguṇitaṃ katvā satamaṃ hoti, satassa dasaguṇitaṃ katvā sahasamaṃ hoti, sahasassa dasaguṇitaṃ katvā dasasahasamaṃ hoti, dasasahasassa dasaguṇitaṃ katvāsatasahasamaṃ hoti, satasahasassa dasaguṇitaṃ katvādasasatasahasamaṃ hoti, dasasatasahasassadasaguṇitaṃ katvā koṭi hoti, koṭisatasahasassa sataguṇitaṃ katvā pakoṭi hoti. Evaṃ sesāpi yojetabbā.

Caggahaṇamaṃ visesanatthamaṃ.

395, 417. Sakanāmehi.

Yāsam pana saṅkhyānaṃ aniddiṭṭhanāmadheyānaṃ sakehi sakehi nāmehi nippajjante.

Satasahasānaṃ satamaṃ koṭi, koṭisatasahasānaṃ satamaṃ pakoṭi, pakoṭisatasahasānaṃ satamaṃ koṭipakoṭi, koṭipakoṭisatasahasānaṃ satamaṃ nahutaṃ, nahutasatasahasānaṃ satamaṃ ninnahutaṃ, ninnahutasatasahasānaṃ satamaṃ akkhobhiṇī. Tathā bindu, abbudaṃ, nirabbudaṃ, ahahaṃ, ababaṃ, aṭaṭaṃ, sogandhikaṃ, uppalaṃ, kumudaṃ, padumaṃ, puṇḍarikaṃ, kathānaṃ, mahākathānaṃ, asaṅkhyeyamaṃ.

396, 363. Tesamaṃ ṇo lopamaṃ.

Tesamaṃ paccayānaṃ **ṇo** lopamāpajjate.

Gotamassa apaccamaṃ gotamo. Evaṃ vāsiṭṭho. Venateyyo, ālasyamaṃ, ārogyamaṃ.

397, 420. Vibhāge dhā ca.

Vibhāgatthe ca **dhā**paccayo hoti.

Ekena vibhāgena ekadhā. Evaṃ dvidhā, tidhā, catudhā, pañcadhā, chadhā.

Ceti kimatthamaṃ? **Sopaccayo** hoti. Suttaso, byañjanaso, padaso.

398, 421. Sabbanāmehi pakāravacane tu thā.

Sabbanāmehi pakāravacanatthe **thā**paccayo hoti.

So pakāro tathā, taṃ pakāraṃ tathā, tena pakārena tathā, tassa pakārassa tathā, tasmā pakārā tathā, tassa pakārassa tathā, tasmimṃ pakāre tathā. Evaṃ yathā, sabbathā, aññathā, itarathā.

Tuggahaṇamaṃ kimatthamaṃ? **Tatthā**paccayo hoti. So pakāro tathatthā. Evaṃ yathatthā. Sabbathatthā, aññathatthā, itarathatthā.

399, 422. Kimimehi thamaṃ.

Kim imaicceteḥi thamaṃpaccayo hoti pakāravacanatthe.

Ko pakāro kathaṃ, kaṃ pakāraṃ kathaṃ, kena pakārena kathaṃ, kassa pakārassa kathaṃ, kasmā pakārā kathaṃ. Kassa pakārassa kathaṃ, kasmimṃ pakāre kathaṃ, ayaṃ pakāro itthaṃ, imaṃ pakāraṃ itthaṃ, iminā pakārena itthaṃ, imassa pakārassa itthaṃ, imasmā pakārā itthaṃ, imassa pakārassa itthaṃ, imasmimṃ pakāre itthaṃ.

400, 364. Vuddhādisarassa vā'samyogantassa saṇe ca.

Ādisarassa vā asaṃyogantassa ādibyañjanassa vā sarassa vuddhi hoti saṅakārake paccaye pare.

Ābhidhammiko, venateyyo, vāsiṭṭho, ālasyaṃ, ārogyaṃ.

Asaṃyogantasseti kimatthaṃ? Bhaggavo, manteyyo, kunteyyo.

401, 375. Māyūnamāgamo ṭhāne.

Iuiccetesam ādibhūtānaṃ mā vuddhi hoti. Tesu ca **e o** vuddhāgamo hoti ṭhāne.

Byākaraṇamadhīte veyyākaraṇiko, nyāyamadhīte neyyāyiko, byāvacchassa apaccaṃ veyyāvaccho, dvāre niyutto dovāriko.

402, 377. Āttañca.

Iuiccetesam āttañca hoti, **rikārāgamo** ca ṭhāne.

Issa bhāvo ārisyaṃ, iṇassa bhāvo ānyaṃ, usabhassa bhāvo āsabhaṃ, ujuno bhāvo ajjavaṃ, iccevamādi yojetabbā.

Yūnamiti kimatthaṃ? Apāyesu jāto āpāyi ko.

Ṭhāneti kimatthaṃ? Vematiko, opanayiko, opamāyiko, opāyiko.

403, 354. Kvacādimajjhuttarānaṃ dīgharassā paccayesu ca.

Kvacī ādimajjhauttarāiccetesam dīgharassā honti paccayesu ca apaccayesu ca.

Ādidīgho tāva – pākāro, nīvāro, pāsādo, pākaṭo, pātimokkho, pāṭikaṅkho iccevamādi.

Majjhedīgho tāva – aṅgamāgadhiko, orabbhamāgavīko iccevamādi.

Uttaradīgho tāva – khantī paramaṃ tapo titikkhā, añjanā giri, koṭarā vanaṃ, aṅgulī iccevamādi.

Ādirasso tāva – pageva iccevamādi.

Majjherasso tāva – sumedhaso suvaṇṇadharehi iccevamādi.

Uttararasso tāva – bhovādi nāma so hoti, yathābhāvi guṇena so iccevamādi. Aññepi yathājinavacanānuparodhena yojetabbā.

Caggahaṇena apaccayesu cāti atthaṃ samucceti,

404, 370. Tesu vuddhilopāgamavikāraviparītādesā ca.

Tesu ādimajjhuttaresu yathājinavacanānuparodhena kvacī vuddhi hoti, kvacī lopo hoti, kvacī āgamo hoti, kvacī vikāro hoti, kvacī viparīto hoti, kvacī ādeso hoti.

Ādivuddhi tāva – ābhidhammiko, venateyyo iccevamādi.

Majjhevuddhi tāva – sukhasēyyaṃ, sukhakāri dānaṃ, sukhakāri sīlaṃ iccevamādi.

Uttaravuddhi tāva – kāliṅgo, māgadhiko, paccakkhadhammā iccevamādi.

Ādilopo tāva – tālisaṃ iccevamādi.

Majjhelo tāva – kattukāmo, kumbhakāraputto, vedallaṃ iccevamādi.

Uttaralo tāva – bhikkhu, bhikkhunī iccevamādi.

Ādiāgamo tāva – vutto bhagavatā iccevamādi.

Majjheāgamo tāva – sasīlavā, sapaññavā iccevamādi.

Uttaraāgamo tāva – vedallaṃ iccevamādi.

Ādivikāro tāva – ārisyaṃ, āṇyaṃ, āsabhaṃ, ajjavaṃ iccevamādi.

Majjhevikāro tāva – varārisyaṃ, parārisyaṃ iccevamādi.

Uttaravikāro tāva – yāni, tāni, sukhāni iccevamādi.

Ādiviparīto tāva – uggate sūriye uggacchati iccevamādi.

Majjheviparīto tāva – samuggacchati, samuggate sūriye iccevamādi.

Uttaraviparīto tāva – digu, diguṇaṃ iccevamādi.

Ādiādeso tāva – yūnaṃ iccevamādi.

Majjheādeso tāva – nyāyogā iccevamādi.

Uttaraādeso tāva – sabbaseyyo, sabbaseṭṭho, cittaṃ iccevamādi. Evaṃ yathājinavacanānuparodhena sabbattha yojetabbā.

405, 365. Ayuvaṇṇānañcāyo vuddhi.

A iti akāro, **i** īti ivaṇṇo, **u** ūti uvaṇṇo, tesam akāraivaṇṇuvaṇṇānaṃ **ā e** ovuddhiyo honti yathāsaṅkhyam, **ā ī ū**vuddhi ca.

Ābhidhammiko, venateyyo, oḷumpiko.

Puna **vuddhiggaṇaṃ** kimatthaṃ? Uttarapadavuddhibhāvatthaṃ, aṅgamagadhehi āgatāti aṅgamāgadhiḱā. Nigamajanapadesu jātāti negamajānapadā. Purimajanapadesu jātāti porimajānapadā. Sattāhe niyuttoti sattāhikā, catuvijje niyuttoti cātuvijjikā. Iccevamādī yojetabbā.

Vuddhiccanena kvattho? Vuddhādisarassa vā'samyogantassa saṇe ca.

Iti nāmakappe taddhitakappo aṭṭhamo kaṇḍo.

Taddhitakappo niṭṭhito.

6. Ākhyātakappa

Paṭhamakaṇḍa

(Ka)

Ākhyātasāgaramathajjatanī taraṅgaṃ,
Dhātujjalaṃ vikaraṇāgamakālamīnaṃ;
Lopānubandhariyamattavibhāgatīraṃ,
Dhīrā taranti kavino puthubuddhināvā.

(Kha)

Vicittasaṅkhāraparikkhitaṃ imaṃ,
Ākhyātasaddaṃ vipulaṃ asesato;
Paṇāmya sambuddhamanantagocaraṃ,
Sugocaraṃ yaṃ vadato suṇātha me.

(Ga)

Adhikāre maṅgale ceva, nipphanne cāvadhāraṇe;
Anantare ca pādāne, **athasaddo** pavattati.

416, 429. **Atha pubbāni vibhattīnaṃ cha parassapadāni.**

Atha sabbāsaṃ vibhattīnaṃ yāni yāni pubbakāni **cha** padāni, tāni tāni **parassapadasaṅgāni** honti.

Taṃ yathā? **Ti anti, si tha, mi ma.**

Parassapadam iccanena kvattho? Kattari parassapadaṃ.

407, 439. **Parānyattanopadāni.**

Sabbāsaṃ vibhattīnaṃ yāni yāni parāni **cha** padāni. Tāni tāni **attanopadasaṅgāni** honti.

Taṃ yathā? **Te ante, se vhe, e mhe.**

Attanopadam iccanena kvattho? Attanopadāni bhāve ca kammani.

408, 431. **Dve dve paṭhama majjhimuttamapurisā.**

Tāsaṃ sabbāsaṃ vibhattīnaṃ parassapadānaṃ, attanopadānaṃ **dve dve** padāni **paṭhamamajjhimuttamapurisasaṅgāni** honti.

Taṃ yathā? **Ti anti** iti paṭhamapurisā, **si tha** iti majjhimapurisā, **mi ma** iti uttamapurisā. Attanopadānampi **te ante** iti paṭhamapurisā, **se vhe** iti majjhimapurisā, **e mhe** iti uttamapurisā. Evaṃ sabbattha.

Paṭhamamajjhimuttamapurisam iccanena kvattho? Nāmamhi payujjamānepi tulyādhikaraṇe paṭhamo, tumhe majjhimo, amhe uttamo.

409, 441. **Sabbesamekābhidhāne paro puriso.**

Sabbesaṃ tiṇṇaṃ paṭhamamajjhimuttama purisānaṃ ekābhidhāne **paro puriso** gahetabbo.

So ca paṭhati, tvaṅca paṭhasi, **tumhe paṭhatha**. So ca pacati, tvaṅca pacasi. **Tumhe pacatha**. Evaṃ sesāsu vibhattīsu **paro puriso** yojetabbo.

410, 432. Nāmamhi payujjamānepi tulyādhikaraṇe paṭhamo.

Nāmamhi payujjamānepi appayujjamānepi tulyādhikaraṇe **paṭhamapuriso** hoti.

So gacchati, te gacchanti.

Appayujjamānepi – gacchati, gacchanti.

Tulyādhikaraṇeti kimatthaṃ? Tena haññase tvam devadattena.

411, 436. Tumhe majjhimo.

Tumhe payujjamānepi appayujjamānepi tulyādhikaraṇe **majjhimapuriso** hoti.

Tvam yāsi, tumhe yātha.

Appayujjamānepi – yāsi, yātha.

Tulyādhikaraṇeti kimatthaṃ? Tayā paccate odano.

412, 437. Amhe uttamo.

Amhe payujjamānepi appayujjamānepi tulyādhikaraṇe **uttamapuriso** hoti.

Ahaṃ yajāmi, mayaṃ yajāma.

Appayujjamānepi – yajāmi, yajāma.

Tulyādhikaraṇeti kimatthaṃ? Mayā ijgate buddho.

413, 427. Kāle.

“Kāle” iccetaṃ adhikāratthaṃ veditabbaṃ.

414, 428. Vattamānā paccuppanne.

Paccuppanne kāle **vattamānā**vibhatti hoti.

Pāṭaliputtaṃ gacchati, sāvatthiṃ pavisati.

415, 451. Āṇatyā siṭṭhe’ nuttakāle pañcamī.

Āṇatyatthe ca **āsīsatthe** ca anuttakāle **pañcamī** vibhatti hoti.

Karotu kusalaṃ, sukhaṃ te hotu.

416, 454. Anumatiparikappatthesu sattamī.

Anumatyatthe ca **parikappatthe** ca anuttakāle **sattamī** vibhatti hoti.

Tvam gaccheyyāsi, kimahaṃ kareyyāmi.

417, 460. Apaccakkhe parokkhāṭite.

Apaccakkhe atīte kāle **parokkhā**vibhatti hoti.

Supine kilamāha, evaṃ kila porāṇāhu.

418, 456. Hiyyopabhuti paccakkhe hiyyattanī.

Hiyyopabhuti atīte kāle paccakkhe vā apaccakkhe vā **hiyyattanī** vibhatti hoti.

So agamā maggaṃ, te agamū maggaṃ.

419, 469. Samīpe'jjatanī.

Ajjappabhuti atīte kāle paccakkhe vā apaccakkhe vā samīpe **ajjatanī**vibhatti hoti.

So maggaṃ agamī, te maggaṃ agamuṃ.

420, 471. Māyoge sabbakāle ca.

Hiyyattanīajjatanīccetā vibhattiyo yadā **māyogā**, tadā **sabbakāle** ca honti.

Mā gamā, mā vacā, mā gamī, mā vacī.

Caggahaṇena pañcamīvibhattipi hoti. Mā gacchāhi.

421, 473. Anāgate bhavissantī.

Anāgate kāle **bhavissantī** vibhatti hoti.

So gacchissati, karissati. Te gacchissanti, karissanti.

422, 475. Kriyātipanne'tīte kālātipatti.

Kriyātipannamate atīte kāle **kālātipatti** vibhatti hoti.

So ce taṃ yānaṃ alabhissā, agacchissā. Te ce taṃ yānaṃ alabhissamsu, agacchissamsu.

423, 426. Vattamānā ti anti, si tha, mi ma, te ante, se vhe, e mhe.

Vattamānā iccesā saññā hoti ti anti, si tha, mi ma, te ante, se vhe, e mhe iccetesam **dvādasannaṃ** padānaṃ.

Vattamānā iccanena kvattho? Vattamānā paccuppanne.

424, 450. Pañcamī tu antu, hitha, mima, taṃ antaṃ, ssu vho, e āmase.

Pañcamīccesā saññā hoti tu antu, hi tha, mima, taṃ antaṃ, ssu vho, e āmase iccetesam **dvādasannaṃ** padānaṃ.

Pañcamīccanena kvattho? Āṇatyāsiṭṭhe, nuttakāle pañcamī.

425, 453. Sattamī eyya eyyuṃ, eyyā si eyyā tha, eyyāmi eyyāma, etha eraṃ, etho eyyāvho, eyyaṃ eyyāmhe.

Sattamī iccesā saññā hoti eyya eyyuṃ, eyyāsi eyyātha, eyyāmi eyyāma, etha eraṃ, etho, eyyāvho, eyyaṃ eyyāme iccetesam **dvādasannaṃ** padānaṃ.

Sattamī iccanena kvattho? Anumatiparikappatthesu sattamī.

426, 459. Parokkhā au ettha, aṃmha, tthare, ttho vho, iṃ mhe.

Parokkhā iccesā saññā hoti a u, ettha, aṃ mha, ttha re ttho vho, iṃ mhe iccetesam **dvādasannaṃ** padānaṃ.

Parokkhā iccanena kvattho? Apaccakkhe parokkhātīte.

427, 455. Hiyyattanī āū, ottha, aṃmhā, tthatthuṃ, se vhaṃ, iṃ mhase.

Hiyyattanī iccesā saññā hoti ā ū, o ttha, aṃ mhā, ttha tthuṃ, se vhaṃ, iṃ mhase iccetesam **dvādasannaṃ** padānaṃ.

Hiyyattanī iccanena kvattho? Hiyyopabhuti paccakkhe hiyyattanī.

428, 468. Ajjatanī ī uṃ, o ttha, iṃmhā, ā ū, se vhaṃ, aṃ mhe.

Ajjatanī iccesā saññā hoti ī uṃ, o ttha, iṃmhā, ā ū, sevhaṃ, aṃ mhe iccetesam **dvādasannaṃ** padānaṃ.

Ajjatanī iccanena kvattho? Samīpejjatanī.

429, 472. Bhavissantī ssati ssanti, ssasi ssatha, ssāmi ssāma, ssate ssante, ssase ssavhe, ssaṃ ssāmhe.

Bhavissantī iccesā saññā hoti ssati ssanti, ssasi ssatha, ssāmi ssāma, ssate ssante, ssase ssavhe, ssaṃ ssāmhe iccetesam **dvādasannaṃ** padānaṃ.

Bhavissantī iccanena kvattho? Anāgate bhavissantī.

430, 373. Kālātipatti ssā ssaṃsu, sse ssatha, ssaṃ ssāmhā, ssatha sissu, ssase ssavhe, ssiṃ ssāmhase.

Kālātipatti iccesā saññā hoti ssā ssaṃsu, sse ssatha, ssaṃ ssāmhā, ssatha sissu, ssase ssavhe, ssiṃ ssāmhase iccetesam **dvādasannaṃ** padānaṃ.

Kālātipatti iccanena kvattho? Kriyātipanne' tīte kālātipatti.

431, 458. Hiyyattanī sattamī pañcamī vattamānā sabbadhātukaṃ.

Hiyyattanādayo catasso vibhattiyo sabbadhātuka saññā honti.

Agamā, gaccheyya, gacchatu, gacchati.

Sabbadhātuka iccanena kvattho? Ikārāgamo asabbadhātukamhi.

Iti ākhyātakappe paṭhamo kaṇḍo.

Dutiyakaṇḍa

432, 362. Dhātuliṅgehi parā paccayā.

Dhātuliṅgaiccetehi parā paccayā honti.

Karoti, gacchati. Yo koci karoti, taṃ añño “karohi karohi” iccevaṃ bravīti, atha vā karontaṃ payojayati = kāreti. Saṅgho pabbatamiva attānamācarati = pabbatāyati. Taḷākaṃ samuddamiva attānamācarati = samuddāyati, saddo ciccītamiva attānamācarati = ciccīṭāyati, vasiṭṭhassa apaccāṃ vasiṭṭho. Evamaññepi yojetabbā.

433, 528. Tija gupa kita māne hi kha cha sā vā.

Tija gupa kita mānu iccete hi dhātūhi **kha cha sa** iccete paccayā honti vā.

Titikkhati, jigucchati, tikicchati, vīmaṃsati.

Vāti kimatthaṃ? Tejati, gopati, māneti.

434, 534. Bhuja ghasa hara su pādīhi tumicchathesu.

Bhuja ghasa hara su pāiccevamādīhi dhātūhi tumicchathesu kha cha saiccete paccayā honti vā.

Bhottumicchati=bubhukkhati, ghasitumicchati=jighacchati, haritumicchati=jigīsati, sotumicchati=sussusati, pātumicchati=pivāsati.

Vāti kimatthaṃ? Bhottumicchati.

Tumicchathesūti kimatthaṃ? Bhuñjati.

435, 536. Āya nāmato kattūpamānādācāre.

Nāmato kattūpamānā ācāratthe **āyapaccayo** hoti.

Saṅgho pabbatamiva attānamācarati = pabbatāyati, taḷākaṃ samuddamiva attānamācarati = samuddāyati, saddo ciccītamiva attānamācarati = ciccīṭāyati. Evamaññepi yojetabbā.

436, 537. Īyūpamānā ca.

Nāmato upamānā ācāratthe **īyapaccayo** hoti.

Achattaṃ chattaṃmiva ācarati =chattīyati, aputtaṃ puttaṃmiva ācarati=puttīyati.

Upamānāti kimatthaṃ? Dhammaṃ ācarati.

Ācāreti kimatthaṃ? Achattaṃ chattaṃmiva rakkhati. Evamaññepi yojetabbā.

437, 538. Nāmamhā’tticchatthe.

Nāmamhā attano icchatthe **īyapaccayo** hoti.

Attano pattamicchati = pattīyati. Evaṃ vatthīyati, parikkhārīyati, cīvarīyati, dhanīyati, ghaṭīyati.

Atticchattheti kimatthaṃ? Aññassa pattamicchati. Evamaññepi yojetabbā.

438, 540. Dhātūhi ñe ñaya ñāpe ñāpayā kāritāni hetvatthe.

Sabbehi dhātūhi **ñeñaya ñāpe ñāpayā**iccete paccayā honti **kāritasaññā** ca hetvatthe.

Yo koci karoti, taṃ añño “karohi karohi” iccevaṃ bravīti, atha vā karontaṃ payojayati = kāreti, kārayati, kārāpeti, kārā payati. Ye keci karonti, te aññe “karotha karotha” iccevaṃ bruvanti = kārenti, kārayanti, kārāpeti, kārāpayanti. Yo koci pacati, taṃ añño “pacāhi pacāhi” iccevaṃ bravīti, atha vā pacantaṃ payojayati = pāceti, pācayati, pācāpeti, pācāpayati. Ye keci pacanti, te aññe “pacatha pacatha” iccevaṃ bruvanti = pācenti, pācayanti, pācāpeti, pācāpayanti. Evam bhaṇeti, bhaṇayati, bhaṇāpeti, bhaṇāpayati. Bhaṇenti, bhaṇayanti, bhaṇāpeti, bhaṇāpayanti. Tathariva aññepi yojetabbā.

Hetvattheti kimatthaṃ? Karoti, pacati.

Atthaggaṇaena alapaccayo hoti, jotalati.

439, 539. Dhāturūpe nāmasmā ñayo ca.

Tasmā nāmasmā **ñayapaccayo** hoti **kāritasaññā** ca dhāturūpe sati.

Hatthinā atikkamati maggaṃ = atihatthayati, vīṇāya upagāyati gītaṃ = upavīṇayati, daḥhaṃ karoti vīriyaṃ = daḥhayati, visuddhā hoti ratti = visuddhayati.

Caggahaṇa āra ālaiccete paccayā honti. Santaṃ karoti = santāratī, upakkamaṃ karoti = upakkamālati.

440, 445. Bhāvakammesu yo.

Sabbehi dhātūhi bhāvakammesu **yapaccayo** hoti.

Ṭhīyate, bujjhate, paccate, labbhate, karīyate, yujjate, uccate.

Bhāvakammesūti kimatthaṃ? Karoti, pacati, paṭhati.

441, 447. Tassa cavaggayakāravakārattaṃ sadhātvantassa.

Tassa **yapaccayassa cavaggayakāravakārattaṃ** hoti dhātūnaṃ antena saha yathāsambhavaṃ.

Vuccate, vuccante, uccate, uccante, paccate, paccante. Majjate, majjante, yujjate, yujjante. Bujjhate, bujjhante, kujjhate, kujjhante, ujjhate, ujjhante. Haññate, haññante. Kayyate, kayyante. Dibbate, dibbante.

442, 448. Ivaṇṇāgamo vā.

Sabbehi dhātūhi **yamhi** paccaye, pare ivaṇṇāgamo hoti vā.

Karīyate, karīyati, gacchīyate, gacchīyati.

Vāti kimatthaṃ? Kayyate.

443, 449. Pubbarūpañca.

Sabbehi dhātūhi **yapaccayo** pubbarūpamāpajjate vā.

Vuḍḍhate, phallate, dammate, sakkate, labbhate, dissate.

444, 501. Tathā kattari ca.

Yathā heṭṭhā bhāvakkammesu **yapaccayassa ādeso** hoti tathā kattaripi **yapaccayassa ādeso** kātabbo.

Bujjhati, vijjhati, maññati, sibbati.

445, 433. Bhūvādito a.

Bhūiccevamādito dhātugaṇato apaccayo hoti kattari.

Bhavati, paṭhāti, pacati, jayati.

446, 509. Rudhādito niggahitapubbañca.

Rudhaiccevamādito dhātugaṇato apaccayo hoti kattari, pubbe niggahitāgamo hoti.

Rundhati, chindati, bhindati.

Caggahaṇena i ī e oicete paccayā honti niggahitapubbañca.

Rundhiti, rundhīti, rundheti, rundhoti, sumbhoti, parisumbhoti.

447, 510. Divādito yo.

Divuiccevamādito dhātugaṇato yapaccayo hoti kattari.

Dibbati, thibbati, yujjhati, vijjhati, bujjhati.

448, 512. Svādito ṇu ṇā uṇā ca.

Suiccevamādito dhātugaṇato ṇu ṇā u ṇāicceete paccayā honti kattari.

Abhisuṇoti, abhisuṇāti, saṃvuṇoti, saṃvuṇāti, āvuṇoti, āvuṇāti, pāvuṇoti, pāvuṇāti.

449, 513. Kiyādito nā.

Kīiccevamādito dhātugaṇato nāpaccayo hoti kattari.

Kiṇāti, jināti, dhunāti, munāti, lunāti, punāti.

450, 517. Gahādito ppa ṇhā.

Gahaiccevamādito dhātugaṇato ppaṇhāicceete paccayā honti kattari.

Gheppati, gaṇhāti.

451, 520. Tanādito oyirā.

Tanuiccevamādito dhātugaṇato o yiraicceete paccayā honti kattari.

Tanoti, tanohi, karoti, karohi, kayi rati, kayirāhi.

452, 525. Curādito, ñe ñayā.

Curaiçcevamādito dhātugaṇato **ñe ñaya**icçete paccayā honti kattari, kāritasaññā ca.

Coreti, corayati, cinteti, cintayati, manteti, mantayati.

453, 444. Attanopadāni bhāve ca kammani.

Bhāve ca kammani ca attanopadāni honti.

Uccate, uccante, majjate, majjante, yujjate, yujjante, kujjhate, kujjhante, labbhate, labbhante, kayyate, kayyante.

454, 440. Kattari ca.

Kattari ca attanopadāni honti.

Maññate, rocate, socate, bujjhate, jāyate.

455, 530. Dhātuppaccayehi vibhattiyo.

Dhātuniddiṭṭhehi paccayehi **khādikāritante**hi vibhattiyo honti.

Titikkhati, jigucchati, vīmaṃsati, samuddāyati, puttīyati, kāreti, pāceti.

456, 430. Kattari parassapadaṃ.

Kattari parassapadaṃ hoti.

Karoti, pacati, paṭhāti, gacchati.

457, 424. Bhūvādayo dhātavo.

Bhūiçcevamādayo ye saddagaṇā, te dhātusaññā honti.

Bhavati, bhavanti, carati, caranti, pacati, pacanti, cintayati, cintayanti, hoti, honti, gacchati, gacchanti.

Iti ākhyātakappe dutiyo kaṇḍo.

Tatiyakaṇḍa

458, 461. Kvacādivaṇṇānamekassarānaṃ dvebhāvo.

Ādībhūtānaṃ vaṇṇānaṃ ekassarānaṃ kvaci dvebhāvo hoti.

Titikkhati, jigucchati, tikicchati, vīmaṃsati, bubhukkhati, pivāsati, daddallati, dadāti, jahāti, caṅkamati.

Kvacīti kimatthaṃ? Kampati, calati.

459, 462. Pubbo'bbhāso.

Dvebhūtassa dhātussa yo pubbo, so **abbhāsasañño** hoti.

Dadhāti, dadāti, babbhūva.

460, 506. Rasso.

Abbhāse vattamānassa sarassa rasso hoti. Dadhāti, jahāti.

461, 464. Dutiyacatutthānaṃ paṭhamatatiyā.

Abbhāsagatānaṃ dutiyacatutthānaṃ paṭhamatatiyā honti.

Ciccheda, bubhukkhati, babbhūva, dadhāti.

462, 476. Kavaggassa cavaggo.

Abbhāse vattamānassa **kavaggassa ca** vaggo hoti.

Cikicchati, jigucchati, jighacchati, jigīsati, jaṅgamati, caṅkamati.

463, 532. Mānakitānaṃ vatattaṃ vā.

Mānakitāiccesamaṃ dhātūnaṃ abbhāsagatānaṃ **vakāra takārattaṃ** hoti vā yathāsaṅkhyamaṃ.

Vīmaṃsati, tikicchati.

Vāti kimatthaṃ? Cikicchati.

464, 504. Hassa jo.

Abbhāse vattamānassa **hakārassa jo** hoti.

Jahāti, juhvati, juhōti, jahāra.

465, 463. Antassivaṇṇākāro vā.

Abbhāsassa antassa ivaṇṇo hoti, **akāro vā**.

Jigucchati, pivāsati, vīmaṃsati, jighacchati, babbhūva, dadhāti.

Vāti kimatthaṃ? Bubhukkhati.

466, 489. Niggahitañca.

Abbhāsassa ante niggahitāgamo hoti vā.

Caṅkamati, cañcalati, jaṅgamati.

Vāti kimatthaṃ? Pivāsati, daddallati.

467, 533. Tato pāmānānaṃ vā maṃ sesu.

Tato abbhāsato **pāmāna**iccesam dhātūnaṃ **vāmaṃ**iccete ādesā honti yathāsankhyaṃ sapaccaye pare.

Pivāsati, vīmaṃsati.

468, 462. Ṭhā tiṭṭho.

Ṭhāiccetassa dhātussa **tiṭṭhā**deso hoti vā.

Tiṭṭhati, tiṭṭhatu, tiṭṭheyya, tiṭṭheyyuṃ.

Vāti kimatthaṃ? Ṭhāti.

469, 494. Pā pivo.

Pāiccetassa dhātussa **pivā**deso hoti vā.

Pivati, pivatu, piveyya, piveyyuṃ.

Vāti kimatthaṃ? Pāti.

470, 514. Ñāssa jā jaṃ nā.

Ñāiccetassa dhātussa **jā jaṃ nā**desā honti vā.

Jānāti, jāneyya, jāniyā, jāññā, nāyati.

471, 483. Disassa passa dissa dakkhā vā.

Disaiccetassa dhātussa **passa dissa dakkha**iccete ādesā honti vā.

Passati, dissati, dakkhati, adakkha.

Vāti kimatthaṃ? Addasa.

472, 531. Byañjanantassa co chapaccayesu ca.

Byañjanantassa dhātussa **co** hoti **chapaccayesu** paresu.

Jigucchati, tikicchati, jighacchati.

473, 529. Ko khe ca.

Byañjanantassa dhātussa **ko** hoti **khapaccaye** pare.

Titikkhati, bubhukkhati.

474, 535. Harassa gīse.

Haraiccetassa dhātussa sabbasseva **gī**ādeso hoti **sapaccaye** pare.

Jigīsati.

475, 565. Brūbhūnamāhabhūvā parokkhāyaṃ.

Brūbhūicceṭesaṃ dhātūnaṃ **āhabhūva**icceṭe ādesā honti yathāsankhyaṃ parokkhāyaṃ vibhattiyaṃ.

Āha, āhu, babhūva, babhūvu.

Parokkhāyamiti kimatthaṃ? Abracuṃ.

476, 442. Gamissanto ccho vā sabbāsu.

Gamuicceṭassa dhātussa anto **makāro ccho** hoti vā sabbāsu paccayavibhattīsu.

Gacchamāno, gacchanto. Gacchati, gameti. Gacchatu, gametu. Gaccheyya. Gameyya. Agacchā, agamā. Agacchī, agamī. Gacchissati, gamissati. Agacchissā, agamissā.

Gamisseti kimatthaṃ? Icchati.

477, 479. Vacassajjatanimhi makāro o.

Vacaicceṭassa dhātussa **akāro ottamāpajjate** ajjatanimhi vibhattimhi.

Avoca. Avocuṃ.

Ajjatanimhīti kimatthaṃ? Avaca, avacū.

478, 438. Akāro dīghaṃ hi mi mesu.

Akāro dīghamāpajjate himimaicceṭesu vibhattīsu.

Gacchāhi, gacchāmi, gacchāma, gacchāmhe.

Mikāraggaḥaṇena hivibhattimhi **akāro kvaci** na dīghamāpajjate. Gacchahi.

479, 452. Ha lopam vā.

Hivibhatti lopamāpajjate vā.

Gaccha, gacchāhi, gama, gamāhi, gamaya, gamayāhi.

Hīti kimatthaṃ? Gacchati, gamayati.

480, 490. Hotissarehohe bhavissantimhissassa ca.

Hūicceṭassa dhātussa saro **e ha oha** ettamāpajja te bhavissantimhi, **ssassa** ca lopo hoti vā.

Hehiti, hehinti, hohiti, hohinti, heti, henti, hehissati, hehissanti, hohissati, hohissanti, hessati, hessanti.

Hūti kimatthaṃ? Bhavissati, bhavissanti.

Bhavissantimhīti kimatthaṃ? Hoti.

481, 524. Karassa sapaccayassa kāho.

Karaiccetassa dhātussa sapaccayassa **kāhā**deso hoti vā bhavissantimhi vibhattimhi, **sassa** ca niccaṃ lopo hoti.

Kāhati, kāhiti, kāhasi, kāhisi, kāhāmi, kāhāma.

Vāti kimatthaṃ? Karissati, karissanti.

Sapaccayaggahaṇena aññehipi bhavissantiyā vibhattiyā **khāmi khāma chāmi chāma**iccādayo ādesā hontī. Vakkhāmi, vakkhāma, vacchāmi, vacchāma.

Iti ākhyātakappe tatiyo kaṇḍo.

Catutthakaṇḍa**482, 508. Dādantassaṃ mi mesu.**

Dāiccetassa dhātussa antassa **aṃ** hoti **mimaiccetesu**.

Dammi, damma.

483, 527. Asaṃyogantassa vuddhi kārite.

Asaṃyogantassa dhātussa kārite vuddhi hoti.

Kāreti, kārenti, kārayati, kārayanti, kārāpeti, kārāpenti, kārāpayati, kārāpayanti.

Asaṃyogantasseti kimatthaṃ? Cintayati, mantayati.

484, 542. Ghaṭādīnaṃ vā.

Ghaṭādīnaṃ dhātūnaṃ asaṃyogantānaṃ vuddhi hoti vā kārite.

Ghāṭeti, ghaṭeti, ghāṭayati, ghaṭayati, ghāṭāpeti, ghaṭāpeti, ghāṭāpayati, ghaṭāpayati, gāmeti, gameti, gāmayati, gamayati, gāṃāpeti, gāṃāpeti. Gāṃāpayati, gāṃāpayati.

Ghaṭādīnamiti kimatthaṃ? Kāreti.

485, 434. Aññesu ca.

Aññesu ca paccayesu sabbesaṃ dhātūnaṃ asaṃyogantānaṃ vuddhi hoti.

Jayati, hoti, bhavati.

Caggahaṇena ṇupaccayassāpi vuddhi hoti. Abhisuṇoti.

486, 543. Guha dusānaṃ dīghaṃ.

Guha dusaiccetesaṃ dhātūnaṃ saro dīghamāpajjate kārite.

Gūhayati, dūsayati.

487, 478. Vaca vasa vahādīnamukāro vassa ye.

Vaca vasa vahaiccevamādīnaṃ dhātūnaṃ vakārassa ukāro hoti yapaccaye pare.

Uccate, vuccati, gussati, vuyhati.

488, 481. Ha vipariyayo lo vā.

Hakārassa vipariyayo hoti yapaccaye pare, yapaccayassa ca lo hoti vā.

Vulhati, vuyhati.

489, 519. Gahassa ghe ppe.

Gahaiccetassa dhātussa sabbassa ghekāro hoti ppapaccaye pare.

Ghepati.

490, 518. Halo po ṇhāmi.

Gahaiccetassa dhātussa hakārassa lopo hoti ṇhāmi paccaye pare.

Gaṇhāti.

491, 523. Karassa kāsattamajjatanimhi.

Karaiccetassa dhātussa sabbassa kāsattaṃ hoti vā ajjatanimhi vibhattimhi.

Akāsi, akāsuṃ. Akari, akarūṃ.

Kāsattamitibhāvaniddesena aññatthāpi sāgamo hoti. Ahosi, adāsi.

492, 499. Asasmā mimānaṃ mhimhā' ntalopo ca.

Asaiccetāya dhātuyā mimaiccetesam vibhattīnaṃ mhimhādesā honti vā, dhātvantassa lopo ca.

Amhi, amha, asmi, asma.

493, 498. Thassa tthattaṃ.

Asaiccetāya dhātuyā thassa vibhattissa tthattaṃ hoti, dhātvantassa lopo ca.

Attha.

494, 495. Tissa tthittaṃ.

Asaiccetāya dhātuyā tissa vibhattissa tthittaṃ hoti, dhātvantassa lopo ca.

Atthi.

495, 500. Tussa tthuttaṃ.

Asaiccetāya dhātuyā tussa vibhattissa tthuttaṃ hoti, dhātvantassa lopo ca.

Atthu.

496, 497. Simhi ca.

Asasseva dhātussa **simhi** vibhattimhi antassa lopo ca hoti.

Ko nu tvamasi mārīsa.

497, 477. Labhasmā ī imnaṃ ttha tthaṃ.

Labhaiccetāya dhātuyā ī imnaṃ vibhattīnaṃ **ttha tthaṃ**ādesā honti, dhātvantassa lopo ca.

Alattha, alatthaṃ.

498, 480. Kusasmā dī cchi.

Kusaiccetāya dhātuyā īvibhattissa **cchi**hoti, dhātvantassa lopo ca.

Akkocchi.

499, 507. Dādhātussa dajjaṃ.

Dāiccetassa dhātussa sabbassa **dajjā**deso hoti vā.

Dajjāmi, dajjeyya, dadāmi, dadeyya.

500, 486. Vadassa vajjaṃ.

Vadaiccetassa dhātussa sabbassa **vajjā**deso hoti vā.

Vajjāmi, vajjeyya, vadāmi, vadeyya.

501, 443. Gamissa ghammaṃ.

Gamuiccetassa dhātussa sabbassa **ghammā**deso hoti vā.

Ghammatu. Ghammāhi, ghammāmi.

Vāti kimatthaṃ? Gacchatu, gacchāhi, gacchāmi.

502, 493. Yamhi dā dhā mā ṭhā hā pā mahamathādīnamī.

Yamhi paccaye pare **dā dhā mā ṭhā hā pā maha matha** iccevamādīnaṃ dhātūnaṃ anto ikāramāpajjate.

Dīyati, dhīyati, mīyati, ṭhīyati, hīyati, pīyati, mahīyati, mathīyati.

503, 485. Yajassādissi.

Yajaiccetassa dhātussa ādissa ikārādeso hoti yapaccaye pare.

Ijjate mayā buddho.

504, 470. Sabbato uṃ iṃsu.

Sabbehi dhātūhi uṃvibhattissa iṃsuādeso hoti.

Upasaṅkamaṃsu, nisīdiṃsu.

505, 482. Jara marānaṃ jīra jiyya miyyā vā.

Jara mara iccetesam dhātūnaṃ **jīra jiyya miyyā**desā honti vā.

Jīrati, jīranti, jiyyati, jiyyanti, miyyati, miyyanti, marati, maranti.

506, 496. Sabbatthā' sassādilopo ca.

Sabbattha vibhattipaccayesu **asaiccetassa** dhātussa ādissa lopo hoti vā.

Siyā, santi, sante, samāno.

Vāti kimatthaṃ? Asi.

507, 501. Asabbadhātuke bhū.

Asasseva dhātussa **bhū**hoti vā asabbadhātuke.

Bhavissati. Bhavissanti.

Vāti kimatthaṃ? Āsum.

508, 515. Eyyassa ñāto iyā ñā.

Eyyassa vibhattissa **ñā**iccetāya dhātuyā parassa **iyā ñā**ādesā honti vā.

Jāniyā, jaññā.

Vāti kimatthaṃ? Jāneyya.

509, 516. Nāssa lopo yakāratthaṃ.

Ñāiccetāya dhātuyā parassa **nā**paccayassa lopo hoti vā, **yakārattha**ṅca.

Jaññā, nāyati.

Vāti kimatthaṃ? Jānāti.

510, 487. Lopañcettamakāro.

Akārapaccayo lopamāpajjate, etthaṅca hoti vā.

Vajjemi, vademi, vajjāmi, vadāmi.

511, 521. Uttamokāro.

Okārapaccayo uttamāpajjate vā.

Kurute, karoti.

Okāroti kimatthaṃ? Hoti.

512, 522. Karassākāro ca.

Karaiccetassa dhātussa **akāro** **uttamāpajjate** vā.

Kurute, taroti, tubbanti, kayirati.

Karasseti kimatthaṃ? Sarati, marati.

513, 435. O ava sare.

Okārassa dhātvantassa sare pare **avādeso** hoti.

Cavati. Bhavati.

Oti kimatthaṃ? Jayati.

514, 491. E aya.

Ekārassa dhātvantassa sare pare **ayādeso** hoti.

Nayati, jayati.

515, 541. Te āvāyā kārīte.

Te **o** eiccete **āva āyādeso** pāpuṇanti kārīte.

Lāveti, nāyeti.

Yogavibhāgena aññasmimpi **ekārassa āyādeso** hoti. Gāyati, gāyanti.

516, 466. Ikārāgamo asabbadhātukamhi.

Sabbasmiṃ asabbadhātukamhi **ikārāgamo** hoti.

Gamissati, karissati, labhissati, pacissati.

Asabbadhātukamhīti kimatthaṃ? Gacchati, karoti, labhati, pacati.

517, 488. Kvaci dhātuvibhattipaccayānaṃ dīgha viparītādesalopāgamā ca.

Idha ākhyāte aniddiṭṭhesu sādhanesu kvaci dhātuvibhattipaccayānaṃ dīghaviparītādesalopāgamaiccetāni kāriyāni jinavacanānurūpāni kātabbāni.

Jāyati, kareyya, jāniyā, siyā, kare, gacche, jaññā, vakkhetha, dakkhetha, dicchati, agacchi, agacchuṃ, ahosi, ahesuṃ iccevamādīni aññānīpi sādhanāni yojetabbāni.

518, 446. Attanopadāni parassapadattaṃ.

Attanopadāni kvaci parassapadattamāpajjante.

Vuccati, labbhati, paccati.

Kvacīti kimatthaṃ? Karīyate, labbhate, paccate.

519, 457. Akārāgamo hiyyattanīajjatanīkālātipattīsu.

Kvacī akārāgamo hoti **hiyyattanī ajjatanīkālātipattī**iccetāsu vibhattīsu.

Agamā, agamī, agamissā.

Kvacīti kimatthaṃ? Gamā, gamī, gamissā.

520, 502. Brūto ī timhi.

Brūiccetāya dhātuyā **ī**karāgamo hoti **timhi** vibhattimhi.

Bravīti.

521, 425. Dhātussanto lopo'nekasarassa.

Dhātussa anto kvacī lopo hoti anekasarassa.

Gacchati, sarati, marati.

Anekasarasseti kimatthaṃ? Pāti, yāti, vāti.

Kvacīti kimatthaṃ? Mahīyati, mathīyati.

522, 476. Isuyamūnamanto ccho vā.

Isu yamu iccetesam dhātūnam anto **ccho** hoti vā. Icchati, niyacchati.

Vāti kimatthaṃ? Esati, niyamati.

523, 526. Kāritānaṃ ṇo lopaṃ.

Kāritaiccetesam paccayānaṃ **ṇo** lopamāpajjate.

Kāreti, kārayati, kārapeti, kārapayati.

Sāsanatthaṃ samuddiṭṭhaṃ, mayākhyātaṃ samāsato;
Sakaṃ buddhivisesena, cintayantu vicakkhaṇā.

Iti ākhyātakappe catuttho kaṇḍo.

Ākhyātakappo niṭṭhito.

7. Kibbidhānakappa

Paṭhamakaṇḍa

(Ka)

Buddhaṃ ñāṇasamuddaṃ, sabbaññuṃ lokahetu'khīṇamatiṃ;
Vanditvā pubbamahaṃ, vakkhāmi sasādhanaṃ hi kitakappaṃ.

(Kha)

Sādhanaṃ hi payogaṃ,
Āhu payogaṃ matthañca;
Atthesu visāradamatayo,
Sāsanassudharā jinassa matā.

(Ga)

Andho desakavikalo,
Ghatamadhutelāni bhājanena vinā;
Naṭṭho naṭṭhāni yathā,
Payogavikalo tathā attho.

(Gha)

Tasmā saṃrakkhaṇatthaṃ, munivacanatthassa dullabhassāhaṃ;
Vakkhāmi sissakahitaṃ, kitakappaṃ sādhanena yutaṃ.

524, 561. Dhātuyā kammādimhi ṇo.

Dhātuyā kammādimhi **ṇapaccayo** hoti.

Kammaṃ karotīti kammakāro, evaṃ kumbhakāro, mālākāro, kaṭṭhakāro, rathakāro, rajatakāro, suvaṇṇakāro, pattaḅgāho, tantavāyo, dhaññamāyo, dhammakāmo, dhammacāro.

525, 565. Saññāyama nu.

Saññāyamabhidheyāyaṃ dhātuyā kammādimhi **akārapaccayo** hoti, nāmamhi ca **nukārāgamo** hoti.

Ariṃ dametīti arindamo, rājā. Vessaṃ taratīti vessantaro, rājā. Taṇhaṃ karotīti taṇhaṅkaro, bhagavā. Medhaṃ karotīti medhaṅkaro, bhagavā. Saraṇaṃ karotīti saraṇaṅkaro, bhagavā. Dīpaṃ karotīti dīpaṅkaro, bhagavā.

526, 567. Pure dadā ca iṃ.

Purasadde ādimhi **dadaiccetāya** dhātuyā **akārapaccayo** hoti, **purasadassa akārassa** ca iṃ hoti.

Pure dānaṃ adāsīti purindado devarājā.

527, 568. Sabbato ṇvu tvāvī vā.

Sabbato dhātuto kammādimhi vā akammādimhi vā **akāra ṇvu tu āvīccete** paccayā honti.

Taṃ karotīti takkaro, hitaṃ karotīti hitakaro, vineti ettha, etenāti vā vinayo nissāya naṃ vasatīti nissayo.

Ṇvumhi – rathaṃ karotīti rathakārako, annaṃ, dadātīti annadāyako, vineti satteti vināyako, karotīti kārako, dadātīti dāyako, netīti nāyako.

Tumhi – taṃ karotīti takkattā, tassa kattāti vā takkattā. Bhojanaṃ dadātīti bhojanadātā, bhojanassa dātāti vā bhojanadātā. Karotīti kattā. Saratīti saritā.

Āvīmhi – bhayaṃ passatīti bhayadassāvī iccevamādi.

528, 577. Visa ruja padādito ṇa.

Visa ruja padaiccevamādīhi dhātūhi ṇa paccayo hoti.

Pavisatīti paveso, rujatīti rogo, uppajjatīti uppādo, phusatīti phasso, ucatīti oko, bhavatīti bhāvo, ayatīti āyo, sammā bujjhatīti sambodho, viharatīti vihāro.

529, 580. Bhāve ca.

Bhāvatthābhidheyye sabbadhātūhi **ṇa**paccayo hoti.

Paccate, pacanaṃ vā pāto, cajate, cajanāṃ vā cāgo, evaṃ yāgo, yogo, bhāgo, paridāho.

530, 584. Kvi ca.

Sabbadhātūhi **kvi**paccayo hoti.

Sambhavatīti sambhū, visesena bhavatīti vibhū, bhujena gacchatīti bhujago, saṃ attānaṃ khanati, saṃ saṭṭhu khanatīti vā saṅkho.

531, 589. Dharādīhi rammo.

Dharaiccevamādīhi dhātūhi rammapaccayo hoti.

Dharati tenāti dhammo, karīyate tanti kammaṃ.

532, 590. Tassilādīsu ṇītvāvī ca.

Sabbehi dhātūhi **tassilādīsvatthesu ṇī tu āvī** iccete paccayā honti.

Piyaṃ pasaṃsituṃ sīlaṃ yassa rañño, so hoti rājā piyapasamsī, brahmaṃ carituṃ sīlaṃ yassa puggalassa so hoti puggalo brahmacārī, pasayha pavattitūṃ sīlaṃ yassa rañño, so hoti rājā pasayhapavatthā, bhayaṃ passitūṃ sīlaṃ yassa samaṇassa, so hoti samaṇo bhayadassāvī iccevamādi.

533, 591. Sadda ku dha cala maṇḍattharudhādīhiyu.

Sadda kudha cala maṇḍatthehi ca **rucādīhi** ca dhātūhi **yupaccayo** hoti **tassilādīsvatthesu**.

Ghosanasīlo ghosano, bhāsanāsīlo bhāsano. Evaṃ viggaho kātabbo. Kodhano, dosano, calano, kampano, phandano, maṇḍano, vibhūsano, rocano, jotano, vaḍḍhano.

534, 562. Pārādigamimhā rū.

Gamuiccetamhā dhātumhā pārasaddādimhā rūpaccayo hoti **tassilādīsvatthesu**.

Bhavassa pāraṃ bhavapāraṃ, bhavapāraṃ gantuṃ sīlaṃ yassa purisassa, so hoti puriso bhavapāragū.

Tassilādīsvīti kimatthaṃ? Pāraṅgato.

Pārādigamimhāti kimatthaṃ? Anugāmī.

535, 593. Bhikkhādīto ca.

Bhikkhaiccevamādīhi dhātūhi rūpaccayo hoti **tassilādīsvatthesu**.

Bhikkhanasīlo yācanasīlo bhikkhu, vijānanasīlo viññū.

536, 594. Tanatyādīnaṃ ṇuko.

Hanatyādīnaṃ dhātūnaṃ ante **ṇuka**paccayo hoti **tassilādīsvatthesu**.

Āhananasīlo āghātuko, karaṇasīlo kāruko.

537, 566. Nu niggahitaṃ padante.

Padante **nukārāgamo** niggahitamāpajjate.

Ariṃ dametīti arindamo, rājā. Vessaṃ taratīti vessantaro, rājā. Pabhaṃ karotīti pabhaṅkaro, bhagavā.

538, 595. Saṃhanāññāya vā ro gho.

Sampubbāya **hana**iccetāya dhātuyā, aññāya vā dhātuyā **rap**paccayo, **hanassa** ca **gho** hoti.

Samaggaṃ kammaṃ samupagacchatīti saṅgho, samantato nagarassa māhire khaññatīti parikhā, antaṃ karotīti antako.

Samīti kimatthaṃ? Upahananaṃ upaghāto.

539, 558. Ramhi ranto rādino.

Ramhi paccaye pare sabbo dhātvanto rakārādi lopo hoti.

Antako, pāragū, satthā, diṭṭho iccevamādi.

540, 545. Bhāvakammesu tabbānīyā.

Bhāvakammaicceteesvatthesu **tabba anīya**iccete paccayā honti sabbadhātūhi.

Bhavitabbaṃ, bhavanīyaṃ, āsitabbaṃ, āsanīyaṃ, pajjitabbaṃ, pajjanīyaṃ, kattabbaṃ, karaṇīyaṃ, gantabbaṃ, gamanīyaṃ.

541, 552. Ṇyo ca.

Bhāvakammesu sabbadhātūhi ṇyapaccayo hoti.

Kattabbaṃ kāriyaṃ, jetabbaṃ jeyyaṃ, netabbaṃ neyyaṃ, iccevamādi.

Caggahaṇena teyyapaccayo hoti. Ṇātabbaṃ ṇāteyyaṃ, daṭṭheyyaṃ, patteyyaṃ iccevamādi.

542, 557. Karamhā ricca.

Karaiccetamhā dhātumhā riccapaccayo hoti bhāvakammesu.

Kattabbaṃ kiccaṃ.

543, 555. Bhūto'bba.

Bhūiccetāya dhātuyā nyapaccayassa ūkārena saha abbādeso hoti bhāvakammesu.

Bhavitabbo bhabbo, bhavitabbaṃ bhabbaṃ.

544, 556. Vada mada gamu yuja garahākārādīhi jja mma gga yheyā gāro vā.

Vada mada gamu yuja garahākārantaiccevamādīhi dhātūhi nyapaccayassa yathāsaṅkhyāṃ jja mma gga yha eyyādesā honti vā dhātvantena saha, garassaṃ ca gāro hoti bhāvakammesu.

Vattabbaṃ vajjaṃ, madanīyaṃ majjaṃ, gamanīyaṃ gammaṃ, yojanīyaṃ yoggaṃ, garahitabbaṃ gārayhaṃ, dātabbaṃ deyyaṃ, pātabbaṃ peyyaṃ, hātabbaṃ heyyaṃ, mātabbaṃ meyyaṃ, ñātabbaṃ ñeyyaṃ, iccevamādi.

545, 548. Te kiccā.

Ye paccayā **tabbā**dayo **riccantā**, te **kiccasaññāti** veditabbā.

Kiccasaññāya kiṃpayojanaṃ? Bhāvakammesu kiccattakhatthā.

546, 562. Aññe kita.

Aññe paccayā **kita** eva saññā honti.

Kita saññāya kiṃpayojanaṃ? Kattari kita.

547, 596. Nandādīhi yu.

Nandādīhi dhātūhi **yupaccayo** hoti **bhāvakammesu.**

Nandīyate nandanaṃ, ninditabbaṃ vā nandanaṃ, gahaṇīyaṃ gahaṇaṃ, caritabbaṃ caraṇaṃ, evaṃ sabbattha yojetabbā.

548, 597. Kattukaraṇapadesesu ca.

Kattukaraṇapadesaiccevesvatthesu ca **yupaccayo** hoti.

Kattari tāva – rajaṃ haratīti rajoharaṇaṃ toyāṃ.

Karaṇe tāva – karoti tenāti karaṇaṃ.

Padese tāva – tiṭṭhanti tasminti ṭhānaṃ. Evaṃ sabbattha yojetabbā.

549, 550. Rahādito ṇa.

Rakārahakārādyantehi dhātūhi **anādesassa nassa ṇo** hoti.

Karoti tenāti karaṇaṃ, pūreti tenāti pūraṇaṃ. Gahaṇīyaṃ tenāti gahaṇaṃ. Evamaññepi yojetabbā.

Iti kibbidhānakappe paṭhamo kaṇḍo.

Dutiyakaṇḍa

550, 546. Nādayo tekālikā.

Nādayo paccayā yupaccayantā **tekālikāti** veditabbā.

Kumbhaṃ karoti akāsi karissatīti kumbhakāro, karoti akāsi karissati tenāti karaṇaṃ. Evamaññepi yojetabbā.

551, 598. Saññāyaṃ dā dhāto i.

Saññāyamabhidheyāyaṃ **dā dhāto** ipaccayo hoti.

Paṭhamaṃ ādīyatīti ādi, udakaṃ dadhātīti udami, mahodakāni dadhātīti mahodadhi, vālāni dadhātīti tasminti vāladhi, sammā dhīyatīti sandhi.

552, 609. Ti kita cāsiṭṭhe.

Saññāyamabhidheyāyaṃ sabbadhātūhi tipaccayo hoti, **kita** ca āsiṭṭhe.

Jino janaṃ bujjhatūti jinabuddhi, dhanaṃ assa bhavatūti dhanabhūti, bhavatūti bhūto, bhavatūti bhāvo, dhammo janaṃ dadātūti dhammadinno, vaḍḍhatūti vaḍḍhamāno. Evamaññepi yojetabbā.

553, 599. Itthiyamatiyavo vā.

Itthiyamabhidheyāyaṃ sabbadhātūhi **akāra ti yu** iccete paccayā honti vā.

Jīratīti jarā, maññatīti mati, cetayatīti cetanā, vedayatīti vedanā. Evamaññepi yojetabbā.

554, 601. Karato ririya.

Karato itthiyamanitthiyaṃ vā abhikheyāyaṃ **ririya**paccayo hoti vā.

Kattabbā kiriyā, karaṇīyaṃ kiriyaṃ.

555, 612. Atīte tatavantutāvī.

Atīte kāle sabbadhātūhi **tatavantutāvī**iccete paccayā honti.

Huto, hutavā, hutāvī. Vusito, vusitavā, vusitāvī. Bhutto, bhuttavā, bhuttāvī.

556, 622. Bhāvakammesu ta.

Bhāvakammesu atīte kāle **ta**paccayo hoti sabbadhātūhi.

Bhāve tāva – tassa gītaṃ, naccaṃ, naṭṭaṃ, hasitaṃ.

Kammani tāva – tena bhāsitaṃ, desitaṃ.

557, 606. Budhagamāditthe kattari.

Budhagamuiccavamādīhi dhātūhi tadatthe gamyamāne **tap**accayo hoti kattari sabbakāle.

Sabbe saṅkhatāsaṅkhate dhamme bujjhati abujjhi bujjhissatīti buddho, saraṇaṅgato, samathaṅgato, amathaṅgato, jānāti ajāni jānissatīti ñāto, iccevamādi.

558, 602. Jito ina sabbattha.

Jiiccetāya dhātuyā **in**apaccayo hoti sabbakāle kattari.

Pāpake akusale dhamme jināti ajini jinissatīti jino.

556, 603. Supato ca.

Supaiccetāya dhātuyā **in**apaccayo hoti kattari, bhāve ca.

Supatīti supinaṃ, supīyate supinaṃ.

560, 604. Īsaṃdusūhi kha.

Īsaṃdususaddādīhi sabbadhātūhi **kh**apaccayo hoti.

Īsassayo, dussayo, sussayo bhavatā, īsakkaraṃ, dukkaraṃ, sukaraṃ, bhavatā.

561, 636. Icchatthesu samānakattukesu tave tuṃ vā.

Icchatthesu samānakattukesu sabbadhātūhi **tav**etuṃiccete paccayā honti sabbakāle kattari.

Puññāni kātave, saddhammaṃ sotu micchati.

562, 638. Arahasakkādīsu ca.

Arahasakkādīsu ca atthesu sabbadhātūhi **t**uṃpaccayo hoti.

Ko taṃ ninditumarahati, sakkā jetuṃ dhanena vā. Evamaññepi yojetabbā.

563, 639. Pattavacane alamatthesu ca.

Pattavacane **al**amatthesu sabbadhātūhi **t**uṃpaccayo hoti.

Alameva dānāni dātuṃ, alameva puññāni kātuṃ.

564, 640. Pubbakāle' kakattukānaṃ tuna tvāna tvāvā.

Pubbakāle ekakattukānaṃ dhātūnaṃ **tun**atvāna **tv**āiccete paccayā honti vā.

Kātuna kammaṃ gacchati, akātuna puññaṃ kilissati, sattā sutvāna dhammaṃ modanti, ripuṃ jītvāna vasati, dhammaṃ sutvāna'ssa etadahosi, ito sutvāna amutra kathayanti, sutvā jānissāma. Evaṃ sabbattha yojetabbā.

565, 646. Vattamāne mānantā.

Vattamāne kāle sabbadhātūhi **mānaantaiccete** paccayā honti.

Saramāno rodati. Gacchanto gaṇhāti.

566, 574. Sāsādīhi ratthu.

Sāsaiccevamādīhi dhātūhi **ratthupaccayo** hoti.

Sāsātīti satthā, sāsati hiṃsatīti vā satthā.

567, 575. Pātoritu.

Pāiccetāya dhātuyā **ritupaccayo** hoti.

Pāti puttanti pitā.

568, 576. Mānādīhi rātu.

Mānaiccevamādīhi dhātūhi **rātupaccayo** hoti, **ritu** paccayo ca.

Dhammena puttaṃ mānetīti mātā, pubbe bhāsātīti bhātā, mātāpitūhi dhārīyatīti dhītā.

569, 610. Āgamā tuko.

Āiccādimhā **gamito tukapaccayo** hoti.

Āgacchatīti āgantuko, bhikkhu.

570, 611. Bhabbe ika.

Gamuiccetamhā dhātumhā **ikapaccayo** hoti bhabbe. Gamissati gantuṃ bhabboti gamiko, bhikkhu.

Iti kibbidhānakappe dutiyo kaṇḍo.

Tatīyakaṇḍa

571, 624. Paccayādaniṭṭhā nipātanā sijjhanti,

Saṅkhyānāmasamāsataddhitākhyātakitakappamhi sappaccayā ye saddā aniṭṭhaṅgatā, te sādhanena nirakkhitvā sakehi sakehi nāmehi nipātanā sijjhanti.

Saṅkhyāyaṃ tāva – **ekassa etā** hoti, **dasassa ca dakārassa rakārādeso** hoti. Eko ca dasa ca ekārassa.

Dvissa bā hoti, **dasassa ca dakārassa rakārādeso** hoti, dve ca dasa ca bārassa.

Dvissa bā hoti, **dasassa ca vīsaṃ** hoti. Dve ca vīsaṅca bāvīsaṃ.

Chassa so hoti, **dasassa ca dakārassa ḷo** hoti, cha ca dasa ca soḷasa.

Chaāyatanamhi **chassa saḷo** hoti, saḷāyatanam. Evaṃ sesā saṅkhyā kātābbā.

Nāmike tāva-**ima samāna aparāiccetehi** jjaḷḷu paccayā honti, **ima samānasaddānañca** akārasakārādesā honti. Imasmim kāle aḷḷa, aḷḷu, samāne kāle saḷḷa, saḷḷu, aparasmim kāle aparajja, aparajju.

Samāse tāva – bhūmigato, apāyagato, issarakataṃ. Sallaviddho, kathinadussaṃ, corabhayaṃ, dhaññarāsi, saṃsāradukkhaṃ, pubbāparaṃ.

Taddhite tāva – vāsittḥo, bhāradvājo, bhaggavo, paṇḍavo, kāleyyo.

Ākhyāte tāva – “asa bhāve”’ti dhātuto vattamānesu ekavacanabahuvacanesu ekavacanassa **tissa sso** hoti antena saha, bahuvacanassa **antissa ssu** hoti antena saha. Evamassa vacanīyo, evamassu vacanīyā.

Āṇattiyam **hissa ssu** hoti vā, gacchassu, gacchāhi.

Kitake tāva – **vada hanaiccevamādīhi** dhātūhi **kapaccayo** hoti, **vadassa ca vādo** hoti, **hanassa ca ghāto** hoti. Vādako, ghātako.

Naṭadhātuto tapañcayassa cca tṭādesā honti antena saha. Naccaṃ, naṭṭaṃ. Icevamādayo nipātanā sijaḥanti.

572, 625. Sāsa disato tassa riṭṭho ca.

Sāsa disaiccevamādīhi dhātūhi **tapaccayassa riṭṭhādeso** hoti ṭhāne.

Anusittḥo so mayā, diṭṭhaṃ me rūpaṃ.

Caggahaṇena kiccatakārassa ca **tum** paccayassa **ca raṭṭharaṭṭhumādesā** honti. Dassanīyaṃ daṭṭhabbaṃ. Daṭṭhum vihāraṃ gacchanti samaṇānaṃ.

573, 626. Sādisanta puccha bhanja hansādīhiṭṭho.

Sakāranta puccha bhanja hansa iccevamādīhi dhātūhi **tapaccayassa saḥādibyañjanena tṭhādeso** hoti ṭhāne.

Tuṭṭho, ahinā daṭṭho naro, mayā puṭṭho, bhaṭṭho, pabhaṭṭho, haṭṭho, pahaṭṭho, yiṭṭho. Evamaññepi dhātavo sabbattha yojetabbā.

574, 613. Vasato uṭṭha.

Vasaiccetamhā dhātumhā takārapaccayassa saḥādibyañjanena uṭṭhādeso hoti ṭhāne.

Vassaṃvuṭṭho.

575, 614. Vassa vā vu.

Vasasseva dhātussa **tapaccaye** pare **vakārassa ukārādeso** hoti vā.

Vusitaṃ brahmacariyaṃ, uṭṭho. Vuṭṭho vā.

576, 607. Dha dha bha ye hi dha dhā ca.

Dha dha bha haiccevamantehi dhātūhi **takārapaccayassa yathākkamaṃ dha dhādesā** honti.

Yathā? Buddho bhagavā, vaḍḍho bhikkhu, laddhaṃ me patthacīvaram, agginā daḍḍhaṃ vanam.

577, 628. Bhanjato gvo ca.

Bhanjato dhātumhā **takārapaccayassa ggo** ādeso hoti saḥādi^{ya}ñjanena.

Bhaggo.

578, 560. Bhujādīnamanto no dvi ca.

Bhujaiccevamādīnaṃ dhātūnaṃ anto no hoti, **tapaccayassa ca** dvitāvo hoti.

Bhutto, bhuttāvī, catto, satto, ratto, yutto, vivitto.

579, 629. Vaca vāvu.

Vacaiccetassa dhātvassa vakārassa **ukārādeso** hoti anto **cakāro** no hoti, **tapaccayassa ca** dvebhāvo hoti vā.

Vuttaṃ bhagavatā, uttaṃ vā.

580, 630. Gupādīnañca.

Gupaiccevamādīnaṃ dhātūnaṃ anto ca byañjano no hoti, **tapaccayassa ca** dvebhāvo hoti.

Sugutto, catto, litto, santatto, utto, vivitto, sitto. Evamaññepi yojetabbā.

581, 616. Tarādīhi iṇṇo.

Taraiccevamādīhi dhātūhi **tapaccayassa iṇṇādeso** hoti, anto ca byañjano no hoti.

Taratīti tiṇṇo, uttaratīti uttiṇṇo, saṃpūrātīti sampuṇṇo, turatīti tuṇṇo, parijīratīti parijiṇṇo, ākiratīti ākiṇṇo.

582, 631. Bhidādīto inna anna iṇāvā.

Bhidiiccevamādīhi dhātūhi **tapaccayassa inna anna iṇādesā** honti vā, anto ca byañjano no hoti.

Bhinditabboti bhinno, chindīyatīti chinno, ucchindīyitthāti ucchinno, dīyatīti dinno, nisīdatīti nisinno, suṭṭhu chādīyatīti suchanno, khidatīti khinno, rodatīti runno, khīṇā jāti.

Vāti kimatthaṃ? Bhijjatīti bhitti.

583, 617. Susa paca sakato kkha kkā ca.

Susa paca sakaiccevamādīhi dhātūhi **tapaccayassa kkhakkādesā** honti, anto ca byañjano no hoti.

Sussatīti sukkhaṃ, kaṭṭhaṃ, paccatīti pakkhaṃ, phalaṃ. Sakati samattheti, pūjetīti vā sakko, sujampati.

584, 618. Pakkamādīhi nto ca.

Pakkamaiccevamādīhi dhātūhi tapaccayassa ntoādeso hoti, anto ca no hoti.

Pakkamatīti pakkanto, vibbhamatīti vibbhanto, saṅkanto, khanto, santo, danto, vanto.

Caggahaṇaṃ kimatthaṃ? Teheva dhātūhi tapaccayassanti hoti. Anto ca no hoti. Kanti, khanti. Evaṃ sabbattha.

585, 619. Janādīnamā timhi ca.

Janaiccevamādīnaṃ dhātūnaṃ antassa byañjanaṃ āttaṃ hoti tapaccaye pare, timhi ca.

Ajanīti jāto, jananaṃ jāti.

Timhīti kimatthaṃ? Aññasmimpi paccaye pare ākāranivattanatthaṃ. Janitvā, janitā, janituṃ, janitabbaṃ iccevamādi.

586, 600. Gama khana hana ramādīnamanto.

Gama khana hana ramuiccevamādīnaṃ dhātūnaṃ anto byañjano no hoti vā tapaccaye pare timhi ca.

Sundaraṃ nibbānaṃ gacchatīti sugato. Sundaraṃ nibbānaṃ gacchatīti sugati, khatam, khati. Upahataṃ, upahati. Rato, rati, mato, mati.

Vāti kimatthaṃ? Ramato, ramati.

587, 632. Rakāro ca.

Rakāro ca dhātūnamantabhūto no hoti tapaccaye, pare timhi ca.

Pakārena karīyatīti pakato, paṭhamaṃ karīyatīti pakati, visarīyatīti visato, visati.

588, 620. Thāpānami ī ca.

Thā pāiccevesaṃ dhātūnaṃ antassa ākāraṃ ikāra ikārādesā honti yathāsaṅkhyam tapaccaye pare, timhi ca.

Yatra thito, thiti, pīto, pīti.

589, 621. Hantehi ho hassa lo vā adahanahānaṃ.

Hakārantehi dhātūhi tapaccayassa hakārādeso hoti, hakāraṃ dhātvantassa lo hoti vā adahanahānaṃ.

Āruhitthāti āruḷho. Gāḷho, bāḷho. Mūḷo.

Adahanahānaṃ kimatthaṃ? Dayhatīti daḍḍho, saṃsuṭṭhu nayhatīti sannaddho.

Iti kibbidhānakappe tatiyo kaṇḍo.

Catutthakaṇḍa

590, 579. Namhiraṇjassa jo bhāvakaṇḍesu.

Ñamhi paccaye pare ranjaiccetassa dhātussa antabhūtassa njakārassa joādeso hoti **bhāvakaṇṇesu**.

Rañjanaṃ rāgo, ranjanti etenāti rāgo.

Bhāvakaṇṇesūti kimatthaṃ? Ranjatīti raṅgo.

591, 544. Hanassa ghāto.

Hanaiccetassa dhātussa sabbassa **ghātā**deso hoti **ñamhi** paccaye pare.

Upahanatīti upaghāto, gāvo hanatīti goghātako.

592, 503. Vadho vā sabbattha.

Hanaiccetassa dhātussa **vadhā**deso hoti vā sabbattha ṭhānesu.

Hanatīti vadho, vadhako, avadhi, ahani vā.

593, 564. Ākārantaṇṇamāyo.

Ākārantaṇṇaṃ dhātūnaṃ antassa **ākārassa āyā**deso hoti **ñamhi** paccaye pare.

Dadātīti dāyako, dānaṃ dātuṃ sīlaṃ yassāti dānadāyī, majjamaṃ dātuṃ sīlaṃ yassāti majjadāyī, nagaraṃ yātuṃ sīlaṃ yassāti nagarayāyī.

564, 582. Pura samupa parihi karotissa kha kharā vā tapaccayesuca.

Pura samupa pariiccetehi karotissa dhātussa **kha kharā**desā honti vā **tapaccaye** pare, **ñamhi** ca.

Pure karīyatīti purakkhato, sammā karīyatīti saṅkhato, upagantvā karīyatīti upakkhato, parisamantato karotīti parikkhāro, saṅkarīyatīti saṅkhāro.

Vāti kimatthaṃ? Upagantvā karotīti upakāro.

595, 637. Tave tunādīsu kā.

Tave tunaiccavamādīsu paccayesu karotissa dhātussa **kā**ādeso hoti vā.

Kātave, kātuṃ, kattūṃ vā, kātuna, kattuna vā.

596, 551. Gama khana hanādīnaṃ tuṃ tabbādīsu na.

Gama khana hanaiccevamādīnaṃ dhātūnaṃ antassa **nakāro** hoti vā **tuṃ tabbādīsu** paccayesu.

Gantuṃ, gamituṃ, gantabbaṃ, gamitabbaṃ. Khantuṃ. Khanituṃ, khantabbaṃ, khanitabbaṃ. Hantuṃ, hanituṃ, hantabbaṃ. Hanitabbaṃ. Mantuṃ, manituṃ, mantabbaṃ, manitabbaṃ.

Ādiggaṇṇaṃ kimatthaṃ? **Tunaggaṇṇatthaṃ**. Gantuna, khantuna, hantuna, mantuna.

597, 641. Sabbehi tunādīnaṃ yo.

Sabbehi dhātūhi **tunādīnaṃ** paccayānaṃ **yakārādeso** hoti vā.

Abhivandīya, abhivanditvā, ohāya, ohitvā, upanīya, upanetvā, passiya, passitvā, uddissa, uddisitvā, ādāya, ādiyitvā.

598, 643. Canantehi raccam.

Cakāranakārantehi dhātūhi **tunādīnaṃ** paccayānaṃ **raccādeso** hoti vā.

Vivicca, āhacca, uhacca.

Vāti kimatthaṃ? Hantvā.

599, 644. Disā svāna svāntalopo ca.

Disaiccetāya dhātuyā **tunādīnaṃ** paccayānaṃ **svānasvādesā** honti, antalopo ca.

Disvāna, disvā.

600, 645. Ma ha da bhehi mma yha jja bbha ddhā ca.

Ma ha da bha iccevamantehi dhātūhi **tunādīnaṃ** paccayānaṃ **mma yha jja bbha ddhā** ādesā honti vā antalopo ca.

Āgamma, āgamitvā, okkamma. Okkamitvā, paggayha, paggaṇhitvā, uppajja, uppajjitvā, ārabha, ārabhitvā, āradha, ārabhitvā.

601, 334. Taddhitasamāsakitakā nāmaṃ vā' tave tunādīsu ca.

Taddhitasamāsakitakaiccevamantā saddānāmaṃva daṭṭhabbā **tave tuna tvāna tvādīpaccayante** vajjetvā.

Vāsiṭṭho, pattadhammo, kumbhakāro iccevamādi.

602, 6. Dumhi garu.

Dumhi akkhare yo pubbo akkharo, so garukova daṭṭhabbo.

Bhitvā, chitvā, datvā, hutvā.

603, 7. Dīgho ca.

Dīgho ca saro garukova daṭṭhabbo.

Āhāro, nadī, vadhū, te dhammā, opanayiko.

604, 684. Akkharehi kāra.

Akkharatthehi akkharābhidheyyehi **kārapaccayo** hoti payoge sati.

A eva akāro, ā eva ākāro, ya eva yakāro.

605, 647. Yathāgamamikāro.

Yathāgamaṃ sabbadhātūhi sabbapaccayesu ikārāgamo hoti.

Kāriyaṃ, bhavitabbaṃ, janitabbaṃ, viditabbaṃ, karitvā, icchitaṃ.

606, 642. Dadhantato yo kvaci.

Dakāradhakārantāya dhātuyā yathāgamaṃ yakārāgamo hoti kvaci **tunādīsu** paccayesu.

Buddho loka uppajjitvā, dhammaṃ bujjhitvā.

Dadhantatoti kimatthaṃ? Labhitvā.

Kvacīti kimatthaṃ? Uppādetvā.

Iti kibbidhānakappe catuttho kaṇḍo.

Pañcamakaṇḍa

607, 578. Niggahita saṃyogādino.

Saṃyogādibhūto **nakāro** niggahitamāpajjate.

Raṅgo, bhaṅgo, saṅgo.

608, 623. Sabbattha ge gī.

Geiccetassa dhātussa **gī**ādeso hoti sabbattha ṭhāne.

Gītaṃ gāyati.

609, 484. Sadassa sīdattaṃ.

Sadaiccetassa dhātussa **sīdā**deso hoti sabbattha ṭhāne.

Nisinno, nisīdati.

610, 627. Yajassa sarassi ṭṭhe.

Yajaiccetassa dhātussa sarassa **ikārā**deso hoti ṭṭhe pare.

Yiṭṭho, yiṭṭhā.

Ṭṭheti kimatthaṃ? Yajanaṃ.

611, 608. Hacetutthānamantānaṃ do dhe.

Hacetutthānaṃ dhātvantānaṃ **do** ādeso hoti **dhe** pare.

Sannaddho, kuddho, yuddho, siddho, laddho, āraddho.

612, 615. Do dhakāre.

Hacetutthānaṃ dhātvantānaṃ **do** ādeso hoti dhakāre pare.

Dayhatīti daḍḍho, vaḍḍhatīti vuḍḍho.

Dhakāreti kimatthaṃ? Dāho.

613, 583. Gahassa ghara ñe vā.

Gahaiccetassa dhātussa sabbassa **gharādeso** hoti vā **ṇapaccaye** pare.

Gharaṃ, gharāni.

Vāti kimatthaṃ? Gāho.

614, 581. Dahassa do ḷaṃ.

Dahaiccetassa dhātussa **ḍakāro** ḷattamāpajjate vā **ṇapaccaye** pare.

Paridahaṃ pariḷāho.

Vāti kimatthaṃ? Paridāho.

615, 586. Dhātvantassa lopo kvimhi.

Dhātvantassa byañjanaṃ lopo hoti kvimhi paccaye pare.

Bhujena gacchatīti, bhujago. Urena gacchatīti urago, turago, saṅkho.

616, 587. Vidante ū.

Vidaiccetassa dhātussa ante **ūkārāgamo** hoti kvimhi paccaye pare.

Lokaṃ vidati jānātīti lokavidū.

617, 633. Na ma ka rānamantānaṃ niyuttatamhi.

Nakāra **makāra** **kakāra** **rakārānaṃ** dhātvantānaṃ lopo na hoti **ikārayutte** **ṭapaccaye** pare.

Hanibhuṃ, gamito, ramito, sakito, sarito, karitvā.

Iyuttatamhīti kimatthaṃ? Gato, sato.

618, 571. Na ka gattaṃ ca jāṇvumhi.

Cakāra **jakārā** **kakāra** **gakārattaṃ** nāpajjante ṇvumhi paccaye pare.

Pacatīti pācako, yajatīti yājako.

619, 573. Karassa ca tattaṃ tusmiṃ.

Karaiccetassa dhātussa antassa **rakārassa** **takārattaṃ** hoti **tupaccaye** pare.

Karotīti kattā, karontīti kattāro.

620, 549. Tuṃ tuna tabbesu vā.

Karaiccetassa dhātussa antassa **rakārassa takārattaṃ** hoti vā **tum tuna tabbaiccesu** paccayesu.

Kattum, kātum, kattuna. Kātuna, kattabbaṃ, kātabbaṃ.

621, 553. Kāritaṃ viya ṇānubandho.

Ṇakārānubandho paccayo kāritaṃ viya daṭṭhabbo vā.

Dāho, deho, vāho, bāho, cāgo, vāro, cāro, parikkhāro, dāyako, nāyako, lāvako, bhāvako, kāri, ghātī, dāyī.

Vāti kimatthaṃ? Upakkharo.

622, 570. Anakā yu ṇvūnaṃ.

Yuṇvucchetesaṃ paccayānaṃ **ana akaiccete** ādesā honti.

Nandanaṃ, kārako.

623, 554. Ka gā ca jānaṃ.

Ca jaicchetesaṃ dhātvantānaṃ **kakāragakārādesā** honti **ṇānubandhe** paccaye pare.

Pāko, yogo.

Iti kibbidhānakappe pañcama kaṇḍo.

Kitakappo niṭṭhito.

8. Uṇādikappa

Chaṭṭhakaṇḍa

624, 563. Kattari kita.

Kattuiccetasmaṃ atthe kita paccayā honti.

Kāru, kāruko, kārako, pācako, kattā, janitā, pacitā, netā.

625, 605. Bhāvakammesu kiccatta khatthā.

Bhāvakammaicchetesvatthesu **kicca tta khatthaiccete** paccayā honti.

Upasampādetabbaṃ upasampādanīyaṃ bhavatā, sayitabbaṃ bhavatā, kattabbaṃ bhavatā, bhottabbo odano bhavatā, asitabbaṃ bhojanaṃ bhavatā, asitaṃ bhavatā, sayitaṃ bhavatā, pacitaṃ bhavatā, asitaṃ asanaṃ bhavatā, sayitaṃ sayanaṃ bhavatā, pacito odano bhavatā, kiñcissayo, īsassayo, dussayo, sussayo bhavatā.

626, 634. Kammani dutiyāya tto.

Kammani iccetasmaṃ atthe dutiyāyaṃ vibhattiyaṃ kattari **ttapaccayo** hoti.

Dānaṃ dinno devadatto, sīlaṃ rakkhito devadatto, bhattaṃ bhutto devadatto, garuṃ upāsito devadatto.

627, 652. Khyādīhi māna ma ca to vā.

Khi bhī su ru hu vā dhū hi lū pī adaiccavamādīhi dhātūhi **mana** paccayo hoti, **massa ca to** hoti vā.

Khīyanti upaddavā etthāti khemo, bhāyitabboti bhemo, bhāyanti etasmāti vā bhemo, raṃsiyo abhissavetīti somo, ravati gacchatīti romo, huvati juhvati etenāti homo, paṭilomavasena vāti gacchatīti vāmo, lāmakavasena vāti gacchati pavattatīti vā vāmo, dhunāti kampaṭīti dhūmo, seṭṭhabhāvena hinoti pavattati cittaṃ etasminti hemo, lunitabboti lomo, maṃsacammāni lunāti chindatīti vā lomo, piyaṃaṃ pemo, piyāyitabboti vā pemo, sukhadukkhaṃ adati bhakkhatīti attā, jātijarāmarañādīhi adīyate bhakkhīyateti vā attā, ātumā.

628, 653. Samādīhi tha mā.

Samu damu dara raha du hi si bhī dā yā sā ṭhābhasaiccevamādīhi dhātūhi **tha ma** paccayā honti.

Sametīti samatho, damatīti damatho, damanaṃ vā damatho, damitabboti vā damatho, daratīti daratho, jīṇṇabhāvaṃ rahissati gaṇhissatīti ratho, dabbasambhāre rahati gaṇhātīti vā ratho, davati gacchatīti dumo, davati vuddhi viruḷhi gacchati pavattatīti uddhaṃ vā dumo, pathavīpabbatādīsū gacchati patatīti himo, kammavācāya bandhati etthāti sīmā. Bandhitabbāti vā sīmā. Bhāyanti etasmāti bhīmo, satte avakhaṇḍenti nivārenti etenāti dāmo, mūsikādīhi khādīyati avakhaṇḍīyatīti vā dāmo, yāti gacchatīti yāmo, paresaṃ cittaṃ gaṇhituṃ samatthetīti sāmo, tiṭṭhanti etenāti thāmo, bhasati bhasmīkarīyatīti bhasmā.

629, 569. Gahassu'padhasse vā.

Gahaiccetassa dhātussa upadhassa **akārassa** etta hoti vā.

Dabbasambhāra gaṇhātīti gehaṃ, gahaṃ.

630, 654. Masussa sussa cchara ccherā.

Masuiccetassa pāṭipadikassa **sussa ccharaccherā**desā honti.

Maccharatīti maccharo, evaṃ macchero.

631, 655. Āpubbacarassa ca.

Āpubbassa **cara**iccetassa dhātussa **cchariyaccharaccherā** desā honti, āpubbassa ca rasso hoti.

Ābhuso caritabbanti acchariyaṃ. Evaṃ accharaṃ, accheraṃ.

Caggahaṇena masussa sussapi **cchariyā**deso hoti, macchariyaṃ.

632, 656. Ala kala salehi layā.

Ala kala salaiccetehi dhātūhi **la** yapaccayā honti.

Alati samatthetīti allāṃ, kalitabbaṃ saṅkhyātabbanti kallaṃ, salati gacchati pavisatīti sallaṃ. Evaṃ alyaṃ, kalyaṃ, salyaṃ.

633, 657. Yāṇa lāṇā.

Tehi **kala salaiccetehi dhātūhi yāṇa lāṇapaccayā** honti.

Kalitabbaṃ saṅkhyātabbanti kalyāṇaṃ, gaṇato paṭikkamitvā salanti etthāti paṭisalyāṇaṃ. Evaṃ sallāṇo, paṭisallāṇo.

634, 658. Mathissa thassa lo ca.

Mathaiccetassa dhātussa **thassa lādesohoti**. Aññaṃaññaṃ mathati viloḷatīti mallo, mallāṃ.

Caggahaṇena lato **ko** ca āgamo hoti. Mallako, mallakaṃ.

635, 559. Pesātisaggapattakālesukiccā.

Pesa atisagga **pattakālaicchetesvatthesu** kiccapaccayā honti.

Kattabbaṃ kammaṃ bhavatā, karaṇīyaṃ kiccaṃ bhavatā, bhottabbaṃ bhojanaṃ bhavatā, bhojanīyaṃ bhojanaṃ bhavatā, ajjhayitabbaṃ ajjheyyaṃ bhavatā, ajjhayanīyaṃ ajjheyyaṃ bhavatā.

636, 659. Avassakā'dhamiṇesu ṇī ca.

Avassaka adhamiṇaicchetesvatthesu **ṇīpaccayo** hoti, kiccā ca.

Avassate tāva – kārīsi me kammaṃ avassaṃ hārīsi me bhāraṃ avassaṃ.

Adhamiṇe – dāyīsi me satāṃ iṇaṃ, dhārīsi me sahaṃsaṃ iṇaṃ.

Kiccā ca – dātābbaṃ me bhavatā satāṃ iṇaṃ. Dhārayitabbaṃ me bhavatā sahaṃsaṃ iṇaṃ, kattābbaṃ me bhavatā gehaṃ, karaṇīyaṃ me bhavatā kiccaṃ, kāriyaṃ me bhavatā sayanaṃ.

637, 0. Arahasakkādīhi tuṃ.

Araha sakka bhabbaiccevamādīhi payoge sati sabbadhātūhi **tuṃpaccayo** hoti.

Arahā bhavaṃ vattūṃ, arahā bhavaṃ kattūṃ, sakkā bhavaṃ hantūṃ, sattā bhavaṃ janetūṃ, janitūṃ, bhavitūṃ, sakkā bhavaṃ dātūṃ, sakkā bhavaṃ gantūṃ, tabbo bhavaṃ janetūṃ iccevamādi.

638, 660. Vajādīhipabbajjādayo nippajjante.

Vajaiccevamādīhi dhātūhi, upasaggapaccayādīhi ca pabbajjādayo saddā nippajjante.

Paṭhamameva vajitabbāti pabbajjā, iṇjanaṃ ejjā, samajjanaṃ samajjā, nisīdanaṃ nisajjā, vijānaṃ vijjā visajjanaṃ visajjā, padanaṃ pajjā, hananaṃ vajjhā, esanaṃ icchā, atiesanaṃ aticchā, sadanaṃ sajjā, sayanti etthāti seyyā, sammā cittaṃ nidheti etāyāti saddhā, caritabbā cariyā, karaṇaṃ kiriyā, rujanaṃ rucchā, padanaṃ pacchā, riṇcanaṃ ricchā, ticchanaṃ ticchā, saṃkocanaṃ saṃkucchā, madanaṃ macchā, labhanaṃ lacchā, radihabbāti racchā, radanaṃ vilekhanāṃ vāracchā, adho bhāgena gacchatīti tiracchā, tiracchāno, ajanaṃ acchā, titikkhatīti titikkhā, saha āgamaṇaṃ sāgacchā, duṭṭhu bhakkhanaṃ dobhacchā, duṭṭhu rosanaṃ durucchā, pucchanaṃ pucchā, muhanaṃ mucchā, vasanaṃ vacchā, kachanaṃ kacchā, saha kathanāṃ sākacchā, tudanaṃ tucchā, visanaṃ vicchā, pisanāṃ picchillā, sukhadukkhāṃ mudati bhakkhatīti maccho, sattānaṃ pāṇaṃ museti cajetīti maccu, satanaṃ saccāṃ, uddhaṃ dhunāti kampaṭīti uddhaccaṃ, naṭanaṃ naccāṃ, nitanāṃ niccāṃ, tathanaṃ tacchāṃ iccevamādi.

639, 585. Kvilopo ca.

Kvilopo hoti, puna ca nippajjante.

Vividhehi sīlādiguṇehi bhavatīti vibhū, visesena vā bhavatīti vibhū, sayam attanā bhavatīti sayambhū, abhivivā bhavatīti abhibhū, sam suṭṭhu dhunāti kampaṭīti sandhū, visesena bhāti dibbatīti vibhā, nissesena bhāti dibbatīti nibhā, pakārena bhāti dibbatīti pabhā, saha bhāsanti etthāti sabhā, ābhuso bhāti dibbatīti ābhā, bhujena kuṭīlena gacchatīti bhujago, turitaturito gacchatīti turago, sam suṭṭhu pathaviṃ khanatīti saṅkho, visesena yamati uparamatīti viyo, suṭṭhu manati jānātīti sumo, pari samantato tanoti vitthāretīti parito iccevamādi.

640, 0. Sacajānaṃ kagā ṇānubandhe.

Saca jānaṃ dhātūnamantānaṃ **cajānaṃ kagā**desā honti yathāsaṅkhyam **ṇānubandhe** paccaye pare.

Okko, pāko, seko, soko, viveko, cāgo, yogo, bhogo, rogo, rāgo, bhāgo, bhaṅgo, raṅgo, saṅgo.

641, 572. Nudādīhi yuṇvūnāmanānānākānakā sakāritehi ca.

Nuda sūda jana su lū hu pu bhū nā a sa samuiccevamādīhi dhātūhi, **phanda citi āṇa** iccevamādīhi sakāritehi ca **yuṇvūnaṃ** paccayānaṃ **ana ānana aka ānana**kādesā honti yathāsaṅkhyam kattari, bhāvakaṇesu ca.

Kattari tāva – panudatīti panūdano. Evaṃ sūdano, janano, savaṇo, lavano, havano, pavano, bhavano, ṇāṇo, asano, samaṇo.

Bhāve ca – panudate panūdanaṃ. Evaṃ sūdanaṃ, jananaṃ, savaṇaṃ, lavaṇaṃ, havanaṃ, pavanaṃ, bhavanaṃ, ṇāṇaṃ, asanaṃ, samaṇaṃ, saṅjānanaṃ, kuyate kānanaṃ.

Kārite ca – phandāpīyate phandāpanaṃ, cetāpīyate cetāpanaṃ, āṇāpīyate āṇāpanaṃ.

Kaṇe – nudanti anenāti nūdanaṃ, evaṃ sūdanaṃ, jananaṃ, savaṇaṃ, lavaṇaṃ, havanaṃ, pavanaṃ, bhaganaṃ, ṇāṇaṃ, asanaṃ, savaṇaṃ.

Puna **kattari** – nudatīti nūdako, sūdātīti sūdadhakā, janetīti janako, suṇotīti sāvako, lunātīti lāvako, juhotīti hāvako, punātīti pāvako, bhavatīti bhāvako, jānātīti jānako, asatīti asako, upāsātīti upāsako, sametīti samako.

Kārite tu – phandāpayatīti phandāpayako. Evaṃ āṇāpayako, cetāpayako, saṅjānanaṃ.

642, 588. I ya ta ma ki e sāna'mantassaro dīghaṃ kvaci du sa ssa guṇaṃ do raṃ sakkhi ca.

Iya ta ma ki e saiccesam sabbanāmānamanto saro dīghamāpajjate, kvaci **dusaiccesassa** dhātussa **ukāro** guṇamāpajjate, **ḍakāro rakāra**māpajjate, dhātvantassa **sassa** ca **sa kkha** ṭicceṭe ādesā honti yathāsaṅkhyam. Ete saddā sakena sakena nāmena yathānuparodhena buddhasāsane pacchā puna nippajjante.

Imamiva naṃ passatīti idiso, yamiva naṃ passatīti yādiso, tamiva naṃ passatīti tādiso, mamiva naṃ passatīti mādiso, kimiva naṃ passatīti kīdiso, etamiva naṃ passatīti ediso, samānamiva naṃ passatīti sādiso. Imamiva naṃ passatīti īriso, yamiva naṃ passatīti yāriso, tamiva naṃ passatīti tāriso, mamiva naṃ passatīti māriso, kimiva naṃ passatīti kīriso, etamiva naṃ passatīti eriso, samānamiva naṃ passatīti sāriso. Imamiva naṃ passatīti idikkho, yamiva naṃ passatīti yādikkho,

tamiva naṃ passatīti tādikkho, evaṃ mādikkho, kīdikkho, edikkho, sādikkho. Īdī, yādī, tādī, mādī, kīdī, edī, sādī.

Caggahaṇena tesameva saddānaṃ **iyaiccevamādīnamanto** ca saro kvaci dīghatthamāhu. Īdikkho, yādikkho, tādikkho, mādikkho, kīdikkho, edikkho, sādikkho. Idiso, sadiso, sariso, sarikkho.

643, 635. Bhyādīhi mati budhi pūjādīhi ca tto.

Bhīccevamādīhi dhātūhi, mati. Budhi pūjādito ca tta paccayo hoti.

Bhāyitabboti bhīto, supitabboti sutto, mijjitabbo sinehetabboti mitto, sammannitabboti sammato, saṃ suṭṭhu mānitabbo pūjetabboti sammato, sammānīyitthāti sammato, saṃkappīyateti saṅkappito, saṃkappīyitthāti saṅkappito, sampādīyateti sampādīto, sampādīyitthāti sampādīto, avadhārīyateti avadhārīto, avadhārīyitthāti avadhārīto, bujjhitabbo ñātabboti buddho, ajjhayitabboti ito, etabbo gantabboti ito, viditabbo ñātabboti vidito, takkīyateti takkīto, pūjīyateti pūjīto, pūjīyitthāti pūjīto, apacāyitabboti apacāyīto, mānitabbo pūjetabboti mānīto, apacīyateti apacīto, vandīyateti vandīto, vandīyitthāti vandīto, sakkārīyateti sakkārīto, sakkārīyitthāti sakkārīto.

644, 661. Vepu sī dava vamu ku dā bhū hvādīhi thu ttima ṇimā nibbatte.

Vepu sī dava vamu ku dā bhū huiccevamādīhi dhātūhi yathāsambhavaṃ thu ttima ṇimapaccayā honti nibbattatthe.

Vepanaṃ vepo, tena nibbatto vepathu, sayanaṃ sayo, tena nibbatto sayathu, davanaṃ davo, tena nibbatto davathu. Vamanaṃ vamo, tena nibbatto vamaṃ. Kutti karaṇaṃ, tena nibbattaṃ kuttimaṃ. Dāti dānaṃ, tena nibbattaṃ dattimaṃ. Bhūti bhavanaṃ, tena nibbattaṃ bhottimaṃ. Avahuti avahanaṃ, tena nibbattaṃ ohāvimaṃ.

645, 662. Akkose namhāni.

Akkosaiccetasmaṃ atthe namhi paṭisedhayutte **ānīpaccayo** hoti dhātūhi.

Na gamitabbaṃ agamāni te jamma desaṃ, na kattabbaṃ akarāni te jamma kammaṃ.

Namhīti kimatthaṃ? Vipatti te jamma, vikati te jamma.

Akkoseti kimatthaṃ? Na gantabbā agati te.

646, 419. Ekādito sakissa kkhattum.

Ekādito sakissa kkhattum hoti.

Ekassa padatthassa sakīṃ vāraṃ ekakkhattum, dvinnaṃ padatthānaṃ sakīṃ vāraṃ dvikkhattum, tiṇṇaṃ padatthānaṃ sakīṃ vāraṃ tikkhattum, evaṃ catukkhattum, pañcakkhattum, chakkhattum, sattakkhattum, aṭṭhakkhattum, navakkhattum, dasakkhattum. Iccevamādayo saddā yojetabbā.

647, 663. Sunassunassoṇa vānuvānūnakhunānā.

Sunaiccetassa pāṭipadikassa unassa oṇa vāna uvāna ūna unakha una ā ānādesā honti.

Sāmikassa saddaṃ suṇātīti soṇo, sāmikassa saddaṃ suṇātīti svāno, evaṃ suvāno, sūno, sunakho, suno, sā, sāno.

648, 664. Taruṇassa susu ca.

Taruṇaiccetassa pāṭipadikassa **susu** ādeso hoti.

Susu kāḷakeso.

649, 665. Yuvassuvassuvuvānūnā.

Yuvaiccetassa pāṭipadikassa **uvassa uvauvāna unaūnādesā** honti.

Yuvā, yuvāno, yuno, yūno.

650, 651. Kāle vattamānātīte ṇvādayo.

Kāle vattamānatthe ca atītatthe ca **ṇu yu tapaccayā** honti.

Akāsi, karotīti kāru, agacchi, gacchatīti, vāyu, abhavi, bhavatīti bhūtaṃ.

651, 647. Tavissati gamādīhi ṇī ghiṇa.

Bhavissatikālatthe **gamu bhaja su ṭhā**iccevamādīhi dhātūhi **ṇī ghiṇa** paccayā honti.

Āyatim gamituṃ sīlaṃ yassa, so hotīti gāmī, āyatim bhajituṃ sīlaṃ yassa, so hotīti bhājī,
āyatim passāpituṃ sīlaṃ yassa, so hotīti passāvi, āyatim paṭṭhāyituṃ sīlaṃ yassa, so hotīti paṭṭhāyi.

652, 648. Kriyāyaṃ ṇvu tavo.

Kriyāyatthe **ṇvu tuicete** paccayā honti bhavissatikāle.

“Karissa”nti kārako vajati, “bhuñjissa”nti bhottā vajati.

653, 306. Bhāvavācimhi catutthī.

Bhāvavācimhi catutthīvibhatti hoti bhavissatikāle,

Pacissate, pacanaṃ vā pāko, pākāya vajati. Bhuñjissate, bhojanaṃ vā bhogo, bhogāya vajati.
Naccissate, naccanaṃ vā naccaṃ, naccāya vajati.

654, 649. Kammani ṇo.

Kammani upapade **ṇapaccayo** hoti bhavissatikāle.

Nagaraṃ karissati nagarakāro vajati, sāliṃ lāvissati sālilāvo vajati, dhaññaṃ vapissati
dhañnavāpo vajati, bhogaṃ dadissati bhogadāyo vajati, sindhuṃ pivissati sindhupāyo vajati.

655, 650. Sese ssaṃ ntumānā.

Sesaiccetasmim atthe **ssaṃ ntu māna āna** iccete paccayā honti bhavissatikāle kammūpapade.

Kammaṃ karissati kammaṃ karissaṃ, evaṃ kammaṃ karonto, kammaṃ kurumāno, kammaṃ
karāno vajati. Bhojanaṃ bhuñjissati bhojanaṃ bhuñjissaṃ, evaṃ bhojanaṃ bhuñjanto, bhojanaṃ
bhuñjamāno, bhojanaṃ bhuñjāno vajati. Khādanaṃ khādissati khādanaṃ khādissaṃ, evaṃ
khādanaṃ khādanto, khādanaṃ khādāmāno, khādanaṃ khādāno vajati. Maggaṃ carissati maggaṃ

carissam, evam maggam caranto, maggam caramāno, maggam carāno vajati. Bhikkham bhikkhissati bhikkham bhikkhissam, evam bhikkham bhikkhanto, bhikkham bhikkhamāno, bhikkham bhikkhāno vajati.

656, 666. Chavādīti tatraṇa.

Cha da ci ti su nī vi da pada tanu yata ada mada yuja vatumida mā pu ka la vara ve pu gupa dā iccevamādīhi dhātūhi **tatraṇa** iccete paccayā honti yathāsambhavam.

Ātapaṃ chādetīti chattam, chatram. Ārammaṇam cintetīti cittam, citram. Cintenti sampayuttadhammā ethenāti vā cittam, citram. Atthe abhissavetīti suttam, sutram. Atthe sūcetīti vā suttam, sutram. Satte netīti nettam, netram. Satte icchitaṭṭhānam nenti etenāti vā nettam, netram. Pakārena vidatīti pavittam, pavitram. Vividhena ākārena maṅga pāpaṃ punāti, sodhetīti pavittam, pavitram. Sucibhāvam vā pāpuṇātīti pavittam, pavitram. Padati pāpuṇātīti patto, patro. Āhārā patanti ettha bhājaneti pattam, patram. Padati pavattatīti vā pattam, patram. Tanoti vitthāretīti tantam, tantram, tanitabbaṃ vitthāretabbanti vā tantam, tantra. Yataṭīti yattam, yatram. Yatati vīriyam karoti etenāti vā yattam, yatram. Yatanam vā yattam, yatram. Sukhadukkham adati bhakkhatīti attā, atrā. Madatīti mattam, matram. Vatthum yujjanti etenāti yottam, yotram. Vattatīti vattam, vatram. Midati sineham karotīti mittam, mitram. Midati sinehati etāyāti mettā, metrā. Pari samanta to sabbākārena minanti etāyāti mattā, matrā. Mānanam vā mattam, matram. Attano kulam punāti sodhetīti putto, putro. Kalitabbaṃ saṅkhyātabbanti kalattam, kalatram. Saṃsuṭṭhu vāreti etenāti varattam, varatram. Vepati kampaṭīti vettam, vetram. Gopitabbaṃ rakkhitabbanti guttam. Gutram, gottam, gotram. Dāti avakhaṇḍati etenāti dāttam, dātram iccevamādi.

657, 667. Vadādīhi ṇitto gaṇe.

Vada cara vara iccevamādīhi dhātūhi **ṇittapaccayo** hoti gaṇatthe.

Vādītānam gaṇo vādittam. Evam cārittam, vārittam, iccevamādi.

658, 668. Midādīhi ttitiyo.

Mida pada ranja tanu dhā iccevamādīhi dhātūhi **tti ti** iccete paccayā honti.

Midati sinehatīti metti, padati gacchatīti patti, ranjati etthāti ratti, tanoti vitthāretīti tanti, attano kulam tanoti vitthāretīti vā tanti, paresam itthīnam puttam dhāretīti dhāti, khīram dhāretīti vā dhāti, attano sabhāvam dhāretīti vā dhāti iccevamādi.

659, 669. Usu ranja daṃsānam daṃsassa daḍḍhoḍha ṭhā ca.

Usu ranja daṃsa iccetesam dhātūnam **daṃsassa daḍḍhādeso** hoti, **ḍha ṭha** paccayā ca honti.

Usīyate uḍḍho, ranjanti etthāti raṭṭham, daṃsīyateti daḍḍho.

660, 670. Sūvusānamūvusānamatthoca.

Sūvu asa iccetesam dhātūnam **ūvasānam atādeso** hoti, **thapaccayo** ca.

Savati hiṃsati etenāti sattham, hirottappam saṃvarati etenātivattham, saddānurūpam asatibhavatīti attho,

661, 671. Ranjudādīhi dha didda kirā kvaci jadalopoca.

Ranja uda idi cadi madi khuda chidi rudi dala susa suca vaca vaja iccevamādīhi dhātūhi

dha da idda ka iraicete paccayā honti, kvaci **ja da** lopo ca, puna nippajjante.

Rañjitabbanti randhaṃ, ranjayitthāti vā randhaṃ, attani sannissitānaṃ macchamakārānaṃ pītisomanassaṃ undati pasavati janetīti samuddo, indati paramissariyaṃ karotīti indo, indattaṃ adhipatibhāvaṃ karotīti vā indo, canditabbo icchitabboti cando, mandati hāsetīti mando, maditabbo hāsetabboti vā mando, khudati pipāsetīti khuddo, chinditabboti chiddo, rudati hiṃsatīti ruddo, dalati duggatabhāvaṃ gacchatīti daliddo, sussatīti sukkaṃ, sucatītisoko, vacitabbanti vakkhaṃ, appaṭihato hutvā vajati gacchatīti vajiraṃ iccevamādi.

662, 672. Paṭito hissa herāṇa hīraṇa.

Paṭiiccetasmā hissa dhātussa herāṇa hīraṇa ādesā honti.

Paṭipakkhemadditvāgacchati pavattatīti pāṭiheraṃ, pāṭihīraṃ.

663, 673. Kaḍyādīhi ko.

Kaḍi ghaḍi vaḍi karaḍi maḍi saḍi kuṭṭhi bhaḍi paḍi daḍi raḍi taḍi isiḍi caḍi gaḍi aḍi laḍi meḍi eraḍi khaḍi iccevamādīhi dhātūhi **kapaccayo** hoti saha paccayena ca nippajjante yathāsambhavaṃ.

Kaḍitabbo chinditabboti kaḍo, ghaḍitabbo ghaḍetabboti ghaḍo, vaḍanti etthāti vaḍo, karaḍitabbo bhājetabboti karaḍo, maḍḍiyate vibhūsīyate etenāti maḍo, saḍanti gumbanti etthāti saḍo, aṅgamaṅgāni kuṭṭhati chindatīti kuṭṭhaṃ, bhaḍitabbanti bhaḍaṃ, paḍanti liṅgavekallabhāvaṃ gacchatīti paḍako. Daḍanti āṇaṃ karoti etenāti daḍo, raḍanti hiṃsatīti raḍo, visesena taḍanti cāleti paresaṃ viññūnaṃ hadayaṃ kampeṭīti vitaḍo, isiḍanti paresaṃ maddatīti isiḍo, caḍanti caḍikkabhāvaṃ karotīti caḍo, gaḍanti sannicayati samūhaṃ karoti etthāti gaḍo, aḍḍiyati nibbatīyatīti aḍo, laḍitabbo jigucchitabboti laḍo, meḍanti kuṭṭilabhāvaṃ gacchatīti meḍo, eraḍanti rogaṃ hiṃsatīti eraḍo, khaḍitabbo chinditabboti khaḍo iccevamādi.

664, 674. Khādāmagamānaṃ kha ndha'ndha gandhā.

Khāda ama gamuiccesesaṃ dhātūnaṃ khandha andha gandhādesā honti, **kapaccayo** ca hoti.

Jāṭijarāmarāṇādīhi saṃsāraddukkhehi khādītabboti khandho, amati aṅgamaṅgassa ruḍḍjanabhāvaṃ gacchatīti andho, cakkhunā amati ruḍḍjatīti vā andho, taṃ taṃ ṭhānaṃ vātena gacchatīti gandho. Evaṃ khandhako, andhako, gandhako.

665, 675. Paṭādīhyalaṃ.

Paṭa kala kusa kada bhaganda mekha vakka takka palla sadda mūla bila vida caḍaṃ pañca vā vasa paci maca musa gotthu puthu bahu maṅga baha kamba samba aggaiccevamādīhi dhātūhi pāṭi padikehi ca uttarapadesu **alapaccayo** hoti, pacchā puna nippajjante.

Paṭe alanti paṭalaṃ, kale alanti kalalaṃ, pāpake akusale dhamme kusati chindatīti kusalaṃ, kusabhūte yathāsabhāvadhamme alanti vā kusalaṃ, kuse uddissa dāne alanti vā kusalaṃ, kuse sañcaye dhammasamudāye alanti vā kusalaṃ, kadde madde alanti kadalaṃ, bhagande secane alanti bhagandalaṃ, bhagande muttakarīsaharaṇe alanti vā bhagandalaṃ, mekhe kaṭivicitte alanti mekhalaṃ, vakke rukkhatace alanti vakkalaṃ, takke rukkhasilese alanti takkalaṃ, palle ninnatṭhāne alanti pallalaṃ, sadde harite alanti saddalaṃ, mūle patiṭṭhāne alanti mulālaṃ, biḷe nissaye alanti bilālaṃ, vide vijjāmaṇe alanti vidalaṃ, caṇḍe alanti caṇḍālo, pañcannaṃ rājūnaṃ alanti pañcālo, vā gatigandhanesu alanti vālaṃ, vā padagamane alanti vā vālo, vase acchādane alanti vasalo, pace vitthāre alanti pacalo, mace corakamme alanti macalo, muse theyye, muse pāṇacāge vā alanti musalo, gotte vaṃse siṅgālaḍīyaṃ alanti gotthulo, puthumhi vitthāre alanti puthulo, bahumhi

sāṅkhyāne alanti bahulo, bahumhi vuddhimhi alanti vā bahulo, maṅgamhi gamane alanti maṅgalaṃ, bahumhi vuddhimhi alanti bahalaṃ, kambamhi sañcalane alanti kambalaṃ. Sambamhi maṅḍale alanti sambalaṃ, agge gatikoṭṭille alanti aggaḷaṃ. Icevamādayo aññepi saddā bhavanti.

666, 676. Puthassa puthu pathā mo vā.

Puthaiccetassa pāṭipadikassa **puthu pathā**desā honti, kvaci **amapaccayo** hoti.

Putha hutvā jātanti puthavī pathame jāto pathamo, pathavī, paṭhamo vā, puthu kilese janetīti puthujjano, puthu hutvā jātanti pathavī, pathavī vā.

667, 677. Sasvādīhi tu davo.

Sasu dada ada madaiccevamādīhi dhātūhi **tu duiccete** paccayā honti.

Aññe satte sasati hiṃsatīti sattu, dukkhaṃ dadātīti daddu, dukkhena adati bhakkhati etthāti addu, dukkhaṃ adati anubhavati jano etenāti vā addu, dukkhaṃ bhājanaṃ ādhāraṃ bhāvatīti vā addu, madati ummattaṃ karotīti maddu, madati maddabhāvaṃ karotīti vā maddu.

668, 678. Jhādīhi ivaro.

Ci pā dhāiccevamādīhi dhātūhi **ivarapaccayo**hoti.

Cīyatīti cīvaraṃ, pivatīti pīvaro, pātabbaṃ rakkhitabbanti vā pīvaraṃ. Dhāreti dhāretvā jīvitam kappetīti dhīvaro, dhīvaraṃ.

669, 679. Munādīhi ci.

Muna yata agga pata kava suca ruca mahāla bhaddāla manāiccevamādīhi dhātūhi, pāṭipadikehi ca ipaccayo hoti.

Atthānatthaṃ munāti, ñeyyadhammaṃ lakkhaṇādivasena vā jānātīti muni, yatati vīriyaṃ karotīti yati, aggati kuṭilabhāvaṃ gacchatīti aggi, patati seṭṭho hutvā purato gacchatīti pati, kabyaṃ bandhatīti kavi, kantaṃ manāpavacanaṃ vadatīti vā kavi. Sucati parisuddhaṃ bhavatīti suci, rucati dibbatīti ruci, mahantaṃ vibhāvaṃ bhogakkhandhaṃ lātīti mahāli, bhaddaṃ yasaṃ lātīti bhaddāli, manaṃ tattha ratane nayatīti maṇi.

670, 680. Vidādīhyūro.

Vida valla masa sida dukukapu maya udi khajja kuraiccevamādīhi dhātūhi, pāṭipadikehi ca ūrapaccayohoti.

Vidituṃ alanti vidūro, vidūraṭṭhāne jāto vedūro, vallati vallabhāvena bhavatīti vallūro, vallati aññamaññaṃ bandhatīti vā vallūro, āmasitabboti masūro, sindati siṅgārabhāvaṃ gacchatīti sindūro, sindati virocatīti vā sindūro, gamituṃ alaṃ anāsannattāti dūro, kuti saddaṃ karotīti kūro, attano gandhena aññaṃ gandhaṃ kapati hanati hiṃsatīti kappūro, kappati rogāpanayane samatthetīti vā kappūro, mahiyaṃ ravatīti mayūro, mahiyaṃ yāti gacchatīti mayūro, paṃsum undati pasavatīti undūro, khajjitabbo khādītabboti khajjūro, kurati akkosatīti kurūro.

671, 681. Hanādīhi ṇu nutavo.

Hana jana bhāri khanu ama ve vedhā siki hi iccevamādīhi dhātūhi **ṇu nu kuiccete** paccayā honti.

Bhojanaṃ hanati hiṃsati etenāti haṇu, hanu vā. Gamaṇaṃ janetīti jāṇu, bhāṇu dibbatīti bhāṇu, nivāte riti gacchatīti reṇu, khaṇitabbo avadāritabboti khāṇu. Aṅgamaṅgassa rujjanabhāvaṃ vijjhanabhāvaṃ amati gacchatīti aṇu, veṇu, veti tantasantāne bhavatīti veṇu, bahisārealantivāveṇu vacchaṃ, pāyetīti dhenu, atthaṃ dhāretīti dhātu, gamanapacanādikaṃ kriyaṃ dhāretīti vā dhātu, sīyati bandhīyatīti setu, uddhaṃ gacchati pavattatīti ketu, attano phalaṃ hinoti pavattatīti hetu.

672, 682. Kuṭṭādīhi ṭho.

Kuṭa kusa kaṭaiccevamādīhi dhātūhi, pāṭipadikehi ca **ṭhapaccayo** hotī.

Aṅgamaṅgaṃ kuṭati chindatīti kuṭṭhaṃ, dhaññaena chādetabbo pūretabboti koṭṭho, kaṭitabbaṃ madditabbanti, kaṭṭhaṃ.

673, 683. Manu pūra suṇādīhi ussa nusiṣā.

Manu pūra suṇa kusu ila ala maha si ki iccevamādīhi dhātūhi, pāṭipadikehi ca **usa nusa isa**iccete paccayā honti, puna nippajjante.

Kusalākusale dhamme manati jānātīti manusso, mānuso. Kāraṇā kāraṇaṃ manati jānātīti vā manusso, mānusso. Atthānatthaṃ manati jānātīti vā manusso, mānusso. Mātāpitūnaṃ hadayaṃ pūretīti puriso, attano manorathaṃ pūretīti vā puriso, pūretīti vā poso, sasurehi suṇitabbā hiṃsitabbāti suṇisā, dvinnaṃ jānānaṃ kulasantānaṃ karotīti vā suṇisā, kucchitabbanti karīsaṃ, gabbhaṃ vimocetīti suriso, tamandhakāravidhamanena sattānaṃ bhayaṃ surati hiṃsatīti sūriyo, rogaṃ hiṃsatīti sirīso, ilati kampaṭīti illiso, taṇhāya dubbalo hutvā ilati kampaṭīti vā illigho, pāpakaraṇe alati samatthetīti alaso, mahitabbo pūjetabboti mahiso, sīyati bandhīyatīti sīsaṃ, kitabbaṃ hiṃsitabbanti kisaṃ, iccevamādi.

Iti kibbidhānakappe uṇādikappo chaṭṭho kaṇḍo.

Uṇādikappo niṭṭhito.

Kaccāyanapakaraṇaṃ niṭṭhitam.